

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

РАВЛО ПОЛІНА РОМАНІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
англійської філології
к.філол.н., доц. Юрковська М.М.

.....
(підпис)

«_____» _____ 2024 р.

**ОНОМАТОПЕЇЧНА ЛЕКСИКА
В АНГЛІЙСЬКІЙ І ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ**

Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Освітня програма Англійська та друга іноземна мови та
літератури (переклад включно)

Магістерська робота

Науковий керівник:
Ігнатенко Д.Є.
к.філол.н., доцент кафедри
романо-германської філології
та зарубіжної літератури

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Равло П. Р. Ономатопеїчна лексика в англійській і французькій мовах. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська. Освітня програма Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад включно). Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2024. – 119 с.

Магістерську роботу присвячено зіставному аналізу ономатопеїчної лексики в англійській і французькій мовах. Матеріал дослідження містить англійські та французькі звуконаслідувальні лексеми, вилучені методом суцільної вибірки з одномовних тлумачних словників англійської і французької мов. Обсяг вибірки становить 617 одиниць (391 в англійській і 226 у французькій мовах). Предметом дослідження слугували 808 лексико-семантичних варіантів (516 в англійській і 292 у французькій мовах).

Ономатопеїчна лексика визначається як така, що виражає аудіальні особливості, відтворюючи та описуючи звуковий аспект дійсності за допомогою різних мовних та звукових елементів.

Семантичний аналіз ономатопеїчної лексики дозволив здійснити лексико-семантичну класифікацію і виокремити дві групи ономотопей на позначення звуків живої природи (найчисленніша група) та звуків неживої природи. У межах підгрупи ономотопей на позначення звуків живої природи виокремлено підгрупи ономатопеїчної лексики, що позначають: звуки людини як біологічної істоти, та звуки, які видають представники тваринного світу.

Аналіз структурних особливостей звуконаслідувальної лексики англійської і французької мов дозволив проаналізувати фонетичну вмотивованість ономатопеїчної лексики, а також виокремити і описати способи її творення в англійській та французькій мовах.

Ключові слова: ономотопея, звуконаслідувальна лексика, вигуки, звукосимволізм, спосіб словотворення.

SUMMARY

Ravlo P.R. Onomatopoeic Vocabulary in the English and French Languages. Specialty *035 Philology*. Specialization *035.041. Germanic Languages and Literatures (Including Translation)*, first – *English*. Educational program *English and second foreign languages and literatures (including translation)*. Vasyl Stus Donetsk National University, 2024. – 119 p.

The Master's thesis is devoted to the comparative analysis of onomatopoeic vocabulary in English and French languages.

The material of the study includes English and French mimetic lexemes selected by the method of total sampling from monolingual dictionaries of English and French. The sample size is 808 lexical and semantic units (516 in English and 292 in French). 617 units are analyzed in detail in the work.

The onomatopoeic vocabulary expresses audio specific features, reproducing and describing the sound aspect of reality with the help of various linguistic and sound elements.

The semantic analysis of onomatopoeic vocabulary allowed us to carry out a lexical and semantic classification and to distinguish two groups of onomatopoeias denoting the sounds of wildlife (the most numerous group) and the sounds of inanimate nature. Within the subgroup of onomatopoeias denoting the sounds of wildlife, subgroups of onomatopoeic vocabulary denoting: the sounds of a human being as a biological being, the sounds made by representatives of the animal world are distinguished.

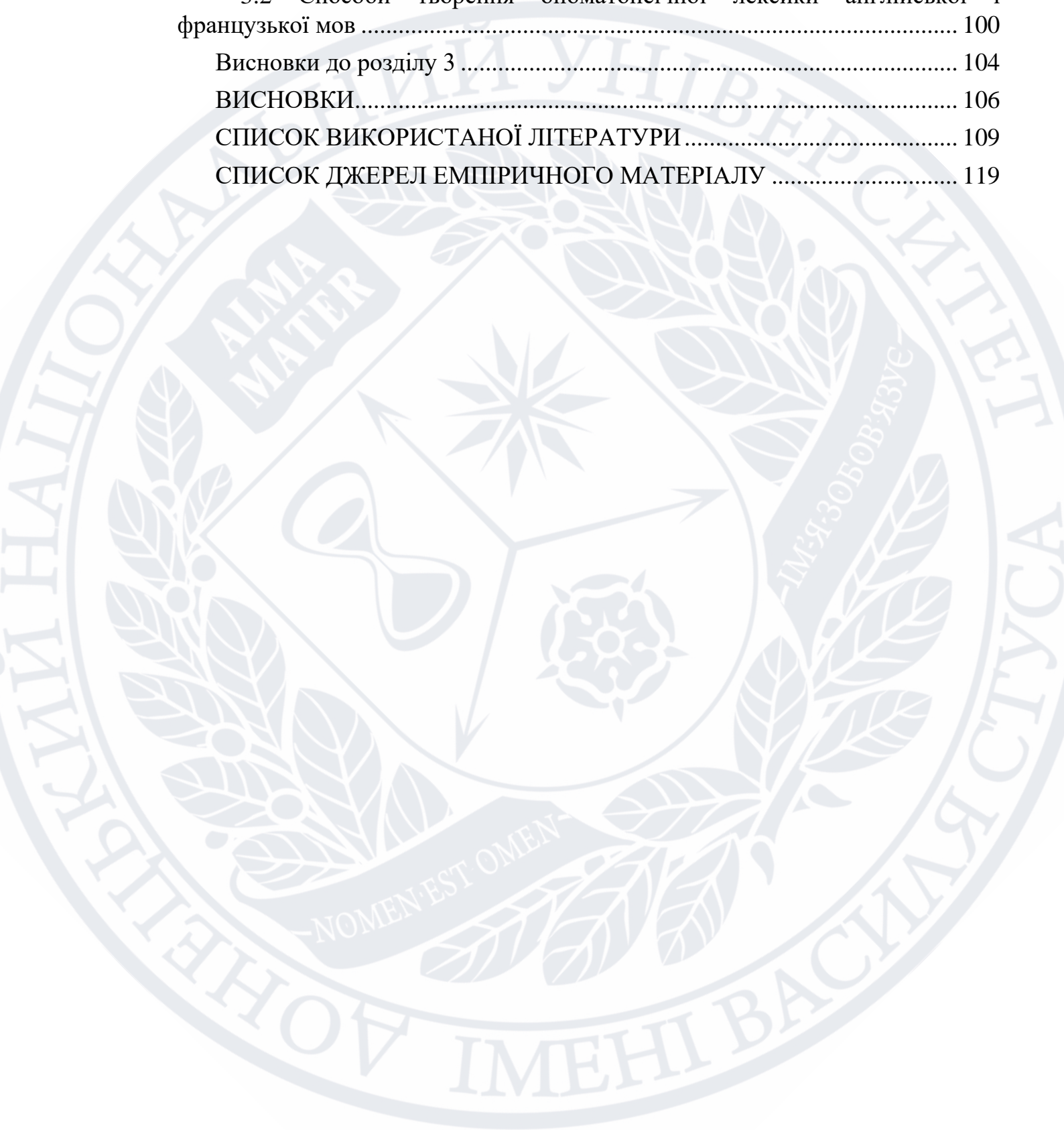
The analysis of the structural features of the sound imitation vocabulary of English and French has made it possible to identify and describe onomatopoeias formed by phonetic and morphological means.

Keywords: onomatopoeia, onomatopoeic vocabulary, interjections, peculiarities of word formation of onomatopoeic vocabulary, sound-symbolism.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ	11
1.1 Проблеми дослідження ономаатопей у лінгвістиці	11
1.2 Принципи класифікації ономаатопейчної лексики	15
1.3 Сфера використання та функції ономаатопейчної лексики	32
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2 СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ	42
2.1 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків живої природи.....	44
2.1.1 Ономаатопейчна лексика, що позначає звуки людини як біологічної істоти	45
2.1.1.1 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, спричинених фізіологією людини.....	46
2.1.1.2 Ономаатопейчна лексика на позначення артикуляційних звуків, що передають фізіологічні процеси, здійснювані мовними органами людини	57
2.1.1.3 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, що супроводжують рухові дії людини.....	72
2.1.1.4 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, що утворюються людиною під час взаємодії з артефактами та музичними інструментами	75
2.1.2 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, які видають представники тваринного світу	79
2.1.2.1 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, які видають свійські тварини та птахи	80
2.1.2.2 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, які видають одомашнені тварини та пташки	83
2.1.2.3 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, які видають дикі/хижі тварини та пташки	86
2.1.2.4 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків, які видають комахи, земноводні та плазуни.....	89
2.2 Ономаатопейчна лексика на позначення звуків неживої природи... ..	90
Висновки до розділу 2	94
РОЗДІЛ 3 СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ	96

3.1 Фонетична вмотивованість ономатопеїчної лексики англійської і французької мов	97
3.2 Способи творення ономатопеїчної лексики англійської і французької мов	100
Висновки до розділу 3	104
ВИСНОВКИ.....	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	109
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ЕМПІРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ	119

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЛСГ – лексико-семантична група

ЛСВ – лексико-семантичний варіант

ОЛ – оноματοпеїчна лексика

ЗЛ – звуконаслідувальна лексика

англ. – англійська

фр. – французька

укр. – українська

ВСТУП

Мова є не тільки засобом комунікації, але й способом відображення та сприйняття навколишнього світу. Ономатопеїчна лексика – це одна з найважливіших складових мовної системи, яка часто слугує джерелом емоційності мовного вислову.

У сучасній лінгвістиці ономатопеїчна лексика (ОЛ), відома також як звуконаслідувальна лексика (ЗЛ), є підкатегорією лексичних одиниць, які характеризуються акустичним імітуванням або наслідуванням звуків об'єктів, явищ, предметів, емоцій і голосів живих істот, їхніх рухів тощо. ОЛ виражає аудіальні особливості, відтворюючи та описуючи звуковий аспект дійсності за допомогою різних мовних та звукових елементів. ЗЛ виступає з'єднувальною ланкою між словом та звукообразом, що дозволяє певною мірою розширити та збагатити асоціативні уявлення людини про навколишнє середовище. Дослідження цього про шарку лексики є актуальним у контексті розуміння культурної специфіки мов під час зіставного вивчення мов, зокрема англійської і французької. Ономатопеїчні слова, незалежно від того, якою частиною мови вони виступають, можуть варіюватися залежності від культурного контексту, що демонструє унікальність кожної мови. Один і той самий звук в різних мовах буде звучати по-різному. Це зумовлено специфікою перцепції, а також розбіжностями в концептуалізації звукової сфери англійцями та французами. Останні десятиліття спостерігається підвищений інтерес у дослідженні мовних особливостей, що відображають місце звуку в мовленні, та їхнього впливу на виразність повідомлень. Осмисленню звуконаслідувальних явищ в лінгвістиці сприяли праці В. фон Гумбольдта, Ф. де Соссюра, Г. Лейбніца, Г. Пауля, Л. Блумфілда, В. Скалічки, О. Потєбні, Л. Мацько, Т. Возного, І. Гаценко, Є. Карпіловської та інших.

Ономатопеїчна (або звуконаслідувальна) лексика розширює можливості комунікації, дозволяючи не лише описувати події та явища, але й відтворювати звуки та враження, які вони продукують. ЗЛ відіграє значущу роль у

формуванні мовленнєвого виразу та сприяє більш ефективному сприйняттю та розумінню мовлення в цілому.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю системного опису ономатопеїчної лексики в англійській і французькій мовах, що спричинено недостатньою кількістю проведених досліджень у зіставному аспекті.

Мета роботи полягає у визначенні лексико-семантичних і структурних особливостей ономатопеїчної лексики в англійській і французькій мовах.

Реалізації мети сприятиме вирішення таких **завдань**:

- визначити роль ономатопеїчних слів у системі мови;
- розглянути наявні класифікації аналізованих лексем;
- з'ясувати, у чому полягає різниця між лексемами звучання в англійській і французькій мовах;
- укласти вибірку емпіричного матеріалу та проаналізувати його;
- здійснити семантичну класифікацію лексем звучання в англійській і французькій мовах;
- визначити структурні особливості та способи творення ономатопеїчної лексики.

Об'єктом дослідження є ономатопеїчна лексика в англійській та французькій мовах.

Предметом дослідження є семантичні та структурні особливості ономатопеїчної лексики в англійській та французькій мовах.

Мета та завдання, окреслені в роботі, а також специфіка об'єкта дослідження зумовили використання таких методів та прийомів лінгвістичного аналізу: *дефініційний та компонентний аналіз* – для визначення елементарних сем і встановлення корпусу дослідження, *словотвірний аналіз* – для встановлення моделей словотворення та їхніх структурних типів; *зіставний метод*, що уможливує висвітлення спільних і відмінних семантичних та структурних ознак у складі досліджуваних одиниць в англійській та французькій мовах; *кількісний аналіз* – для виявлення наявності / відсутності, певних семантичних і структурних типів у кожній досліджуваній мові;

описовий метод, що є підґрунтям для комплексної презентації результатів дослідження.

Матеріалом дослідження слугують 617 одиниць (808 лексико-семантичних варіантів) англійської (391 (516 ЛСВ) та французької мов 226 (292 ЛСВ), отримані методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел англійської і французької мов, з-поміж яких, зокрема, «Collins Dictionary», «Macmillan Dictionary», «Oxford Learner's Dictionaries», «Cambridge Dictionary», «La langue française», «Dictionnaire raisonné des onomatopées françaises», «Dictionnaire des onomatopées». Одиницею дослідження слугував лексико-семантичний варіант ономотопейчного слова.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено у доповіді на Міжвузівській науковій студентській конференції «Зіставне вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур» (ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 10-11 квітня 2023 р.).

Публікації. Основні положення магістерської роботи викладено у 2 публікаціях: 1 статті у збірнику студентських наукових статей (Вісник СНТ ДонНУ імені Василя Стуса) (тема «Семантичні особливості ономотопейної лексики в англійській і французькій мовах») та у 1 матеріалі доповідей на студентській науковій конференції (тема «Ономотопейна лексика в англійській і французькій мовах»).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного, висновків, списку використаної літератури (96 джерел українською, англійською та французькою мовами), списку джерел емпіричного матеріалу (11 джерел). Загальний обсяг роботи складає 119 сторінок. Основний текст дослідження викладено на 102 сторінках.

У *Вступі* **обґрунтовано** актуальність дослідження, висвітлено мету і завдання роботи, окреслено емпіричний матеріал, об'єкт, предмет та методи дослідження, описано структуру магістерської роботи, подано відомості щодо апробації результатів роботи.

У першому розділі «Теоретичне дослідження ономапопеїчної лексики англійської і французької мов» визначено теоретичні та методологічні засади дослідження ономапопеїчної лексики, розглянуто поняття ономапопеї, досліджено принципи класифікації ономапопеїчної лексики, а також сфери використання та функції ономапопеїчної лексики.

У другому розділі «Семантична класифікація ономапопеїчної лексики англійської і французької мов» здійснено лексико-семантичну класифікацію звуконаслідувальної лексики, досліджено та проаналізовано лексико-семантичні варіанти ономапопеїчних слів англійської і французької мов, проведено кількісний аналіз наявних одиниць.

У третьому розділі «Структурно-семантичні особливості ономапопеїчної лексики англійської і французької мов» проаналізовано структурні особливості ономапопеїчної лексики. Розглянуто особливості фонетичної вмотивованості та основні способи творення ономапопеїчної лексики англійської і французької мов.

У висновках підбито підсумки проведеного аналізу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІСЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ

1.1 Проблеми дослідження ономаатопей у лінгвістиці

Ономаатопей – це «слово, що імітує, відтворює або представляє природний звук» [80, с. 33], створюючи, таким чином, справжнє аудіовізуальне об'єднання мови і звуків природи чи реального світу. Ономаатопей – слово, яке фонетично імітує, нагадує або вказує на звук, який воно описує. До поширених ономаатопей належать звуки тварин, такі як англ. *oink, meow* (or *miaow*), *roar, chirp*, фр. *groin-groin, miaou, cui-cui*. Ономаатопей, які характеризують однакові звуки відрізняються у кожній мові, тому, наприклад, звук годинника може бути виражений як *tick tick* англійською, *tic tac* французькою тощо [84]. Також, ономаатопеєю, або звуконаслідуванням, називається слово, створене людиною з прив'язаним до звуку значенням [91]. Тобто вона репрезентує спосіб, яким людина намагається наслідувати або імітувати певні звуки в мовній формі. Вони використовуються для створення слів, які асоціюються зі звуками. Ономаатопей (або звуконаслідування) є «закономірним, фонетично мотивованим зв'язком між фонемами слова й звуковою (акустичною) ознакою денотата (мотивом), покладеною в основу номінації. Звуконаслідування також визначають як умовну імітацію звучань навколишньої дійсності фонетичними засобами мови» [43, с. 44].

ОЛ складається з мотивованих мовних одиниць. Звуковий склад у словах-звуконаслідуваннях не випадковий, а має обґрунтованість у відповідності до звуків зовнішнього світу. Звуконаслідувальні слова являють собою «безпосередньо мотивовані» та прямо пов'язані з походженням своїх звуків [47, с. 126]. За В. Вартбургом, слова, які виникають від інших слів лише відносно, а не безпосередньо «мотивовані». Натомість, звуконаслідувальні слова залишаються безпосередньо пов'язаними з джерелом свого походження, навіть у сучасному використанні [72]. Такі слова в мові не виникають

абсолютно випадково або без будь-якої причини. Їхнє походження часто пов'язане з культурно-історичним контекстом.

Протягом багатьох століть явище ономапоєї викликало неабиякий інтерес науковців. Багато біологів і лінгвістів з числа прихильників ідеї еволюційної теорії походження людини вважають, що мова поступово розвинулась зі звуків і шумів, що створюються тваринами. Із розвитком людського інтелекту, людям вдалося вимовляти все більше звуків, поступово ці звуки перетворювалися в слова, за якими закріплювалися значення [57].

Згідно зі *звуконаслідувальною* теорією походження мов, яку започаткували стоїки Демокрит і Платон, мова виникла шляхом наслідування людиною звуків природи. Припущення щодо походження мов полягало у тому, що будь-яка з них виникала шляхом відтворення людиною тих реалій, які вона сприймала на слух. Це були перші слова, на кшталт «му», «гав-гав», «дзінь-дзінь» тощо [34, с. 39]. Їхнє відтворення зумовлювало появу елементарних слів, які пізніше стали набувати значень та нових форм («*мука*ти», «*гавка*ти», «*гавкання*» тощо) [34]. Є підстави вважати, що саме ономапоєї (звуконаслідування) були першими словами, які сприяли реалізації комунікативних актів між людьми. Відповідно до цієї теорії мови мали природньо звуконаслідувальний характер. Цієї думки дотримувався американський теоретик мови В. Уїтні. Проте не всі мовознавці розділяли цю думку. Наприклад, М. Мюллер вважав, що ці гіпотези хибні та не мають нічого спільного із зародженням мов [34]. Розкритикована теорія «гав-гав» (звуконаслідувальна теорія) представляє собою концепцію, яка є предметом роздумів різних вчених, включаючи Ж. Руссо та Й. Г. Гердера, і вона стосується спекулятивного походження людської мови [69].

Однак деякі сучасні теорії припускають, що імітаційні здібності зіграли важливу роль і повпливали на еволюцію мов [67]. Проте постає питання, чи може виникнути мова без суспільства, оскільки в розвинених мовах ономапоєї налічується значно більше, ніж у нерозвинених. До того ж їхнє звучання різниться в залежності від мови [34]. Чим більша відстань між географічно та

культурно відокремленими мовами, тим більше вони відрізняються в способі концептуалізації слухових вражень. Етнічні групи, що мають велику культурну та мовну відмінність, не лише по-різному сприймають звуки тварин, а й мають свої унікальні способи сприйняття та інтерпретації цих вражень [17, с. 41]. Ф. Сосюр вказував на те, що різні мови створюють власні ономапоетичні слова для вираження одного й того ж звуку. Наприклад, в англійській мові *cock-a-doodle-doo*, а в німецькій – *kikeriki*. Його пояснення полягає в культурних та фонетичних особливостях кожної мови. Кожна мова має свій унікальний фонетичний арсенал і спосіб вираження звуків, що визначається її фонетичними правилами та культурними впливами. Таке різноманіття ономапоетичних слів відображає культурні відмінності та нюанси в сприйнятті оточуючого світу кожною мовою [93]. Це підкреслює важливість культурного контексту та впливу мови на спосіб, яким ми сприймаємо навколишній світ і виражаємо ці уявлення через мову.

Іншою, не менш цікавою, але подібною до звуконаслідувальної, є *звукосимволічна* теорія, в основі якої лежить зв'язок між звуками та почуттями чи емоціями людини. Цією теорією захоплювалися відомі мовознавці, такі як Г. Лейбніц, В. Гумбольдт, Я. Грімм, Г. Штейнталь, О. Потебня, Ш. Баллі та ін. На їхню думку, звуки виражали щось м'яке і тому слова, ніби ллялися завдяки ним [26]. Ідея цієї теорії полягає в тому, що людина передає враження від навколишньої дійсності через продукування звуків. Вищезазначені теорії є спірними, оскільки мови зростали з культурно зумовлених символів. Люди впорядковували ці символи та будували інші, вищого порядку. Водночас символи супроводжувалися жестами й модуляціями висоти голосу (інтонацією) [51]. Таким чином, почали утворювались більш складні концептуальні структури мови. Це дозволяло людям не лише передавати інформацію словами, але й використовувати невербальні засоби для виразного спілкування та підсилення сенсу повідомлення. Явище ономапоетії поступово розвивалося разом із потребою підвищення ефективності комунікації. Ономапоетії віддзеркалювали природні звуки, що оточували людину. Завдяки

ним люди отримали змогу імітувати звуки, які вони чули, а також інтерпретувати дійсність шляхом створення звукових аналогій.

Звуконаслідувальна та звукосимволічна теорії різняться, оскільки «звуконаслідування ж – проста імітація звукової дійсності, у якій внутрішні відчуття не проявляються. Таким чином, зв'язок у звуконаслідувальних словах – зовнішній, заснований на акустиці, у звукосимволічних словах – внутрішній, заснований на відчуттях» [43, с. 45].

На думку В. Вундта, ці дві теорії є різними за своєю природою. Ономатопеї акцентують увагу на акустичному ефекті, тоді як звукосимволічні слова спрямовані на оптичний ефект або рух. Кожна категорія слів відтворює конкретні властивості реальних явищ у мові. Іноді виникає складність в розмежуванні, які компоненти є основними у словах, акустичний або оптичний. Наприклад, в ономатопеїчних словах присутні обидва елементи – рух та звук, проте звучання залишається домінуючим. У випадку зі звукосимволічною лексикою, основним є оптичний ефект. Ці слова, внаслідок їх складності, можуть викликати певні труднощі при визначенні їх категорії. Відповідно до деяких дослідників, частину ономатопеїчних слів складають не лише звукові образи, що ускладнює їх розмежування [95].

Однак, ОЛ поступово еволюціонувала. Генетичний зв'язок між людиною та тваринами диктував використання звукового матеріалу мови, спадкові від тварин звуки були основним джерелом для формування мовлення. Вибірковість у використанні звуків для мовлення виникала із наслідування звуків інших тварин та природи [31]. Окрім того, розвиток звукового матеріалу для мовлення полягав у змінах та видозміні існуючих звуків. На своїх початкових етапах слова, які відтворюють звук, мали обмежене і конкретне значення, яке зазвичай використовувалося для позначення конкретного звуку. Однак з часом ці слова почали використовуватися для опису звуків інших предметів або істот, розширюючи свій діапазон значень. Цей процес спричинив поступове відхилення від первинного джерела звуку, що призвело до узагальнення значення слів та поступового відокремлення значення від самого

звукового образу. В результаті образ звуку ставав менш очевидним, а значення набувало все більш умовного характеру.

Інтерес лінгвістів до цього мовного явища цілком закономірний. Ономатопеїчні або звуконаслідувальні слова – це дуже специфічний пласт лексики, який став предметом дослідження в європейському та вітчизняному мовознавстві [71, с. 6].

Наприкінці 20 століття ЗЛ стає самостійним об'єктом дослідження в лінгвістиці [52, с. 604]. Низка праць відомих вчених, таких як В. фон Гумбольдт, Ф. де Соссюр, Г. Лейбніц, Г. Пауль, Л. Блумфілд, Х. Марчанд [79], О. Потебня, Л. Мацько [46], Т. Возний, І. Гаценко [12], Є. Карпіловська [23], Ю. Юсип-Якимович [61], А. Калита [20], В. Кушнерик [32;33], сприяла осмисленню явищ звуконаслідування під новим кутом. Серед найголовніших проблем мовознавства навряд чи є друга така проблема, яка так багато обговорювалася б мовознавцями та філософами, фахівцями і нефахівцями, як проблема ономатопеї [86, с. 497]. Це питання породжує інтенсивні дискусії через свою значущість у мовному розвитку. І. Гаценко стверджує, що ЗЛ «привертала увагу дослідників дуже давно, адже вона безпосередньо пов'язана з надзвичайно важливою для мовознавчої науки проблемою зв'язку звуку і значення» [12]. Отже, привертаючи увагу мовознавців, ОЛ розкриває перед нами не лише аспекти еволюції мов, але й важливий шар мовленнєвої культури, який збагачує наше розуміння специфіки взаємодії звуків і значень у мові.

1.2 Принципи класифікації ономатопеїчної лексики

Сучасні лінгвісти, які досліджують явище ономатопеї, протягом багатьох років намагаються пояснити феномен зв'язку мов зі звуконаслідуванням звуків навколишнього середовища. Заперечення звуконаслідувальної теорії не означало заперечення того факту, що абсолютно в кожній мові наявні певні засоби імітування звуків живої та неживої природи [25]. Проте постало питання

того, як саме впорядкувати ономаіопеічні слова, оскілки вони можуть бути дуже неоднорідними та відображати широкий спектр звуків та явищ.

Об'єднання ОЛ та вигуків в одну категорію є недоцільним через різницю у природі та функціональності цих мовних явищ. Це питання набуває особливого значення, оскілки ономаіопеі, як елементи мови, є неоднорідними, при цьому вони можуть відтворювати широкий спектр звуків та явищ. Зокрема, важливо врахувати, що ономаіопеі мають лексичне значення, яке вбудоване в сам звук слова, що відрізняє їх від *вигуків*. Визначення вигуків не збігається з поняттям ономаіопеі через їхні відмінності у синтаксисі, лексичному значенні та природі виникнення [81]. У мовознавстві питанню місця вигуків у мовах присвячені праці О. Потєбні [24], Л. Мацько [46], Р. Якобсона [63], Ш. Баллі, Ж. Вандрієса, О. Каптюрівой [22], Т. Орищечко [50], І. Багмут [5; 6; 7; 8], І. Вихованця [9], О. Курило [27; 29; 28; 30], О. Єсперсена [19], Дж. Ліча, Г. Пауля, Ф. Амека [65], Р.Траска [94] та ін.

Вигуки, зазвичай, являють собою вирази, що виникають як реакція на певний стан або подію. О. Рак вважає, що «вигук – це мовний знак, незмінне за формою слово, ізольоване в реченні знаками пунктуації, яке самостійно утворює цілу фразу, не поєднуючись з іншими реченнями, і слугує для вираження волевиявлень та живої емоційної реакції на поведінку співрозмовника або навколишню дійсність» [54]. Вони мають повну синтаксичну ізольованість, оскілки можуть існувати незалежно від контексту та граматичної структури речення.

«Вигуки, на відміну від інших частин мови, не здатні граматично пов'язуватись з іншими членами речення. Вони можуть бути еквівалентом речення, виступати самостійно, але – не окремим членом речення. Проте, вигуки можуть переходити в повнозначні частини мови, набуваючи лексичного значення та номінативної функції, і граматичного, утворюючи граматичні форми і вступаючи в зв'язок із іншими членами речення» [55]. Вони можуть виражати емоції, відчуття фізичного дискомфорту, страх або радість, але вони не мають лексичного значення в мовленні. З іншого боку, ономаіопеі – це слова

чи вирази, які імітують звуки об'єктів чи явищ навколишнього світу. Вони мають лексичне значення, закладене в самому звуку слова, що робить їх більш системними та відтворюваними, і вони можуть виконувати будь-яку синтаксичну роль у реченні. Такі слова можуть описувати звуки природи, рухи, транспорт, інші аспекти навколишнього середовища.

Ономатопеї втілюють смислове значення через імітацію звуків. Натомість вигуки є більш індивідуалізованими та специфічними для кожної людини або культури, оскільки вони можуть виникати на основі особистих емоцій чи традицій. На противагу, ономатопеї можуть бути більш універсальними, адже вони спираються на спільні асоціації із звуками навколишнього світу. Нарешті, для ономатопеї характерні явища словотворення, полісемії, синонімії та омонімії. Це робить їхню класифікацію ще складнішою, оскільки вони можуть виявлятися в різних контекстах та виражати різноманітні концепції [62, с. 13]. Вигуки, як окремий клас лексико-граматичних одиниць, відбивають навколишню реальність у її нерозчленованому вигляді, не розмежовуючи емоційне від раціонального. Вони є характерним елементом конкретної сфери мовлення та тісно пов'язані з паралінгвістичними та невербальними засобами [21, с. 295]. Така природа вигуків приводить до їхнього особливого місця в системі мовних одиниць, відзначаючи їх як невід'ємну складову мовлення з унікальною здатністю передавати емоції на рівні, який виходить за межі лексико-семантичних обмежень [96]. Тому вкрай важливо відрізнити вигуки від ономатопеї або звуконаслідувань, оскільки ці два явища мають відмінні характеристики та функції в мовленні.

Для впорядкування ОЛ науковці використовують різні принципи та критерії класифікації. Наприклад, фонетичний принцип дозволяє групувати слова за схожими звуками, а семантичний – за значенням та об'єктами, які вони імітують. Крім того, морфологічний підхід може враховувати будову слів та їхні структурні особливості, тоді як синтаксичний принцип зосереджується на тому, як ономатопеї використовуються в реченнях і текстах. Між тим, культурні

та контекстуальні чинники також впливають на класифікацію цих слів, оскільки різні культури можуть по-різному інтерпретувати ономаіопеїчну лексику.

Таким чином, упорядкування ономаіопеїчних слів вимагає системного підходу і врахування різноманітності їхнього використання в мові та культурі.

Коли людина вперше стикається зі звуком і спілкуванням, вона біологічно схильна імітувати звуки, які чує, незалежно від того, чи це власне частини мови, чи інші природні звуки [91]. На ранньому етапі розвитку немовля варіює свої висловлювання між звуками, які є усталеними в межах фонетичного діапазону мови (мов), найбільш поширених у його середовищі, що можна назвати «прирученою» ономаістиком, і повним діапазоном звуків, які може виробляти голосовий апарат, або «дикою» ономаістиком [75]. Коли людина починає вивчати свою першу мову, частка «дикої» ономаіопеї зменшується на користь звуків, які співзвучні зі звуками мови, яку вона вивчає.

Фонетичний принцип класифікації ОЛ групування слів, які імітують звуки або звуконаслідування за схожими фонетичними ознаками, тобто за звуками, які вони відтворюють. Цей принцип допомагає об'єднати слова, які вимовляються схоже або мають схожі фонетичні особливості. Наприклад, англ. *buzz* 'гудіння комахи', *тоо* 'вигук корови', фр. *cui-cui*, *piou-piou*, *roucouler* 'спів півня'. Таким чином, звуконаслідувальні слова, які описують різноманітні звуки, групуються на основі звучання фонем та звукових характеристик.

Незважаючи на важливість ономаіопів у мовах світу, їхнє лінгвістичне вивчення є вкрай недостатнім. Багато мовознавців вважали ономаіопеї другосортними серед слів, оскільки вони часто багатозначні, але водночас, як це не парадоксально, застосовні переважно у вузькому семантичному діапазоні [87, с. 17].

Семантичний принцип класифікації ОЛ передбачає групування ономаіопеї за подібними або спорідненими значеннями, враховуючи природу та характер звуків чи дій, які вони передають. Такий підхід є найбільш популярним серед мовознавців, оскільки акцент робиться на тематичні ознаки, а отже на зв'язок з референційною сферою, коли визначення слова або терміна

пов'язане з конкретним контекстом, об'єктом, явищем або предметом, на який воно вказує. Референційна сфера визначає контекст, в якому слово або термін може бути правильно зрозумілим та використовуваним. Картина світу, що фіксується в мові, значною мірою може відрізнятися від фізичної реальності представників різних мов. «Мова фіксує фізичні характеристики світу вибірково. Можна очікувати, що не всі “нелінгвістичні” звуки навколишнього світу відтворюються за допомогою звуконаслідувань, а також, що в різних мовах фіксуватимуться дещо відмінні фрагменти звукової реальності, що відповідало б положенню про неоднакову категоризацію дійсності в різних мовах. Цікаво, на нашу думку, міг би виглядати портрет людини у дзеркалі звуконаслідувальних слів з поширеними групами лексем, що наслідують цмокання, пирхання, кашель, сміх, а також звуки жування та ковтання» [15, с. 134].

Мовні та позамовні фактори знаходять відображення у звуковому вигляді звуконаслідувань. На перший погляд звуконаслідування можуть здатися універсальними словами. Однак той самий звук об'єктивної реальності може бути відтворений різними звуками в різних мовах. Наприклад, крик качок в українській мові звучить як «кря-кря», в датській – «гар-гар», в французькій – «couin-couin», а в інших країнах відображається як «gick-gack», «har-har». Мотивованість звуконаслідувань є відносно соціально зумовленою. Якщо завдання імітації передбачає точне відтворення звуків навколишнього світу, то при утворенні звуконаслідувань кожен народ відтворює світ звуків відповідно до фонемної системи своєї мови. Звуконаслідувальні слова, хоча передають звуковий образ певних дій, можуть мати різне тлумачення в різних мовах [58, с. 475].

Питання щодо того, що визначає значення слова – чи його природа, чи домовленість людей – виникало протягом тривалого часу і залишалося невирішеним. Це стосується як мотивованих слів (звуконаслідувань), де звуки пов'язані зі значеннями, так і слів немотивованих. Тому не випадковим є інтерес лінгвістів до ЗЛ. Ф. Раут вважав, що відтоді, як людина розпочала думати про

природу та походження мови, проблема звуконаслідування стала все важливішою [14]. Це доводить, що питання про універсальність звуконаслідувальних слів не є стільки очевидним, як може здатися на перший погляд. Проте наявність звуконаслідувань в більшості мов свідчить про їхню загальну поширеність, незважаючи на різні параметри, такі як фонетика, фонологія, морфологія, синтаксис, семантика та дискурс в різних мовах [15, с. 135].

Окрім основного семантичного значення, яке передають слова чи звуки, існують додаткові значення чи асоціації, які вони можуть передавати. У психолінгвістиці вивчається, як мовленнєві елементи, такі як фонемі чи слова, можуть нести не лише конкретне лексичне значення, але й викликати певні емоції, асоціації, чи атмосферу, що виходить за межі простої семантики. Ці додаткові сенси можуть бути пов'язані із звуковою формою, інтонацією, асоціаціями або іншими аспектами мови, що впливають на сприйняття та розуміння мовлення [88].

Морфологічний принцип класифікації ОЛ в англійській і французькій мовах формується на аналізі будови слів, які імітують звуки, та їхніх морфологічних особливостей. Цей принцип дозволяє лінгвістам та дослідникам групувати ономапопеї за морфемною структурою, спільними частинами мови, та розглядати, яким чином ці слова будуються та змінюються в межах мовної системи.

Морфологічний принцип класифікації допомагає виділити ономапопеї, які мають подібні морфемі або граматичну структуру, і групувати їх разом для подальшого аналізу та порівняння. Деякі ономапопеї можуть включати певні суфікси чи префікси, які вказують на певні властивості звуку, і ці морфемі можуть бути спільними у групі слів. Наприклад, англ. *whisper* 'шепіт' (у слові є морфема *whis*, яка вказує на тихий, приглушений звук), *jingle* 'дзвін' (морфема *jingle* вказує на дзвінкий, мелодійний звук), фр. *cling* 'дзвін' (слово включає морфему *cl*, яка вказує на гучний або різкий звук), *boum* 'вибух' (морфема *boum* вказує на глухий вибух або удар).

Синтаксичний принцип класифікації ОЛ в англійській та французькій мовах орієнтується на те, як самі ономапопеї використовуються в реченнях і текстах. Це означає, що слова, які імітують певні звуки або явища, можуть бути включені в речення та текст, де вони виконують певну синтаксичну роль або функцію. Такий підхід допомагає відобразити те, як ономапопеї взаємодіють у мовній структурі і співвідносяться з іншими словами та фразами в мовленні. До прикладу: англ. *So Charlotte sang a lullaby, while crickets chirped in the grass and the barn grew dark* [98]. У цьому реченні «chirped» виступає звуконаслідувальним дієсловом, яке імітує звук, що роблять цвіркуни; фр. *Le vent souffle fort, faisant siffler les feuilles*. У цьому реченні «siffler» також виступає звуконаслідувальним дієсловом, яке відтворює свистіння вітру та шелест листя. Воно використовується для того, щоб описати дію, яку вітер виконує над листям. Ономапопеї в французькій мові також можуть використовуватися як дієслова, іменники, прислівники та інші мовні одиниці в залежності від контексту. Ономапопея може оскільки вона може впливати на формування нових концепцій та сенсів в реченні, вона також може бути поясненням і джерелом уяви та нових думок, які випливають з речення [85].

Кожен із принципів класифікації ОЛ є важливим для розуміння того, як мови відтворюють природні звуки і реалії в словах. Оскільки ономапопея — це специфічна категорія слів, яка імітує звуки та явища, вона відображає спільну потребу мовців в передачі цих звуків у мові. Кожен з принципів віддзеркалює певний аспект цієї потреби та впливу мовної спільноти на формування звуконаслідувальної лексики. Багато відомих лінгвістів розподіляють ОЛ залежно від їхнього дослідження та методології. Важливим аспектом цієї класифікації є різноманітність підходів та критеріїв, що використовуються.

Так, Л. Котнюк виділяє наступні групи ЗЛ, спираючись на джерела звуку, тобто на тих, хто генерує ці звуки. Наприклад, ЗЛ, що передає звуки, які продукуються:

- 1) тваринами: англ. *grunt*, фр. *groin-groin*;
- 2) птахами: англ. *caw-caw*, фр. *croa-croa*;

- 3) комахами: англ. *buzz*, фр. *bzzz*;
- 4) явищами природи: англ. *drip*, фр. *plouf*;
- 5) предметами: англ. *spalsh*, фр. *splash*;
- 6) людьми: англ. *boo-hoo*, фр. *ouin-ouin*;
- 7) механізмами: англ. *tick-tock*, фр. *tic-tac* [25].

Ономатопейчні слова мають експліковану сему звучання, що є одним з головних параметрів семантичної характеристики цих слів. Їх можна розподілити на семи, за якими вони диференціюються, наприклад, ЗЛ, що передають: звуки тваринного походження (S1); звуки механічного походження (S2); звуки, пов'язані з діями людини (S3) [60].

Ще одним прикладом лексико-семантичної класифікації ОЛ може слугувати розподіл такої лексики у відповідності до співвідношення з денотатом. Вона передбачає групування звукових слів або описів на основі того, як вони відтворюють звуки або явища, пов'язані з конкретними об'єктами або подіями у реальному світі. Такий підхід допомагає впорядковувати ОЛ відповідно до їхнього відношення до денотатів і створювати лексичні групи на цій основі:

- 1) наслідування звуків, що супроводжують дії, рухи людей і тварин:
 - а) наслідування звуків, що утворюються конкретними предметами, механізмами в результаті людської діяльності;
 - б) наслідування звуків впливу людини на рідини;
 - в) наслідування звуків стуку, тріску, скрипу, ударів, падінь і т.д.
- 2) наслідування звуків тварин (ссавців, свійської птиці, диких птахів, комах, земноводних, гризунів);
- 3) наслідування звуків, що супроводжують різні стани, явища;
- 4) наслідування звуків, що супроводжують фізіологічні процеси людей і тварин;
- 5) наслідування звуків, які характеризують процес мовлення [62].

Наступна класифікація ОЛ передбачає розділ звуконаслідувань на три основні групи відповідно до джерела їхнього походження та призначення. Ось опис кожної з цих груп:

1) звуки природи і навколишнього середовища: Ця група включає ономатопеї, які намагаються відтворити звуки, що походять від природних явищ, такі як шум води, вітер, грім, дощ та інші звуки навколишнього середовища. Вони допомагають створити атмосферу і передати природні явища у текстах та мовленні.

2) звуки тварин: Ця група включає ономатопеї, які наслідують звуки, видавані різними тваринами. Наприклад, гавкання собаки, муркотіння kota, спів пташок та інші звуки, пов'язані із тваринним світом. Ці ономатопеї використовуються для опису та імітації звуків тварин в мовленні та літературі.

3) звуки, створювані людиною та її діями: Ця група включає ономатопеї, які передають звуки, які створюються людьми та їхніми діями. Сюди входять звуки дій, такі як брязкіт посуду, вдари, розмови, сміх, а також інші звуки, пов'язані з людською діяльністю та середовищем [1].

Ономатопеї виступають способом утворення нових слів, які відносяться до різних частин мови (іменників, прикметників, дієслів тощо). За допомогою конверсії, ці слова можуть переходити з однієї частини мови в іншу. Наприклад, англ. *low* 'мукання' – *to low* 'мукати', фр. *un glouglou* 'кулдикання' – *glouglouter* 'кулдикати'. Слід зауважити, що такі слова є найбільш продуктивною моделлю конверсії – такого типу словотвору, при якому зберігається фонетична ідентичність початкових словоформ двох слів, що належать до різних частин мови. Від більшості звуконаслідувальних слів утворилися:

1) іменники: англ. *cock-a-doodle-doo* (noun) «the loud long cry made by a cock»;

2) іменники і дієслова: англ. *moo* (noun) «sound made by a cow»; (verb) «make the sound moo» [25].

Щодо дієслів звучання, то вони мають сему «звук», а також є маркерами універсальної понятійної категорії та складають один з найбільших прошарків

словникового складу мов, оскільки здатні описувати та супроводжувати різноманітні дії за допомогою продукування звуків. Зокрема, англійська мова багата на ономотопи, які можуть бути виражені дієсловами, що також можна спостерігати і у французькій мові [76, с. 13].

Мовознавці все частіше звертають увагу на подвійну природу дієслів звучання: з одного боку, звукономінативні дієслова характеризуються яскравою денотативно орієнтованою семантикою. Вони тісно прив'язані до світу речей, які породжують звуки, та до їхніх об'єктивних характеристик – висоти тону, гучності, тембру тощо. З іншого боку, не менш важливу роль в оформленні значення дієслів звучання відіграє концептуальна, або сигніфікативна, складова. Це пояснюється тим, що способи членування світу звуків залежать не тільки від об'єктивних характеристик звукових одиниць (акустичних параметрів, причин виникнення звука тощо), але й тією чи іншою мірою визначаються етноспецифічною картиною світу, втіленою в певній мові [2, с. 85]. Більш того, дієслова звучання являють собою відмінні класи слів [92, с. 146], що мають спільні особливості, тобто вони займають особливе місце у лексичному складі будь-якої мови.

О. Бабакова вважає, що найчіткіше принцип ієрархічності в структуруванні лексико-семантичної групи ОЛ простежується на прикладі предметних звукономінативних дієслів. Підгрупа предметних дієслів звучання диференціюється на мікрогрупи за типом джерела виникнення звуку:

1) дієслова, що характеризують звучання твердих предметів: англ. *to rumble*, фр. *gronder*;

2) дієслова, що позначають звучання рідини: англ. *to gurgle*, фр. *gargouiller*;

3) дієслова, що вживаються для звукономінації газоподібних речовин: англ. *to sizzle*, фр. *crépiter*.

У межах першої мікрогрупи виокремлюються дієслівні лексеми, які репрезентують:

а) звучання машин: англ. *to whir*, фр. *vrombir*;

б) звучання металевих, скляних, дерев'яних та ін. предметів, каміння, піску: англ. *to jingle*, фр. *tintinnabuler*;

в) звучання музичних інструментів: англ. *to toot*, фр. *siffler*;

г) звучання рослин (дерев, трави, листя тощо): англ. *to rustle*, фр. *bruire* [4, с. 9-10].

Українська лінгвістка І. Гаценко приділяє особливу увагу вивченню ОЛ, розділяючи таку лексику на два класи, а саме на продуктивний і непродуктивний. До першого відносяться найчисельніші і найбільш вживані звуконаслідувальні слова, що позначають звуки, джерелом яких є людина, а до другого – ЗЛ, що відображає переважно звуки неживої природи [13]. Така тенденція пояснюється тим, що людський голос є джерелом звуків та інструментом мови. Цей голос зумовлений п'ятьма сенсорними каналами (зір, слух, нюх, дотик, смак), звукові сигнали яких є найважливішою складовою у передачі інформації у рамках мовної комунікації. Звукові механізми надають звукофері можливість існування на різних рівнях (від матеріального до абстрактного) та сприяють комунікації між різними сферами, такими як біосфера, соціосфера та семіосфера. Звукофера може розглядатися як звучний всесвіт, що сприймається слухом, і як звуковий континуум, що заповнений різними звуковими системами, які використовують звуковий код для передачі інформації. Цей аспект стосується лінгвозвукофери, де мова відіграє значну роль у передачі інформації. Словесне уособлення звукового коду підтверджує важливість мови, що заміщає та тлумачить даний код. Під семантичним полем розуміється семантична підсистема мови, яка об'єднує семми за загальним значенням або групою сем [11].

Дослідниця також пропонує розподіл ОЛ за семантичними ознаками:

1) слова пов'язані з діями предметів, які приводить у рух людина англ. *cloop* «the sound made when a cork is drawn from a bottle» [98] 'звук, який утворюється при відкорковуванні пляшки';

2) слова, що передають звучання живої природи англ. *bow-wow* «an imitation of the bark of a dog» [98] 'звук гавкання собаки'.

Вона також виділяє найчисленніші групи ономапопеїчних слів:

а) слова, що наслідують звучання ударів англ. *biff* «a blow to the palm of the hand with a strap or cane as a punishment» [98] ‘звук сильного удару ременем або палицею’;

б) наслідування звуків механізмів англ. *ting* «a high metallic sound such as that made by a small bell» [98] ‘наслідування звучання дзвона’;

в) наслідування криків птахів англ. *jug-jug* «a sound meant to imitate a nightingale» [98] ‘спів солов’я’;

г) наслідування звуків, що видають тварини англ. *mo* «the characteristic vocal sound made by a cow» [98] ‘наслідування мукання корови’ [14].

Забуттю первісної внутрішньої форми сприяє включенню звуконаслідувального кореня в систему словотворчих зв’язків і розвитку у цій групі слів, що вживаються у переносному значенні. Це призводить до того, що початкові значення, пов’язані безпосередньо зі звучанням, можуть зникати з мови. Семантична особливість таких слів полягає у наявності в їхній структурі елемента «звук». Враховуючи різноманітні підходи і критерії у створенні класифікації звукових образів, І. Гаценко запропонувала ще один варіант семантичного розподілу ОЛ на 5 субполів:

1) звуки природних явищ і представників тваринного світу:

Підгрупа 1 включає в себе ОЛ, де кожне слово вказує на певний звуковий образ, який співвідноситься з конкретними природними подіями або явищами.

а) звуки дощу та граду англ. *to hammer* ‘хльостати’;

б) звуки струмка, водоспаду, хвиль англ. *bubble* ‘дзюркіт’;

в) звуки грому англ. *to grumble* ‘гриміти’;

г) звуки вітру англ. *to roar* ‘вити’;

д) звуки дерев, листя, трави англ. *to rustle* ‘шелестіти’.

Підгрупа 2 містить зоофони, що наслідують звуки тварин, птахів. Ця підгрупа утворюється з наступних складових:

а) звуки домашніх тварин і птахів англ. *bellow* ‘мукання’;

- б) звуки диких тварин і птахів англ. *roar* ‘ричання’;
- в) звуки комах, земноводних і плазунів англ. *croak* ‘квакання’;
- г) ономатопеїчні назви деяких птахів (звуконаслідувальні орнітоніми) англ. *kittiwake* ‘свистун’.

2) артикуляційні звуки, що передають фізіологічні процеси, здійснювані мовними органами людини:

а) звуки, що передають різні почуття й емоційні стани: англ. *whimper* ‘ридання’, англ. *to guffaw* ‘реготати’, англ. *bawl* ‘крик’, англ. *chirm* ‘гамір’, англ. *to growl* ‘цокати’, англ. *to whistle* ‘свистіти’;

б) лінгвофони (звуки, що відбивають фонаційні особливості звучної мови (вимову) і манеру говоріння) англ. *to rumble* ‘гриміти’; англ. *to growl* ‘басити’; англ. *to gibber* ‘торохтати’; дефектна мова англ. *lisp* ‘гаркавість’; англ. *to twang* ‘запинатися’;

в) звуки голосу, що бувають різного ступеня гучності англ. *raucous* ‘звук шепотіння’; різної висоти англ. *high* ‘монотонний’; різного забарвлення англ. *hoarse* ‘охриплий’; різного ступеня чіткості англ. *clear* ‘гундосий’; різної динаміки англ. *drawl* ‘звук щебетання’.

1) Звуки неживих предметів: звуки, що утворюються за допомогою різних інструментів: англ. *to whack* ‘стукати’.

Звуки, що утворюються внаслідок дотику матеріалів:

- а) звуки від руху повітря англ. *swish* ‘свист’;
- б) звуки вогню і горіння англ. *crackle* ‘тріск’;
- в) звуки скла, металу, рідини англ. *jangle* ‘дзенькіт’;
- г) звуки ламких предметів, а також предметів, що вибухають англ. *pop* ‘тріск’;
- д) звуки ударів і падіння предметів англ. *bump* ‘шльопання’;
- е) звуки тертя англ. *grate* ‘скрип’.

Звуки приладів та механізмів. Підгрупа 2 містить наступні складові:

- а) звучання дзвонів та звуки годинника англ. *knell* ‘бій’;
- б) звуки електричних і електронних приладів англ. *bleep* ‘гудіння’;

в) звуки механізмів і різних механічних пристроїв англ. *snap* 'брязкіт'.

Звуки сигнальних пристроїв як репрезентація сигналосфери:

а) сигнали транспортних засобів англ. *honk* 'гудок';

б) радіо і телефонні сигнали англ. *pip* 'гудок';

в) звуки сирен англ. *blare* 'виття'.

Звуки транспорту:

а) звуки двигуна, який працює англ. *to put-put* 'пихтіти';

б) шум рухів англ. *murmur* 'гудіння'.

Звуки зброї:

а) звуки куль, снарядів англ. *to whiz* 'свистіти';

б) звуки стрілянини, вибухів англ. *thunder* 'гуркіт'.

2) Звуки людини як біологічної істоти. Ця група ділиться на 4 складові:

1) звуки людини як біологічної істоти:

а) фізіологічні звуки, що супроводжують різні фізичні стани і деякі дії, до яких відносять звуки, утворювані зубами англ. *to chatter*, фр. *Cliquer* 'клацати';

б) звуки, утворювані губами та язиком англ. *to smack* 'чмокати';

в) звуки, утворювані носом англ. *to sneeze* 'пчихати';

г) звуки, утворювані ротом або горлом англ. *to snore* 'харкати';

д) звуки, утворювані травною системою англ. *retch* 'гурчання';

2) звуки людини як істоти, яка відчуває і говорить:

а) звуки, що супроводжують рухові дії людини, до яких відносимо звуки, утворені пальцями англ. *to snap* 'тарабанити';

б) звуки, утворені руками англ. *to smash* 'плескати в долоні';

в) наслідування звуків ходи людини англ. *to pad* 'тупати' або 'човгати';

г) звуки, утворені тілом людини англ. *to flop* 'плюхатися'.

3) звуки, що утворюються людиною під час праці;

4) звуки людини творчої, що містить у собі звуки, що утворюються за допомогою музичних інструментів: англ. *to toot* ‘сурмити’.

5) семантична група сприйняття звуку [10].

Класифікуючи ОЛ за семантичною приналежністю, лінгвісти виділяють основні групи, такі як голосова ономапоєя (слова, що імітують голоси істот), звукова ономапоєя (слова, що відтворюють звуки природи), мимесис або звукосимволізм (слова, що образно передають ознаки живих або неживих об’єктів, стани природи) та окрему групу слів, що характеризують людські емоції, почуття й переживання.

Так, наприклад, ономапоєичні слова, що виражають звуки, які створені людиною, можна поділити на:

1) слова, які створені за допомогою органів дихання англ. *to hush, to pant, to puff, to sneeze, to snore, to sough, to wheeze, to whiff, to yawn*, фр. *Bâiller, ronfler*;

2) слова, що виникають в організмі людини: англ. *to belch, to rumble*, фр. *Toussier*;

3) звуки, що імітуються зубами: англ. *to chatter, to clatter, to gnash, to grit, to rattle*; фр. *Grincer*;

4) звуки, що імітуються носом: англ. *to snivel, to snort*, фр. *Ronfler*;

5) звуки, що імітуються ротом: англ. *to chew, to puff, to scrunch, to slurp, to smack, to whistle*, фр. *Mâcher, ronger*;

6) звуки, що імітуються рухом людини: англ. *to patter, to shuffle, to drum, to slap*, фр. *Tambouriner*.

Антропоцентричний розвиток відіграв значну роль у встановленні комунікативних зв’язків та появи звуконаслідувань. З початком свого розвитку, людство розпізнавали та класифікували представників живої природи, а саме тварин, за їх звуками. Наприклад, різні види птахів чи інших тварин мали характерні звуки, які слугували для їхньої ідентифікації. Далі, з метою полегшення комунікації та передачі інформації, зароджувалися звуконаслідування. Так, виникли слова, що наслідували звуки, які виробляли

тварини або інші явища навколишнього світу. Це дозволяло передавати інформацію про звукове оточення і спрощувало комунікацію. Проте значна частка ЗЛ належить звукам неживих предметів:

- 1) слова, що виникли в результаті удару: англ. *bump, din*, фр. *Paf*.
- 2) слова, що виникли у результаті тертя: англ. *crunch, screech, shriek, swoosh*, фр. *Craque*.
- 3) слова, що виникли у результаті різких звуків: англ. *boom, whirr, zoom*, фр. *Bouh*.
- 4) слова, що виникли у результаті вібрації: англ. *whirr*, фр. *Clic*;
- 5) слова, що виникли у результаті руйнування: англ. *crack*, фр. *Crash*;
- 6) слова, що виникли у результаті людської дії: англ. *burr, ting, tootle*, фр. *Frapper, taper*;
- 7) ономотопи звуків механізмів англ. *chick* ‘звук ходи годинника’, *clink* ‘дзвін’, *tinkle* ‘дзвякання’, *ting* ‘звук дзвонів’, фр. *Gling-gling* ‘звук дзвінка’, *vroum-vroum* ‘звук працюючого двигуна’;
- 8) звуконаслідування гри музичних інструментів англ. *chiming* ‘звук весільних дзвоників’, *dirnt* ‘звук бас-гітари’, *fillip* ‘звук від клацання пальцями’, *rub-a-dub* ‘барабанний звук’, фр. *Bourdonnement* ‘звук вібрації бас-гітари’;
- 9) звуконаслідувальні слова дії рідких речовин: англ. *babble, drip, slap, slush*, фр. *Glouglou*;
- 10) звуконаслідувальні слова, які позначають звук, що виробляється газоподібними тілами: англ. *fizz, fizzle, sizzle*, фр. *Sifflement*.

ЗЛ явищ природи посідає нижчу сходинку в ієрархічній будові, оскільки такі звуки, як грім або гроза, можуть бути менш розповсюджені в мові через те, що мають обмежену функціональність. Тобто ці звуки можуть використовуватися лише в певних ситуаціях або для обмежених цілей, що зменшує їх популярність у мові. До цієї категорії відносяться ОЛ, яка зумовлена імітацією звуків:

- a) води: англ. *splash, swash*, фр. *Plouf*;
- б) вітру: англ. *blow, bluster, fuff, woo*, фр. *Fssshh*;

- в) грому: англ. *boom, thunder*, фр. *Tonnerre*;
- г) опадів: англ. *hail, patter*, фр. *Grêle* [4].

Під ономатопічними словами ми розуміємо слова, які імітують звук і, отже, мають більшу чи меншу аналогію з ним. Ці звуки можуть бути найрізноманітнішими, наприклад:

- а) звуки тварин: фр. *Cocorico, meuh, bê*;
- б) людські звуки: фр. *Murmurer, chuchoter, éternuer, bégayer*;
- в) звуки неживої природи: фр. *Plouf, crrr, ding-dong* ;
- г) метеорологічні елементи: фр. *Tonner, tempête, tonnerre, souffler*;
- д) поштовхи: фр. *Badaboum, crac, boum* [68].

Звуконаслідування (ономатопеї) також часто використовуються «на позначення умовної імітації, відтворення звучань навколишньої дійсності фонетичними засобами певної мови» [43]. Їх зазвичай класифікують на дві загальні групи:

- 1) звуконаслідування звуків живої природи;
- 2) звуконаслідування звуків неживої природи.

Лінгвісти доволі таки часто групують ОЛ за їхньою семантичною спрямованістю. Одна з таких груп – голосова ономатопея – включає слова, що імітують голоси живих істот. Друга група – звукова ономатопея – об'єднує слова, які відтворюють звуки природи, такі як шелест листя чи шум дощу. Окрім того, існує група слів, яку називають звукосимволічною. Лексика, що відноситься до цієї групи використовується для образного або символічного відтворення ознак живих чи неживих об'єктів, а також станів природи. Нарешті, окрему групу складають слова, що виражають людські емоції, почуття та переживання [49].

Ця класифікація визначає різні аспекти звукового вираження мовлення та дозволяє лінгвістам аналізувати, як мова репродукує різноманіття звуків та семантики в словах. Вона допомагає зрозуміти, як мовлення використовується для передачі різних аспектів життя та навколишнього середовища через звукові образи.

1.3 Сфера використання та функції ономатопеїчної лексики

Ономатопея в будь-якій мові має свою об'єктивну основу, що полягає в наслідуванні незалежного від конкретної мови звучання. Створення ономотопів визначається двома факторами: «універсальним» (екстралінгвальним), який є незалежним від конкретної мови, та «лінгвальним», який проявляється по-різному в залежності від мови. У випадку ономотопеї та її похідних, ключовою особливістю є фонетична вмотивованість, оскільки людина наслідує звучання в результаті свого сприймання оточуючого світу. Цей процес сприяє наближенню мислення до об'єкта та відображенню природи в людських думках, що відбувається в безкінечному процесі розвитку [49]. Фонетична мотивація є головною умовою сприйняття і розуміння звукових ефектів. Реципієнту у такому випадку не обов'язково розуміти сенс кожної імітації. Він закріплений у свідомості носія мови за певними шумами і звуками.

В основі значення звуконаслідувальних слів лежить звуковий образ, створений уявою мовця на основі реально почутих звукових виявів істот, явищ, речей. Звуковим образом називають візуальне або ментальне уявлення про певний звук чи групу звуків. У лінгвістиці це поняття може відноситися до способу, яким людина уявляє або сприймає звукову інформацію, коли чує певне слово або звук. Цей образ уявляється у мозку та пов'язаний зі слуховим сприйняттям. Звуковий образ може включати уявлення про те, як звук або слово виглядає в ментальній картині людини, якщо воно може бути уявлене як звукова характеристика. У Також звуковий образ може бути пов'язаний зі сприйняттям звуків мови, їх характеристиками та внутрішнім уявленням про ці звуки, коли вони вимовляються або сприймаються. Специфічність звуконаслідувальних слів полягає у фонемній будові, яка ґрунтується на принципі *звукового* та *фоносемантичного* символізмів. Звуковий символізм у мові визначає прямий зв'язок між фонемами та їх значенням, створюючи враження, що звук сам по собі виражає або відтворює семантичне навантаження. В усній мові існують ситуації, коли звук і його семантика є абсолютно нероздільними, як, наприклад, у моменти мимовільних

висловлювань, таких як крики болю чи гикавка. У цих сценаріях звук функціонує як виразовий механізм, що допомагає безпосередньо передати внутрішній стан тіла чи розуму, а саме через імітацію звуків, які асоціюються із відчуттям чи емоцією [89]. Такий спосіб висловлення, спираючись на природну властивість мови виражати звуковими сигналами емоційний стан чи фізичне самопочуття, стає своєрідним відображенням внутрішнього досвіду через звукову форму [77].

Акустична схожість між міметичними словами, тобто тими, що слідують за принципом звуконаслідування імітації певних звуків або звукових ефектів, намагаючись відтворити природні звуки об'єктів чи явищ, та реальними звуками не може повністю пояснити феномен звукового символізму, оскільки звукосимволічні слова не обмежуються простою імітацією звуків довкілля [73], а надають словам додатковий сенсовий заряд або емоційну вартість [78].

Звукосимволічність полягає в тому, що слово саме залишає слід або вказує на конкретний звук, але, крім цього, має глибший сенс або асоціації. Фоносемантичний символізм, у свою чергу, – це лінгвістичне явище, яке полягає у вмотивованому зв'язку між звуком і значенням (фонетикою і семантикою) у природних мовах. Таким чином, це дозволяє присвоювати звукам денотативне або конотативне семантичне значення. Воно може виражатися у використанні ономапої та експресивних слів. Наприклад, фр. *Cocorico, miauler*. Тобто, ономапої та експресивні слова є прикладами фоносемантичного символізму, де звучання слів відображає чи передає конкретні аспекти денотативного (прямого значення) чи конотативного (відтіненого чи емоційного значення) характеру об'єкта або дії. Такий мовний підхід дозволяє виражати не лише сам фонетичний аспект слова, але і його семантичну вартість через відтворення відповідних звуків [83].

Наша когнітивна система дозволяє не лише сприймати звуки мови як акустичні сигнали, але й формувати уявлення про їх артикуляційну природу. Однак це не обмежується лише фізичними властивостями звуків; наш мозок також взаємодіє з концептуальними аспектами мови [82, с. 5].

Коли йдеться про ОЛ, часто стверджують, що такі слова є втіленням звукового символізму, оскільки зв'язок між формою і значенням відчувається як «природний». Однак це зовсім не так: ономотопейчні слова повинні відповідати фонологічним і морфологічним обмеженням відповідної мови. Через ці обмеження ономотопейчні форми можуть дуже різнитися за ступенем імітації певного звуку, що робить досить складним завданням стисле розмежування або визначення цієї категорії слів [66].

Певні звуки через свої артикуляційно-акустичні ознаки стають основою, ядром звукового комплексу, який набуває певного значення і сприймається нами як засіб вираження звукових ознак дійсності. Звуковий сигнал асоціюється в мозку людини з візуальним образом об'єкта, а імітація звучання генерується можливістю повідомити іншим членам кола про існування об'єкту. Таким чином, утворюється та закріплюється умовний зв'язок між образом і думкою про об'єкт, який видає звук, слуховим образом звуку і кінетичними відчуттями мовленнєвого апарату.

Основна ідея полягає в тому, що звуконаслідувальні слова виникають з відтворення звуків реального світу, і вони мають особливу фонемну структуру, яка відображає звукові особливості об'єктів або явищ, що описуються цими словами. Тобто, мовці використовують певні фонемні, щоб створити звуковий образ певної реальності, і цей звуковий образ має своє унікальне значення в мові [48]. Звуконаслідування відігравали значну роль у процесі формуванні мови, проте ця роль була досить обмеженою. Сфера застосування звуконаслідування обмежувалась об'єктами та явищами, які могли видавати звуки. Ймовірно, звуконаслідування не було абсолютно точним. Важливим було лише те, щоб їх можна було впізнати в реальних життєвих ситуаціях ті, до кого вони були звернені.

Сфера використання ономотопейчної лексики доволі таки розповсюджена та варіюється від літературних творів до повсякденного спілкування, де вона додає звуковий аспект і виразність до мовлення. Важливо враховувати контекст

та жанр комунікації для правильного застосування ономаіопеї в різних мовленнєвих ситуаціях.

Сфера використання ОЛ в англійській і французькій мовах досить широка і різноманітна. Ономаіопеї можуть бути застосовані в різних мовленнєвих ситуаціях і галузях, враховуючи їхні специфічні властивості та виразний потенціал. ОЛ широко використовується в літературній і поетичній сферах. Таку лексику часто можна зустріти в літературних творах, поезії та прозі для створення образів, передачі настрою та виразу емоцій. Наприклад, англ. *The oak leaves rustle in the sea breeze* [98]. Також, ОЛ зустрічається в галузі звукозапису та музики. Ономаіопеї широко поширені у звукозаписі для передачі реальних звуків і створення аудіальних ефектів. У музиці вони можуть відтворювати звуки музичних інструментів, природних явищ та голосів. До прикладу, фр. *Où siffle le train de la mort?* [98].

Більш того, ОЛ використовується в кіно й аудіовізуальних медіа (в фільмах, мультфільмах та іграх) для створення звукового супроводу. Вони можуть передавати дії, події та атмосферу: англ. *The wind whistled through the palms, and the jeep roared loudly on the dirt road in the jungle* [98]. Галузь коміксів і графічних романів не є виключенням, оскільки наявність ономаіопеї в коміксах відіграє важливу роль у їхньому сприйнятті. В коміксах ОЛ виступає «мовним відтворенням або імітацією звуків природного світу» [63, с. 58], що дозволяє авторам не просто описати події або сцени, але і надати читачам чи глядачам можливість почути та відчути ці події.

ОЛ активно використовується в коміксах через тематичну специфіку. У коміксах ми часто бачимо різноманітні сцени (бійки, конфлікти тощо), які супроводжуються емоційними виразами (криками, плачем тощо) героїв, і в цих ситуаціях ОЛ виступає як засіб спілкування, так як є носієм інформації. Вона дозволяє авторам передати звукові супроводи подій та емоції героїв. ОЛ також використовується з метою мовної компресії, тобто дозволяє передати більше інформації за короткий час. Наприклад, фр. *Bang! Pow! Zap! Les personnages se sont battus dans le combat épique*. ЗЛ, яка використовується в коміксах, несе

певне смислове навантаження, і це надає таким текстам додаткового шару виразності та глибини. Оскільки комікси, як правило, поєднують в собі текст та малюнок, ЗЛ може допомагати читачам сприймати їх завдяки настрою, інтенсивності та характеру подій, наприклад: англ. *boom* 'звук вибуху', *swoosh* може вказувати на стрімке рухання або переміщення предмету. ЗЛ визначають атмосферу сцени і можуть підсилювати емоційну реакцію читача, наприклад, англ. *drip-drip* може створити напруженість або тривогу, підказуючи про щось невідоме чи загадкове. Різні персонажі в коміксах можуть мати власні унікальні звуконаслідування, які відображають їхні індивідуальні риси або емоційний стан, наприклад, веселий герой може сміятися (англ. *ha-ha*), в той час як злочинець може виражати зловісну радість (англ. *mwa-ha-ha*). Також, ЗЛ часто вказує на конкретні дії, що відбуваються на сторінці коміксу. Це допомагає читачам легше відслідковувати послідовність подій. У різних коміксах використовуються різні малюнки, де у бульбашках представлені типи звуків. «Хоча автори та ілюстратори показують точні звуки тварин, або звук падіння чогось чи якихось машин, іноді вони також створюють власні звуки. Яскравість цих звуків залежать від винахідливості ілюстратора та письменника. Більшість звуків – це тріск, ляскіт, хлопок, вибух або повторення різних літер у швидкій послідовності, що має на меті створити враження звуків» [Error! Reference source not found.]. У цілому ОЛ в коміксах виступає як смисловий елемент, який збагачує сприйняття та взаємодію з текстом. Вона допомагає створити більш насичену та цікаву діалогову та сюжетну динаміку, роблячи комікси більш яскравими та захоплюючими для читачів.

ОЛ часто використовується в розмовній мові для позначення звуків та дій. Вона допомагають урізноманітнити комунікацію та зробити її більш живою, наприклад: англ. *She sneezed a loud 'achoo' during the meeting, making everyone turn their heads.*

Мова виконує різні функції, які є невід'ємними характеристиками ономатопеїчної лексики. Більшість дослідників вважають соціальні функції мови основними. Деякі вчені вказують на те, що всі функції мови фактично є

конкретними виявами комунікативної функції мови. Функції мови виявляються в будь-якій мовленнєвій ситуації, тому вони не обов'язково пов'язані з конкретними мовними елементами. Функції мови виявляються в будь-якому висловлюванні. Функції мовлення є факультативними і залежать від мети висловлювання, тому можуть включати спеціально обрані мовні елементи. Звуконаслідувальне слово одночасно може слугувати для номінативних, сигніфікативних, комунікативних і прагматичних цілей. Вивчення функціонування ономапоетичних слів передбачає аналіз їхніх конкретних функцій у мовленні [51, с. 112].

З-поміж функцій, які може виконувати ОЛ виокремлюються номінативна, сигніфікативна, прагматична.

Номінативна (або інформативна) функція ЗЛ полягає в тому, що звуконаслідувальні слова передають звукові аспекти певного об'єкта або явища. Наприклад, англ. *buzz* чи *hiss* імітують звуки бджіл або змії відповідно, вказуючи на конкретні звукові характеристики цих тварин.

Сигніфікативна (або смислова) функція реалізується тільки тоді, коли ЗЛ може викликати асоціації та уявлення про певні об'єкти чи явища через відтворення їхніх звуків. Наприклад, англ. *The door creaked open*, слово «creaked» передає звук скрипіння дверей, створюючи візуальну картину для читача чи слухача.

Комунікативна функція ЗЛ виявляється у використанні для спілкування та передачі певних звуків без прямого їх зазначення наприклад, англ. *The alarm clock went 'beep beep'* звуконаслідування «beep beep» передає звук сигналу будильника.

Прагматична функція відтворює практичний або функціональний аспект звукових імітацій, які використовуються для певних цілей. Наприклад, у дитячій літературі або коміксах, звуконаслідування може використовуватися для залучення уваги до конкретних ситуацій чи подій.

Функція ОЛ полягає в тому, щоб зробити текст більш експресивним та живим, допомагаючи читачу чи слухачу легше уявити або почути події, описані в мовленні.

Також деякі мовознавці виокремлюють звукозображувальну, описову (дескриптивну), функцію ідентифікації емоційного впливу, характеризувальну, атрактивну, естетичну, фактичну, а також функцію економії мовних засобів [18, с. 98].

Так, *звукозображувальна функція* ОЛ полягає у передачі конкретних звукових образів, намагаючись імітувати звучання об'єктів або явищ. Ця функція допомагає читачеві або слухачеві легше уявити ситуацію чи відчутти атмосферу. Дослідженням звукозображувальності займається українська лінгвістка І. Малинюк [36; 39; 38; 41; 40]. Звукозображальність може включати в себе використання ономапопеїчних слів для досягнення більш ефективного передавання акустичних вражень та виразів у тексті. Ономапопеї виступають одним із засобів створення звукових образів, які впливають на чуттєвий досвід читача.

Описова (дескриптивна) функція полягає в тому, що ОЛ часто використовується для деталізації описів, роблячи його більш образним і реалістичним.

Функція ідентифікації емоційного впливу потрібна для того, аби за допомогою ОЛ можна було точно передавати емоційний стан чи настрої. Звукові ефекти, створені ономапопеями, можуть викликати в читача або слухача емоції на кшталт переживань, провини, співчуття тощо.

Характеризувальна функція передбачає, що ОЛ може використовуватися для характеристики об'єктів чи персонажів, роблячи їхні звуки, які вони продукують визначальними для їхнього образу.

Атрактивна функція передбачає, що ОЛ робить текст більш виразним і захопливим, сприяючи його легшому сприйняттю, спрямована на те, щоб «захопити» читача чи слухача.

Естетична функція ОЛ полягає в тому, що її використання додає тексту естетичної цінності, додаючи тексту мелодійності чи ритмічності.

Фактична функція – ОЛ може вказувати на конкретні події чи дії, що відбуваються в тексті, роблячи мовлення більш конкретним та наочним.

Функція економії мовних засобів зумовлена тим, що оскільки завдяки високій експресивності одне звуконаслідувальне слово може передати звуковий образ, який в іншому випадку вимагав би фрази чи, навіть, цілого речення.

Українські лінгвісти Ю. Андрійченко та Г. Швець притримуються думки, що найбільш розповсюдженим є використання ОЛ в художніх текстах. Вони стверджують, що в художньому тексті ОЛ виконує низку важливих функцій, а саме завдяки їй у читача формується насичена психоакустична картина, відбуваються зміни у звучанні, такі як висота, тембр чи гучність, а також увага читача фіксується на індивідуальних особливостях героїв [1, с. 31].

Також, особливості функцій ономатопеїчних слів можуть виявлятися в мові через різноманітні ситуації та способи їх використання:

- 1) звукозображальна: описує звук або звуковий ефект.
- 2) дескриптивна: використовується для опису або відтворення звуку.
- 3) ідентифікувальна: ідентифікує або називає певний звук або шум.
- 4) характеризувальна: сприймається як характеристика або якісна ознака звуку.
- 5) інтенсифікації емоційного впливу: підсилює виразність емоцій через звукові ефекти.
- 6) атрактивна: привертає увагу, зазвичай через приємність або відмінність звуку.
- 7) симпліфікативна: спрощує передачу інформації через звукові ефекти.
- 8) фатична: використовується для підтримання комунікації та уваги.
- 9) економії мовних засобів: заміняє складні описи коротшими звуковими виразами.

10) естетична: використовується для створення специфічного аудіовізуального ефекту.

11) пояснювальна: використовується для пояснення або передачі певних аспектів.

12) волюнтативна: використовується для вираження волі або стану особистості через звуки.

13) експресивна: використовується для вираження емоцій або стану через звуки [51, с. 114].

Ці функції можуть бути реалізовані, безпосередньо, через ономапопейчні слова в англійській та французькій мовах. Загалом, різноманіття звуконаслідувальної лексики в англійській і французькій мовах визначає їхню значущість у мовній комунікації та літературі, дозволяючи мовцям ефективно виражати свої думки, створювати образи та викликати різні емоції у читачів.

Висновки до розділу 1

Ономапопея (або звуконаслідування) – лексеми, які імітують звукову дійсність. Взаємозв'язок у словах, які утворені шляхом звуконаслідування, є зовнішнім і базується на акустичних подіях та їхніх відтінках. В процесі використання звуконаслідувань мовець створює аудіальні асоціації, спрямовані на подачу конкретних звукових образів, які можуть бути відтворені читачем або слухачем. Однак важливо зауважити, що звуконаслідування визначається зовнішніми звуковими характеристиками, і його мета полягає в передачі конкретних акустичних аспектів, не завжди віддзеркалюючи внутрішні переживання мовця. Вивчення ономапопей має давню історію і починається ще з античних часів. В англійській і французькій мовах наявна велика кількість слів, походження яких має звуконаслідувальний характер.

Використання звуконаслідувальної лексики у різних мовах може залежати від культурних та географічних особливостей народів. Дослідники визначають, що в мовах різних культур і географічних областей може бути різна кількість та різноманітність звукових слів, які імітують природні звуки чи

виражають емоції, що пов'язано з тим, що різні народи сприймають та виражають звуки навколишнього світу та емоції різними способами відповідно до їхніх традицій, оточення та способу життя. Вивчення ономатопеїчної лексики допомагає зрозуміти, як мова віддзеркалює культурні та географічні особливості суспільств, а також як вона відображає сприйняття навколишнього світу різними мовними спільнотами.

Ономатопеїчна лексика може класифікуватися за семантичним, структурним і функційним принципом. Ономатопеїчні слова можуть використовуватися для: звукозображення, опису, ідентифікації, підсилення емоцій, спрощення передачі інформації. Ономатопеїчна лексика відзначається тим, що вона відтворює аудіальні особливості звуків, які імітують різні явища та об'єкти.

У мовознавстві дискусійним є питання стосовно співвідношення ономатопеїчної лексики та вигуків. Слід зауважити, що ономатопеї є словами, у яких сам звук вбудований в їхню фонетичну та морфологічну структуру, і вони використовуються для передачі акустичних вражень. Вигуки, навпаки, є спонтанними та неконтрольованими вираженнями емоцій чи фізичних реакцій. Вони не завжди пов'язані з конкретними звуками чи явищами та не мають вбудованого в себе фонетичного аспекту. Такі вирази можуть бути універсальними для різних мов і культур. Отже, відмінність полягає в контрольованому відтворенні звуків у випадку ономатопеї та неформальній, емоційній природі вигуків.

РОЗДІЛ 2

СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ

Для здійснення семантичної класифікації використовувався компонентний аналіз емпіричного матеріалу, що дав змогу виокремити інтегральні і диференційні семи для виокремлення груп і підгруп відібраної ономатопеїчної лексики. Основою дослідження послугував емпіричний матеріал, що складає 391 лексико-семантичний варіант в англійській мові та 226 – у французькій. Критерієм класифікації слугувало джерело звуку. На основі інтегральних сем увесь матеріал було розподілено на дві групи: 1) ОЛ на позначення звуків живої природи (326 ЛСВ в англійській мові та 182 у французькій); 2) ОЛ на позначення звуків неживої природи (65 ЛСВ в англійській мові та 44 у французькій).

Аналіз диференційних сем дав змогу виокремити підгрупи. Зокрема, у межах групи на позначення звуків живої природи було виокремлено: а) ОЛ, що позначає звуки людини як біологічної істоти; б) ОЛ, що позначає звуки представників тваринного світу (зоофони). У межах групи на позначення звуків неживої природи було виокремлено: а) ОЛ, що позначає звуки природних явищ; б) ОЛ, що позначає звуки, що продукуються предметами; в) ОЛ, що позначає звуки, які утворюються внаслідок протікання хімічної реакції.

У таблиці подано кількісний аналіз кожної з груп і підгруп.

Семантичні групи ономапоетичної лексики в англійській та французькій мовах

№	Назва групи	К-ть ЛСВ		Приклади
		Англ.	Фр.	
1.	ОЛ на позначення звуків живої природи	326	182	
1.1	звуки людини як біологічної істоти	246	127	
	а) звуки, спричинені фізіологією людини	56	51	англ. <i>to crisp</i> ‘хрустіти’. фр. <i>un craquement</i> ‘хрускіт’ англ. <i>to smooch</i> ‘чмокати’. фр. <i>clapper</i> ‘чмокати’
	б) артикуляційні звуки, що передають фізіологічні процеси, здійснювані мовними органами людини	70	50	англ. <i>to gurgle</i> ‘булькати’. англ. <i>to bawl</i> ‘ридати’. фр. <i>glouglouter</i> ‘булькати’ (про немовля). фр. <i>un gazouillement</i> ‘белькотання’.
	в) звуки, що супроводжують рухові дії людини	24	16	англ. <i>to dabble</i> ‘хлюпатися’ фр. <i>patauger</i> ‘хлюпатися’ по багнюці чи воді, <i>tambouriner</i> ‘тарабанити’ пальцями по столі чи клавіатурі
	г) звуки, що утворюються людиною під час взаємодії з артефактами та музичними інструментами	16	10	англ. <i>to drone</i> ‘бренькати’ на волинці. фр. <i>flûter</i> ‘грати на флейті’.
1.2	звуки представників тваринного світу (зоофони)	80	55	
	а) звуки свійських тварин і птахів	40	21	англ. <i>bellow</i> ‘мукання’. фр. <i>bêler</i> ‘мекати’. англ. <i>to cackle-cluck</i> ‘квокати’. фр. <i>cancaner</i> ‘крякати’. фр. <i>aboyer</i> ‘гавкати’. англ. <i>to growl</i> ‘ричати’. англ. <i>to buzz</i> ‘дзижчати’.
	б) звуки одомашнених тварин і пташок	25	15	
	в) звуки диких/хижих тварин і пташок	27	15	
	г) звуки комах, земноводних і плазунів	8	4	
2.	ОЛ на позначення звуків неживої природи	65	44	
	а) звуки природних явищ	28	20	англ. <i>patter</i> ‘дріботіння’ англ. <i>to babble</i> ‘дзюрчати’. фр. <i>murmurer</i> ‘дзюрчати’. фр. <i>tonner</i> ‘гриміти’. англ. <i>to fuff</i> ‘дути’
	б) звуки, що продукуються предметами	30	22	англ. <i>tock</i> ‘цокання’ фр. <i>bourdonner</i> ‘дзвеніти’. англ. <i>to rip</i> ‘пікати’. фр. <i>racler</i> ‘шипіти’ фр. <i>vrombir</i> ‘ревіти’.
	в) звуки, які утворюються внаслідок протікання хімічної реакції	7	2	англ. <i>to fizzle</i> ‘шипіти’. фр. <i>pétiler</i> ‘шипіти’.

2.1 Ономатопеїчна лексика на позначення звуків живої природи

Однією з унікальних рис живої природи є її здатність виражати себе за допомогою звуків. Звук відіграє важливу роль в комунікації між різними видами, дозволяючи передавати інформацію про територію, безпеку та інші аспекти життя. Від гомону лісу до співу пташок – звук стає мовою природи, яка заповнює середовище звуковими вібраціями. Однак звукова комунікація в живій природі не обмежується лише видами та їхніми внутрішніми способами сприйняття. Фізіологічні особливості, стан і вік також грають важливу роль у сприйнятті та розумінні звукових сигналів.

Процес продукування звуків та звукових комбінацій в рамках мовленнєвої комунікації є не лише засобом передачі інформації, але й ключовим елементом встановлення зв'язку та взаєморозуміння між учасниками спілкування. Цей процес виявляється у великому різноманітті мовних явищ, зокрема використанні ОЛ, що надає висловленню емоційної насиченості та реалістичності. Звуки, вироблені у вигляді мовленнєвих висловлювань, стають мовними засобами вираження думок, почуттів та інших аспектів особистості. Це стає невід'ємною частиною міжособистісної взаємодії, яка базується на спільному розумінні та сприйнятті звуків та їхньої семантичної навантаженості.

Ономатопеї мають властивості імітувати звуки, і при цьому вони можуть передавати додаткові смислові відтінки, такі як емоційні відчуття, стан природи або фізичні події. Наприклад, слово укр. *шуміти* не просто передає звук, але також може вказувати на те, що цей звук викликає асоціації з природою або подіями, пов'язаними з рухом або активністю. Оскільки ономатопеї часто використовуються для зображення звуків або дій, їхня семантика може бути вкрай експресивною і суб'єктивною, віддзеркалюючи враження та емоції мовця. Таким чином, семантична навантаженість ономатопеї залежить від контексту вживання, асоціацій читача або слухача та намірів мовця.

Кількість відібраних звуконаслідувальних слів на позначення звуків живої природи складає 508 ЛСВ (82.3%) (326 в англійській мові (64.2%) та 182 у французькій (35.8%)).

2.1.1 Ономатопеїчна лексика, що позначає звуки людини як біологічної істоти

Людина є високоорганізованою біологічною істотою, що належить до виду *Homo sapiens*. Вона відзначається високим рівнем інтелекту та складною структурою організму. Високорозвинутий біологічний характер людини визначається не лише її фізіологічними особливостями, але й складним соціокультурним і психологічним вимірами, що відрізняє її від інших видів. Людина створює та споживає культуру як спосіб вираження себе, спілкування та взаємодії з іншими членами свого виду. Культура ж включає в себе, безпосередньо, мову та мовлення, які визначають її унікальність. Це дозволяє людині задовольняти свої комунікаційні потреби, дає змогу виражати та передавати інформацію за допомогою фізіології. Таким чином, формується власна ідентичність, світогляд і визначається роль у суспільстві. Це є основа для створення глибоких соціокультурних зв'язків, які формують структуру суспільства. Спілкування та взаємодія є необхідною складовою життя людини. Вона є соціальною істотою, яка має потребу в підтримці спільноти та взаємодії з іншими. Здатність до задоволення соціальних потреб формує особистісні якості, такі як емпатія, співчуття, розвинута комунікативна компетентність. До того ж, спілкування і взаємодія в суспільстві сприяють розвитку відчуття приналежності та створенню важливих міжособистісних зв'язків. Соціальна взаємодія також впливає на формування соціальної структури та норм, які регулюють поведінку людей.

Людина вдосконалює свій спосіб життя також через мовлення. Зазвичай суб'єктами дії можуть виступати люди, які продукують цілий спектр звуків, залежно від низки певних чинників, таких як умови, в яких вони знаходяться у певній ситуації, вік, фізичний та емоційний стани, інтелектуальні здібності, оточення тощо.

Група ОЛ на позначення звуків, що видає людина є найбільшою в кількісному відношенні, вона налічує 246 ЛСВ в англійській мові та 127– у

французькій, що становить 73.4% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків живої природи.

У процесі спілкування людина видає звуки або сукупність звуків за допомогою голосу. Успішність цього процесу визначається численними факторами, такими як артикуляційні можливості мовця, можливі дефекти мовлення, гендер, вік, а також емоційно-психологічний стан.

2.1.1.1 Ономатопеїчна лексика на позначення звуків, спричинених фізіологією людини

Ономатопеїчна лексика на позначення звуків, зумовлених фізіологією людини, налічує 107 ЛСВ (56 ЛСВ – в англійській мові та 51 у – французькій), що становить 28.7% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видає людина як біологічна істота. Це можуть бути різноманітні звуки, які виникають в результаті рухів, функцій органів, дихання та інших процесів. Такі ономатопеї можуть бути використані для надання мовленню реалстичності та емоційної інтенсивності.

Першою підгрупою ОЛ на позначення звуків, утворених зубами (19.6%). ОЛ, що позначає звуки, утворені зубами, створюється для імітації різноманітних звуків, які виникають при контакті частин ротової порожнини та зубів. Ці ономатопеї описують звуки, які виникають під час прийняття їжі, жування, або при різноманітних рухах щелепою, наприклад: англ. *to chatter* «If your teeth chatter, they keep knocking together because you are very cold or very nervous» [98] ‘Якщо ваші зуби клацають, вони безперервно стукають один об одного, через те, що ви дуже замерзли або дуже нервуете’; англ. *to chew* ‘гризти’ (описує акт жування чи обробки твердої їжі за допомогою зубів, при цьому може бути присутній характерний звук, що виникає від подрібнення або розгризання); *to chew* ‘жувати’ або ‘хрумтити’; *to click* «(of the teeth) to click together rapidly through cold or fear» [98] ‘зуби швидко змикаються-розмикаються через холод або страх’; *to crisp* ‘хрустити’ (вказує на звук або дію, пов’язану із жуванням, тобто легким, ламким, переважно крихким звуком, який

виникає на зубах); *to crunch* ‘хрустити’ або ‘хрумтіти’ (під час жування); *to gnash* «to grind or strike (the teeth) together, as in anger or pain» [98] ‘терти або стукати (зубами) один об одного, коли людина в гніві чи в болі’, використовується для опису сильного скрежетання зубів за рахунок руху зчеплених верхньої та нижньої щелеп; *to grit* «If you grit your teeth, you press your upper and lower teeth tightly together, usually because you are angry about something» [98] ‘Якщо ви скрегочете зубами, ви щільно стискаєте верхні і нижні зуби, зазвичай через те, що ви чимось розсерджені’. «*I beg your pardon?*» said Grant through gritted teeth [106]. ‘«Перепрошую?» – промовив Грант, скрегочи зубами’. Звуконаслідувальне слово «gritted» додає емоційного забарвлення до діалогу, допомагаючи передати напружений стан або негативні емоції героя в цьому контексті.

У французькій мові такими прикладми слугують: фр. *claquer* «*claquer des dents*» [98] ‘стукати зубами’ або ‘клацати зубами’; *chiquer* ‘жувати’ (використовується на позначення дії, коли людина жує тютюн; *crisser* ‘скреготіти’ (використовується для опису скреготіння зубами, коли людина має озноб); *croquer* ‘гризти’, коли мова йде про щось тверде, а саме про горіхи; *croustiller* ‘хрускати’ або ‘хрустити’ («*croustiller des dents*» в літеральному сенсі означає «хрускати зубами», цей вираз використовується тоді, коли людина відчуває напругу, роздратування або дискомфорт); *croustiller* ‘хрустити’ зубами; *frotter* ‘скрипіти’ (вираз «*Frotter des dents*» використовується для опису руху зубів, який може призвести до звуку, що нагадує скрип, що викликано різними факторами, такими як стрес, напруження, нервозність чи непокій; зазвичай люди роблять це несвідомо, особливо в ситуаціях емоційного або психологічного дискомфорту.); *grincer* ‘скреготіти’ (використовується для опису звукового ефекту, який виникає внаслідок тертя верхніх і нижніх зубів); *mâcher* ‘жувати’ (це дієслово не лише описує фізичний акт подрібнення їжі, а й передає звукові ефекти, які виникають при цьому); *un claquement* ‘клацання’ зубів (коли людина замерзла чи як наслідок підвищеної температури, ознобу тощо); *un craquement* ‘хрускіт’ (вказує на легкий, тріскаючий звук, який може

виникнути при русі щелепи та зубів); *un frôlement* ‘скрипіння’ (слово використовується на позначення звуку легкого тертя зубів); *un grincement* ‘скрип’ (використовується для опису скрипіння зубів, що може виникнути при їхньому терті).

Наступною підгрупою є ОЛ на позначення звуків, утворених губами або язиком (4.7%). Ономатопеїчна лексика, пов’язана із звуками, утвореними губами або язиком, створює багатий акустичний ландшафт, який передає різноманітні звукові враження та вирази. Ці слова відтворюють аспекти комунікації, виявлення емоцій та навіть опису фізичних вражень. Вони є не тільки мовним інструментом, а й додатковим засобом вираження нашого світосприйняття, наприклад: англ. *buss* ‘голосний поцілунок’; *to smack* «to kiss noisily» [98] ‘голосно поцілувати’, ‘чмокнути’, ‘фиркати’, ‘плямкати’; *to smooch* ‘чмокати’ «If two people smooch, they kiss and hold each other closely» [98] ‘Якщо двоє людей пристрасно цілуються, вони роблять це голосно, і при цьому притискаються одне до одного’ (також звуконаслідувальне дієслово «to smooch» може бути використане для того, аби описати не просто поцілунок, а відлуння, яке йде від цього поцілунку); фр. *clapper* ‘чмокати’ (використовується для опису голосного поцілунку, що може супроводжуватися звуком); *embrasser* ‘чмокати’ (для позначення гучного поцілунку).

ОЛ на позначення звуків, утворених органами дихання, ротом і горлом (33.6%) визначається специфічними звуками, які пов’язані з діяльністю носової порожнини, носоглотки, гортані, трахеї, бронхів і легень. Звуки можуть утворюватися через різноманітні ускладнення, алергічні реакції (у вигляді чихання) на зовнішній подразник, чи протікання вірусного захворювання, з симптомів яких може бути наявним нежить, кашель, запалення дихальних шляхів тощо, наприклад: англ. *to blow* ‘дути’ або ‘сякатися’ «When you blow your nose, you force air out of it through your nostrils in order to clear it» [98] ‘Коли ви сякаєтесь, ви випускаєте повітря через ніздрі, щоб очистити ніс’; *to booze* ‘пити’ (втягувати ротом рідину, утворюючи звук сьорбання); *to choke* ‘задихатися’; *to chug* ‘пихтіти’; *to cough* ‘кашляти’ «When you cough, you force

air out of your throat with a sudden, harsh noise. You often cough when you are ill, or when you are nervous or want to attract someone's attention» [98] ‘Коли ви кашляєте, ви виштовхуєте повітря з гортані раптовим, різким звуком. Ви часто кашляєте, коли хворієте, нервуєте або хочете привернути чиюсь увагу’; *to crawl* ‘хрипіти’; *to gasp* ‘задихатися’ «When you gasp, you take a short quick breath through your mouth, especially when you are surprised, shocked, or in pain» [98] ‘Коли ви задихаєтесь, ви робите короткий швидкий вдих через рот, особливо коли ви здивовані, шоковані або відчуваєте біль’ (дієслово імітує звук задихання, його вживають для вираження шоку, захоплення чи подібних емоцій, наприклад: *I heard myself gasp and cry out* [98]. ‘Я чула, як задихалася і кричала’); *to hawk* ‘кашляти’ «If someone hawks, they noisily clear mucus from their throat and spit it out» [98] ‘Якщо хтось кашляє, він голосно відхаркує слиз з горла і випльовує його’; *to heave* ‘задихатися’ «breathe noisily, as when one is exhausted» [98] ‘шумно дихати, як при виснаженні’; *to huff* ‘хрипіти’ або ‘пихтити’ «to puff or blow; breathe heavily» [98] ‘пихкати або дути; важко дихати’. *She thought she missed, though, 'cause she stood there huffing and puffing and patooing at the match even after it went out* [106]. ‘Вона думала, що не влучила, тому що стояла там і пихтіла, сопіла і вболівала за матч, навіть після того, як він закінчився’.

Також до цієї підгрупи можна віднести такі слова:

англ. *to pant* ‘пихтити’ або ‘хекати’ «If you pant, you breathe quickly and loudly with your mouth open, because you have been doing something energetic» [98] ‘Якщо ви задихаєтесь, ви швидко і голосно дихаєте з відкритим ротом, тому що ви займалися чимось активним’. До прикладу, *She climbed rapidly until she was panting with the effort* [98]. ‘Вона швидко піднімалася, поки не захекалася через перевантаження’. Слово «pant» означає швидке і поверхневе дихання, яке може виникнути внаслідок фізичного навантаження чи емоційного збудження. Героїня піднімається догори і робить це настільки швидко чи напружено, що їй стає важко дихати. Такий стан може бути наслідком фізичного зусилля, наприклад, підйому сходами чи подолання великої висоти. Застосування

дієслова «rant» в цьому контексті надає живого образу фізичного стану героїні, підкреслюючи її стан, тобто втому.

англ. *to puff* ‘пихтати’ або ‘пихкати’ «If you are puffing, you are breathing loudly and quickly with your mouth open because you are out of breath after a lot of physical effort» [98] ‘Якщо ви пихкаєте, ви дихаєте голосно і швидко з відкритим ротом, тому що задихаєтесь через велике фізичне навантаження’. Наприклад, *They gaped at each other, unable to talk, huffing and puffing* [106]. ‘Вони витріщилися одне на одного, не в змозі розмовляти, сопучи та пихкаючи’. Слово «puff» утворює асоціації з короткими, важкими видихами повітря, і в цьому випадку, ймовірно, підкреслює фізичну або емоційну напругу обох осіб.

англ. *to sneeze* ‘пчихати’ «When you sneeze, you suddenly take in your breath and then blow it down your nose noisily without being able to stop yourself, for example because you have a cold» [98] ‘Коли ви чхаєте, ви швидко набираєте повітря в легені, а потім гучно видуваєте його через ніс, не в змозі зупинитися, наприклад, через застуду’. До прикладу, *I close my eyes, hearing the snip snip snip of the scissors and feeling the thick clumps of long hair hit my nose, tickling me and making me sneeze* [106]. ‘Я заплющую очі, чую клацання ножиць і відчуваю, як густе пасмо довгого волосся потрапляє мені в ніс, лоскоче і змушує пчихнути’. У цьому реченні дієслово слово «to sneeze» використовується для опису звуку чхання. Більш того, описуючи сцену стрижки волосся, автор використовує повторюване «snip snip snip» для передачі звуку, який роблять ножиці під час стрижки. При цьому, відчуття густих кпасм довгого волосся, які опускаються на ніс, викликає в особи дратування, і це призводить до чхання.

англ. *to sniff* ‘сопіти’ або ‘шморгати’ носом «When you sniff, you breathe in air through your nose hard enough to make a sound, for example when you are trying not to cry, or in order to show disapproval» [98] ‘Коли ви шморгаєте носом, ви вдихаєте повітря з такою силою, щоб видати звук, наприклад, коли намагаєтесь не плакати або щоб продемонструвати несхвалення’. Наприклад, *He sniffed, then closed his eyes for a moment* [106]. ‘Він шморгнув носом, а потім на мить заплющив очі’. Слово «sniffed» описує дію особи, яка вдихає повітря коротким,

різким і легким рухом через ніс. «Sniff» є ономапоєю, яка імітує звук, що виникає під час цієї дії. Також, може вказувати на реакцію на запах. Заплющені на мить очі можуть свідчити про те, що людина намагається зосередитися на ароматі. Загалом, речення передає природність процесу, що може бути спонтанною реакцією на збудник.

англ. *to sniffle* ‘шморгати’ або ‘хрюкати’ носом «to breathe audibly through the nose, as when the nasal passages are congested» [98] ‘голосно дихати через ніс, як при закладеності носових шляхів’ або «If you sniffle, you keep sniffing, usually because you are crying or have a cold» [98] ‘Якщо ви шморгаєте носом, ви продовжуєте шмигати, як правило, через те, що плачете або застуджені’. Прикладом може послугувати речення: *She sniffles and wipes her nose with the back of her hand* [106]. ‘Вона шморгає носом і витирає його тильною стороною долоні’. Слово «sniffle» є ономапоєю, яке імітує звук, що виникає при чищенні носа, часто пов’язане із застудою або недомоганням. «Sniffle» може бути чимось подібним до легкого чихання чи звуку, що виникає під час дихання через ніс. У цьому контексті, коли героїня витирає ніс тильною частиною руки, слово «sniffle» вказує на те, що вона трохи змерзла або реакцію на щось, що викликає дискомфорт у дихальних шляхах.

англ. *to snuffle* ‘сопіти’ «If a person or an animal snuffles, they breathe noisily through their nose, for example because they have a cold» [98] ‘Якщо людина або тварина сопе, вона голосно вдихає через ніс, наприклад, через застуду’.

англ. *to squelch* ‘хлюпати’ «To squelch means to make a wet, sucking sound, like the sound you make when you are walking on wet, muddy ground» [98] ‘Хлюпати означає видавати сиплий, смоктальний звук, схожий на звук, який ви видаєте, коли йдете по мокрій, брудній землі’.

англ. *to wheeze* ‘хрипіти’ «If someone wheezes, they breathe with difficulty and make a whistling sound» [98] ‘Якщо хтось хрипить, він дихає з великими складнощами і видає свистячий звук’. *Blackjack wheezed, kicking his legs against the deck* [106]. ‘Блекджек хрипів, стукаючи ногою по палубі’. У цьому реченні слово «wheeze» вказує на звук, який видає герой під час дихання. «Wheezing» –

це глибоке, силне та часте дихання, яке може бути спричинене обмеженим протіканням повітря через дихальні шляхи. У контексті речення, герой, імовірно, переживає важкість дихання або має погіршений фізичний стан, що викликає цей звук. Його дії – «kicking his legs against the deck» – можуть вказувати на стрес, страждання або неприємне відчуття.

англ. *to whistle* ‘свистіти’ «When someone whistles, they make a sound by forcing their breath out between their lips or their teeth» [98] ‘Коли хтось свистить, він видає звук, затримуючи дихання між губами або зубами’. *He got down on his knees, placed his hands on his thighs, and began to whistle* [106]. ‘Він став на коліна, поклав руки на стегна і почав свистіти’. Свистіння може мати різні варіації, в залежності від інтонації та частоти звуку, але взагалі це акустичний сигнал, який може бути створений вдиханням або видиханням повітря через стиснуті губи чи інші області ротової порожнини.

англ. *to yawn* ‘сопити’ або ‘позіхати’ «to open the mouth wide and take in air deeply, often as in involuntary reaction to tiredness, sleepiness, or boredom» [98] ‘широко відкрити рот і глибоко вдихнути повітря, часто як мимовільна реакція на втоми, сонливість або нудьгу’. Наприклад, *She yawns, taking her bun out, her long brown hair falling gently down, over her shoulders* [106]. ‘Вона позіхає, дістає булочку, її довге каштанове волосся м’яко спадає їй на плечі’. Зазвичай зітхання супроводжується розкриттям рота та глибоким вдиханням повітря. Описова частина «taking her bun out, her long brown hair falling gently down, over her shoulders» надає деталей щодо дій героїні та її зовнішності. Це створює образ комфорту та невимушеності, що може підкреслити спокійний та розслаблений стан героїні.

У французькій мові ця група представлена такими прикладами: *essouffler* ‘пихкати’ або ‘захекатися’ (описує голосне та швидке дихання після фізичних вправ, підкреслюючи стан втоми та недостатньої кількості повітря, що призводить до збиття дихання); *bâiller* ‘позіхати’ (вказує на дію відкриття рота для глибокого видиху, зазвичай пов’язаного з бажанням спати); *bayer* ‘позіхати’; *éternuer* ‘пчихати’ (ономатопея передає сам акт чхання, зазвичай

чхання супроводжується коротким, гострим звуком, який нагадує «апчхи»); *expirer* ‘дмухати’ (це слово описує звук, який видає людина, коли випускає повітря з рота, роздуваючи щоки, таким чином, воно в основному затримується в ротовій порожнині і потім виходить з певним акустичним супроводом); *grailier* ‘хрипіти’ (вказує на хрипкий звук, подібний до скрипіння чи гризіння); *haleter* ‘пихкати’ або ‘захекатися’ (вказує на видихання повітря зі звуком, яке може бути викликане фізичними вправами чи напруженим станом); *haleter* ‘пихкати’ (використовується для позначення звуку, який виникає під час швидкого і важкого дихання, зазвичай через фізичний напружений стан або втому); *toucher* ‘сякатися’ або ‘шмаркати’ (відображає звук або дію, коли людина чистить ніс, натискуючи на нього або видуючи, такий звук відтворює процес видалення слизу з носа); *rauquer* ‘хрипіти’ (описує хрипкий звук, який може виникнути при важкому диханні або вимові); *renifler* ‘сопіти’, ‘шмигати’ або ‘фиркати’ носом (описує звук або дію, коли людина затулює носом, що може бути пов’язано з подихом чи відчуттям неприємного запаху); *siffler* ‘свистіти’ (описує дію видихання повітря через стиснуті губи чи свистіння); *souffler* ‘сопіти’ або ‘дмухати’ (дія виконується носом, коли людина знаходиться у спокійному стані); *toussailler* ‘покашлювати’ (описує процес легкого кашлю, який може бути спровокований лоскотом чи подразненням в горлі); *toussier* ‘кашляти’ (описує кашель, що може виникнути внаслідок хвороби або подразнення дихальних шляхів, кашель виражається швидким та коротким видиханням повітря, часто з гучним звуком); *toussoter* ‘покашлювати’ (звучить як легке покашлювання, особливо коли щось лоскочить в горлі).

ОЛ на позначення звуків, утворених ротом або горлом (19.6%) пов’язана зі звуками, що виробляються за допомогою ротової порожнини та дихальних шляхів. Ротова порожнина та дихальні шляхи є ключовими елементами артикуляції, тобто процесу формування звуків мовлення. За допомогою різноманітних рухів губ, язика, твердого та м’якого піднебіння, а також великої кількості м’язів, ротова порожнина генерує різні акустичні властивості, які можуть бути відтворені за допомогою ономапоїчної лексики. Рот та горло

входять до верхніх дихальних шляхів, але не є частинами дихальної системи. Дихальна система включає в себе органи, які безпосередньо відповідають за проведення повітря в легені та газообмін з окисненням крові. Ротова порожнина та горло мають важливе значення в процесі дихання, особливо у моменти, коли повітря входить чи виходить через рот. Горло (фарингс) з'єднує ротову порожнину з ларингосом (гортанню), яка, у свою чергу, входить до трахеї. Отже, хоча рот і горло є частиною шляху, яким проходить повітря, вони не виконують прямої функції газообміну та оксигенізації крові, яка є основною функцією дихальної системи, наприклад: англ. *crisp* 'хрусткий'; *to champ* 'чавкати' «to chew hard and noisily» [98] 'важко та голосно жувати'; *to chaw* 'чавкати' (дієслово «to chaw» може використовуватися метафорично для опису неприємного чи монотонного звучання, нагадуючи про характерний звук жування або обробки їжі); *to chomp* 'чавкати' «to chew (food) noisily» [98] 'голосно жувати їжу'. *I chomped hungrily through the large steak* [98]. 'Я жадібно пережовував великий стейк'; *to chomp* 'чавкати'; *hem* 'харкання' або 'відкашлювання' «a representation of the sound of clearing the throat» [98] 'зображення звуку відкашлювання' (використовується для привернення уваги, вираження вагань тощо; *to hem* 'покашлювати' або 'харкати'; (дієслово «to hem» вказує на спробу видалити щось із горла чи дихальних шляхів, зазвичай, коли щось лоскоче, що може викликати бажання кашляти); *to tumble* 'жувати' «to chew (food) ineffectually or with difficulty» [98] 'пережовувати (їжу) погано або з зусиллями'; *to slurp* 'сьорбати' «If you slurp a liquid, you drink it noisily» [98] 'Якщо ви сьорбаєте якусь рідину, ви робите це шумно'. *They raised silver cans to their lips, slurping loudly* [106]. 'Вони піднесли срібні бляшанки до губ і голосно сьорбнули'. Такий спосіб пиття чи вживання рідини часто асоціюється з випиттям напоїв, алкогольних або безалкогольних, які можуть супроводжуватися характерним звуком всмоктування чи сьорбання; *to snore* 'хропіти' «When someone who is asleep snores, they make a loud noise each time they breathe» [98] 'Коли хтось сплячий хропе, він видає гучний звук при кожному вдиху' або «to breathe during sleep with hoarse or harsh sounds caused by

the vibrating of the soft palate» [98] ‘дихати під час сну з хрипкими або різкими звуками, спричиненими вібрацією м’якого піднебіння’; *to sputter* ‘плюватися’ (бризкати слиною та видавати відповідний звук); фр. *cracher* ‘харкатися’, ‘кашляти’, ‘плюватися’ (це слово описує дії, пов’язані із викиданням слини чи інших рідин із рота з певним звуковим супроводом); *ébrouer* ‘хропіти’; *engloutir* ‘жлуктати’ або ‘смоктати’ (жадібно ковтати, при цьому утворюючи голосні звуки сьорбання); *expectorer* ‘харкатися’ (це слово використовується для позначення викидання слини або мокроти з горла чи легенів, часто супроводжується характерним звуком чи кашлем); *graillonner* ‘відхаркуватися’ або ‘відкашлюватися’ (описує дію відкашлювання або видалення слизу чи інших речовин з дихальних шляхів, часто звучить як глибоке гавкання або глухий звук); *ronfler* ‘хропіти’ (описує регулярний глибокий звук, що виникає під час сну, пов’язаний із вібрацією м’яких тканин дихальних шляхів); *se gargariser* ‘полоскати’ (вживається на позначення дії полоскання горла, яке супроводжується голосним звуком); *siroter* ‘сьорбати’ (під час пиття людина видає характерні звуки, ніби всмоктує повітря разом з рідиною); *un gargouillement* ‘булькотіння’ (використовується для опису звук булькотіння у шлунку або ротовій порожнині).

ОЛ на позначеннях звуків, утворених травною системою (22.4%). Ономатопеїчна лексика, пов’язана зі звуками, які виникають у травній системі людини, включає широкий спектр виразів, що відтворюють звукові ефекти, які супроводжують харчування та функцію травлення. Ці вирази відображають різні аспекти процесів, які відбуваються в шлунку, кишечнику та інших органах травлення. ОЛ, що відображає звуки травної системи, створює неповторну звукову симфонію, яка виражає різноманітні аспекти харчування та травлення. Ці слова та вирази створюють колоритну мовну картину, дозволяючи нам відчутти та уявити процеси, що відбуваються всередині нашого організму, наприклад: . англ. *borborygmus* ‘урчання’ (в животі); *hiccup* ‘гикання’; *to barf* ‘відригувати’ або ‘блювати’ «If someone barfs, they vomit» [98] ‘Коли хтось відригує, блює’; *to chuck* ‘відригувати’ або ‘блювати’; . *to curr, to growl* ‘урчати’;

to belch / to burp ‘відригувати’ «If someone belches, they make a sudden noise in their throat because air has risen up from their stomach» [98] ‘Коли хтось відригує, він видає раптовий гортанний звук, оскільки повітря піднімається зі шлунку’ (це слово є синонімом до «to burp».); *to hiccup* ‘гикати’; *to puke* ‘відригувати’ або ‘блювати’ «When someone pukes, they vomit» [98] ‘Коли хтось відригує, блює’; *to hiccough* ‘гикати’ «When you hiccough, you make repeated sharp sounds in your throat» [98] ‘Коли ви гикаєте, ви видаєте повторювані різкі звуки горлом’. Це дієслово доцільно віднести саме до цієї підгрупи, оскільки гикавка — це невольне мускульне скорочення діафрагми, що супроводжується раптовим звуком, яке виникає в результаті подразнення френічного нерва або самої діафрагми. Травна система також впливає на появу гикавки. Однією з гіпотез щодо виникнення гикавки пов’язана з подразненням френічного нерва або діафрагми їжею, напоєм чи іншими продуктами. Зазвичай це виникає внаслідок різкого зміщення діафрагми, яке може виникнути під час швидкого прийому їжі чи великої кількості газу у шлунку. Такий подразник може викликати неспецифічні сигнали, які перехоплюються френічним нервом та призводять до мускульних спазмів. Інша гіпотеза пов’язана із стимуляцією деяких елементів травного тракту, таких як стравохід або шлунок, що також може викликати рефлекс діафрагми та, відповідно, гикавки; *to retch* ‘відригувати’ або ‘блювати’ «If you retch, your stomach moves as if you are vomiting» [98] ‘Якщо ви відригуєте, ваш шлунок починає ворухитися, наче ви блюєте’; *to rumble* ‘урчати’ «If your stomach rumbles, it makes a vibrating noise, usually because you are hungry» [98] ‘Якщо ваш шлунок урчить, він видає вібруючі звуки, зазвичай це означає, що ви голодні’. *Her stomach rumbled. She hadn't eaten any breakfast* [106]. ‘У неї заурчало в животі. Вона не снідала’. Одним з поширених вживань слова «rumble» є опис звуків, які видає шлунок під час перетравлення їжі. Це урчання може бути викликане рухами газів чи рідин у шлунку та кишечнику. Наприклад, люди часто говорять, що відчувають і чують «урчання в животі», коли вони голодні.

Однією з ключових оноματοпеїчних лексем у французькій мові є *glouglou*, яка передає звук рідини, що рухається у шлунку та кишечнику. Під час прийому напоїв чи їжі, це слово стає частиною звукового фону, який знайомий кожній людині. Іншими прикладами можуть слугувати фр. *gargouiller*, яке позначає гуркіт чи глухий звук, що може виникнути внаслідок перекачування рідини або газів у кишечнику (це слово додає артистизму опису травної системи, роблячи його живим та емоційним); *rot* (виражає звук виходу газу через рот, що виникає при перетравленні їжі, може використовуватися з жартівливим відтінком); *crier* ‘гикати’; *degoubiller* ‘блювати’; *gargouiller* ‘урчати’ (це дієслово імітує глибокі, звуки булькотіння, наприклад, ті, які можуть виникати внаслідок перетравлення їжі в органах травлення); *hoqueter* ‘гикати’ (це слово імітує звуки, які можуть виникати при гиканні або частих скорочуваннях діафрагми); *hululer* ‘гикати’ (може описувати голосні звуки, схожі на булькотіння, які можуть виникати при гиканні); *réurgiter* ‘відригувати’; *render* ‘блювати’; *roter* ‘відригувати’ (дієслово наслідує звук, який зазвичай виникає при видиханні повітря з шлункового вмісту назовні, викликаючи відрижку).

2.1.1.2 Оноματοпеїчна лексика на позначення артикуляційних звуків, що передають фізіологічні процеси, здійснювані мовними органами людини

Оноματοпеїчна лексика на позначення артикуляційних звуків відображає фізіологічні процеси, які відбуваються у мовному апараті людини під час мовлення. Ця частина ОЛ дозволяє мовцеві або слухачеві відображати артикуляційні особливості звуків та відчувати їхні фізичні аспекти. Артикуляція — це фізіологічний процес формування мовних звуків, який включає рухи мовних органів, таких як губи, язик, тверде та м’яке піднебіння. Оноματοпеїчна лексика часто намагається відобразити ці артикуляційні рухи через звукові наслідування. ОЛ також може слугувати для передачі експресивності та інтонації, які супроводжують артикуляцію під час мовлення.

Звуки, що видаються в результаті артикуляції, можуть мати різний тембр та інтонаційні особливості.

Ця підгрупа налічує 120 ЛСВ (70 ЛСВ – в англійській мові та 50 у – французькій), що становить 32.2% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видає людина як біологічна істота.

ОЛ на позначення звуків, що передають різні почуття й емоційні стани (90.8%). Наприклад, при вимові слів або фраз з використанням певних звуків можна створити враження щасливого, сумного, здивованого чи іншого емоційного стану. Це може бути досягнуто за допомогою звуконаслідувальної лексики, яка імітує артикуляційні рухи чи виражає конкретні звуки, пов'язані із станами емоцій. Тобто завдяки таким лексемам в мовленні можна диференціювати різні почуття та емоційні стани. Одним з прикладів є різні типи плачу як виразу своїх бажань чи почуттів. Плач – це унікальний мовний засіб вираження емоцій, який відображає різні бажання, почуття та потреби, особливо у дітей. Дитина може використовувати плач для того, щоб відзначити свою необхідність чогось, виразити дискомфорт чи повідомити оточуючим про свої емоції. Перший тип плачу, який можна виділити, – це плач внаслідок фізичного дискомфорту чи болю. Дитина може сигналізувати, що їй холодно, гаряче, що вона хоче їсти, чи відчуває біль або дискомфорт. Наприклад, гострий та гучний плач може свідчити про серйозний дискомфорт або біль, тоді як більш тихий і лагідний плач може вказувати на менш серйозні стани. Другий тип плачу пов'язаний із надмірною чи недостатньою кількістю уваги. Дитина може плакати, щоб привернути увагу або виразити своє бажання отримати щось, що їй потрібно. Такий плач може бути менш інтенсивним та тривати довший час, адже він викликаний не болем чи фізичним дискомфортом, а, скоріше, бажанням налагодження контакту з дорослими. Третій тип плачу пов'язаний з емоційним станом. Дитина може плакати, аби виразити щастя, радість, роздратування або страх. Наприклад, веселий плач може бути інтонаційно багатим та ритмічним, в той час як плач внаслідок страху може бути гострим та нестійким. Кожен тип плачу має свою унікальну мелодію, інтонацію та

тривалість, що дозволяє батькам розрізняти причини та реагувати на потреби дитини. Розуміння цих різновидів плачу є важливою частиною батьківського досвіду, яка допомагає покращити комунікацію та задовольнити потреби малюка вчасно та ефективно.

В англійській та французькій мові наявна значна кількість прикладів ОЛ, що позначають плач людини, наприклад: англ. *boo-hoo* ‘плач’ або ‘крик’ (зазвичай використовується для опису голосного плачу); *to bawl* ‘ридати’ «If you say that a child is bawling, you are annoyed because it is crying loudly» [98] ‘Якщо ви говорите, що дитина ридає, це означає, що ви роздратовані, тому що вона голосно плаче’ (виражає гучний та енергійний плач, який може мати характерні голосні звуки і використовується для опису інтенсивних емоцій чи сильного невдоволення); *to moan* ‘стогнати’ (значає низький, важкий плач, який може мати звук, схожий на стогін, використовується для передачі втомленості, болю чи страждання); *to mourn, to screech, to shriek* ‘ридати’ (використовується, коли людина виражає свій біль, розпач через втрату, скорботу); *to yell* ‘ридати’, переходячи на крик; *to pule* ‘пищати’ або ‘скиглити’ «to cry plaintively; whimper» [98] ‘відчайдушно плакати; скиглити’; *to snivel* ‘схлюпувати’ або ‘скиглити’ «If someone is snivelling, they are crying or sniffing in a way that irritates you» [98] ‘Якщо хтось хлюпає носом, це означає, що він плаче або сопе так, що вас це дратує’ (описує легкий, сопливий плач, це слово часто використовується, коли людина виражає слабкість або образ); *to sob* ‘ридати’ «When someone sobs, they cry in a noisy way, breathing in short breaths» [98] ‘Коли хтось ридає, він плаче шумно, роблячи короткі вдихи’ (означає переривчастий та глибокий плач, який може супроводжуватися звуками дихання, вказує на глибоке емоційне переживання, наприклад: *She began to sob again, burying her face in the pillow* [98]. ‘Вона знову почала ридати, зарившись обличчям у подушку’); *to squeal* ‘волати’, ‘кричати’ або ‘верещати’ «If someone or something squeals, they make a long, high-pitched sound» [98] ‘Якщо хтось або щось пищить, то видає довгий, пронизливий звук’.; *to wail* ‘ридати’ або ‘голосити’ (використовується для опису гучного та виразного плачу, який може бути пов’язаний із великими втратами

або болем); *to weep* 'ридати'. Наприклад, *She wanted to laugh and weep all at once* [98]. 'Їй хотілося одночасно і сміятися, і ридати'. У цьому реченні автор описує внутрішній конфлікт чи суперечливі почуття, які виникають у героїні. Героїня переживає ситуацію, яка викликає у неї одночасне бажання сміятися та плакати. Слово «weep» в цьому контексті означає плакати, виявляти сльози чи виражати емоції через плач. Використання слова «weep» може вказувати на більш глибокі, сильні емоції, ніж просто плач. Героїня переживає суміш емоцій, які можуть бути протиріччями: радість і горе, сміх і сльози. Це може бути викликано складною або суперечливою ситуацією, яка виводить героїню з рівноваги та викликає почуття. Загальний ефект висловлення полягає в тому, що героїня переживає емоційний вибух, коли сміх і сльози змішуються в її серці і розумі; англ. *to mewl* 'скімлити' «(esp of a baby) to cry weakly; whimper (often in the phrase mewl and puke)» [98] '(особливо про дитину) слабко плакати; скиглити (часто у словосполученні нявкати і хникати)'; *to snuffle* 'скімлити' (означає плач або сопіння, може вказувати на незадоволення); *to whine* 'скиглити'; *to whimper* 'скімлити' «to cry, sob, or whine softly or intermittently» [98] 'плакати, ридати або скиглити тихо або переривчасто' (зазвичай використовується для опису плачу тварин чи маленьких дітей); *to blubber* 'скімлити' або 'хникати' «If someone blubbers, they cry noisily and in an unattractive way» [98] 'Якщо хтось плаче, він плаче голосно і не зовсім природно'. Наприклад, *Boys don't blubber. If something hurts, you say it doesn't* [106]. 'Хлопчики не плачуть. Якщо щось болить, ти кажеш, що не болить'. У цьому реченні автор висловлює стереотипну ідею про гендерні ролі, закликаючи хлопчиків стримувати свої емоції та не виявляти слабкість, яка часто асоціюється зі сльозами. Фраза «Boys don't blubber» вказує на те, що, за загальними уявленнями, чоловіки не повинні проявляти слабкість або емоційну вразливість, особливо шляхом плачу. Дієслово «blubber» в цьому контексті використовується як синонім до «cry» або «weep» і означає сильний чи гучний плач. Це слово може мати негативне забарвлення, вказуючи на виявлення емоцій шляхом гучного та необдуманого плачу. Ідея, яку автор виражає, може

бути пов'язана із стереотипами щодо традиційних гендерних ролей, які передбачають, що чоловіки повинні бути міцними, невразливими та витриманими. Це може впливати з соціокультурних чинників, які формують уявлення про те, якими «повинні» бути представники різних статей. Важливо зауважити, що такі уявлення про гендерні ролі можуть впливати на емоційний стан та самовизначення особистості, а також можуть обмежувати вираження різноманіття емоцій і взаємодію із світом. Модерні підходи до гендерної рівності пропонують переглядати та висловлювати свої емоції без обмежень, незалежно від гендерних стереотипів.

Французька ОЛ також може відображати широкий спектр інтенсивності плачу, наприклад: фр. *chialer* 'скімлити' або 'хникати' (це слово використовується для позначення голосного звуку, який може супроводжувати сльози чи сильні емоції); *balbutier* 'белькотати' (використовується для позначення невпевненого, заплутаного мовлення, при якому людина чи дитина може намагатися висловити слова, але робить це нелегко чи невдало); *chialer* 'голосно ревіти'; *geindre* 'скиглити' (використовується для позначення легкого звуку, що супроводжується сльозами чи риданням); *glouglouter* 'булькати' (про немовля) (імітує звуковий ефект, що характеризується дитячим бульканням чи лепетом, зазвичай використовується у контексті ніжних звуків дитячого мовлення); *hurler* 'ридати', 'верещати' або 'лементувати' (позначає вираження емоцій через гучний та гострий крик чи ридання); *larmoyer* 'хникати' (вказує на тихе та благальне ридання, що часто пов'язане із сумом чи стражданням); *piorner* 'схлипувати', коли йдеться про плач дитини, яку образили; *pleurnicer* 'хникати' (вказує на тихе та лагідне ридання чи скарги під час розпачу або невдоволення); *rugir* 'ридати' (вказує на вираження сильного та гучного ридання, як від людини, так і від тварини); *sangloter* 'ридати' (це дієслово вказує на вираження сильних емоцій через ридання чи плач); *un balbutiement* 'белькотання' (позначає нечітке чи незрозуміле мовлення разом з плачем, особливо характерне для маленьких дітей чи людей, які мають проблеми із вимовою); *un braillement* 'горлання' (позначає голосний та гучний звук, що

виникає внаслідок голосного вираження емоцій, часто пов'язаних із риданням чи криком); *un gazouillement* ‘белькотання’ (вказує на приємний, легкий звук, схожий на щебетання чи белькотання, часто пов'язаний із мелодійним чи дитячим мовленням); *un glouglou* ‘булькіт’ або ‘булькання’ (слово імітує звук, подібний до булькотіння чи булькання, використовується для позначення звуку, який може виникати внаслідок дитячої реакції на зовнішні фактори); *vociférer* ‘верещати’ (вказує на гучне та наполегливе вираження емоцій чи думок через верещання чи крик).

Емоції втілюють собою важливий аспект людського існування та взаємодії. Вони є не тільки внутрішнім відображенням наших почуттів, але й потужним комунікативним інструментом, що дозволяє висловлювати наше ставлення до подій, людей та оточуючого світу. Одним із основних засобів вираження емоцій є мовлення, яке не лише передає слова, а й переносить тон і відтінки наших почуттів. Середньостатистична людина володіє неймовірною різноманітністю емоцій, які виникають у різних життєвих ситуаціях. Здатність адекватно висловлювати ці емоції мовленням — це не тільки прояв інтелекту та емоційного інтелекту, але і ключовий елемент успішної комунікації. Голос, тембр та інтонація стають своєрідним кольоровим пензлем, яким людина може розфарбувати свої емоції в розмові. Зазвичай емоції відображаються в голосовому вираженні через низку субтільних змін, що стають помітними для оточуючих. Наприклад, відчуття радості може зробити голос яскравішим та легким, відчуття провини може призвести до тихого та послабленого мовлення, а гнів може виявитися в гучному та рішучому голосі. Таким чином, емоції стають своєрідним кодом, який може бути розшифрований за допомогою слуху та сприйняття нюансів мовлення. Однак важливо розуміти, що вираження емоцій через мовлення — це не тільки про слова чи голос. Також важливо враховувати невербальні елементи, такі як міміка та жести, які можуть підсилити або доповнити сказане. Зіставлення мовлення та невербальних сигналів дозволяє людині точніше та повніше виражати свої емоції. Наприклад, коли людина розповідає про чогось приємне, її обличчя випромінює посмішку,

а руки можуть допомагати виразити емоції. З іншої сторони, під час розповіді про щось неприємне або обтяжливе, можна помітити суттєві зміни в міміці та жестах, які вказують на дискомфорт чи стрес. Крім того, важливо враховувати індивідуальні особливості виразності мовлення. Кожна людина має свій унікальний спосіб вираження емоцій, і вагома частина цього визначається культурним контекстом, освітою та життєвим досвідом. Наприклад, у деяких культурах емоційне вираження може бути більш вираженим та експресивним, тоді як в інших воно може бути більш заспокійливим та стриманим.

Отже, вираження емоцій через мовлення — це складний та багатогранний процес, який відображає нашу внутрішню природу та впливає на взаємодію з іншими. Навчитися ефективно виражати свої почуття мовленням — це вміння, яке поліпшує комунікацію та розуміння, роблячи наше спілкування більш насиченим та глибоким.

англ. *screech* ‘крик’.

англ. *to screech* ‘верещати’ «When you screech something, you shout it in a loud, unpleasant, high-pitched voice» [98] ‘Коли ви щось кричите, ви вигукуєте це гучним, неприємним, високим голосом’.

англ. *babble* ‘белькотіння’.

англ. *bangarang* ‘крик’.

англ. *bawl* ‘вереск’ або ‘крик’.

англ. *squawk* ‘писк’ або ‘вереск’ «a loud raucous cry; screech» [98] ‘гучний несамовитий крик; вереск’.

англ. *to babble* ‘белькотати’.

англ. *to bawl* ‘верещати’ або ‘волати’ «If you bawl, you shout in a very loud voice, for example because you are angry or you want people to hear you» [98] ‘Якщо ти верещиш, ти кричиш дуже гучним голосом, наприклад, тому що ти злишся або хочеш, щоб тебе почули інші’. *When I came back to the hotel Laura and Peter were shouting and bawling at each other* [98]. ‘Коли я повернувся до готелю, Лаура і Пітер кричали і верещали один на одного’.

англ. *to bellow* ‘ревіння’ або ‘воляння’ «a loud deep sound, as of pain or anger» [98] ‘гучний глибокий звук, як від болю або гніву’.

англ. *to bellow* ‘репетувати’, ‘волати’ або ‘ричати’ (агресивний крик людини) «If someone bellows, they shout angrily in a loud, deep voice» [98] ‘Якщо хтось репетує, то сердито кричить гучним, глибоким голосом’. *She prayed she wouldn't come in and find them there, bellowing at each other* [98]. ‘Вона молилася, щоб не увійти і не застати їх там, де вони кричать одне на одного’.

англ. *to blare* ‘ревіти’ або ‘волати’.

англ. *to bleat* ‘бекати’ «If someone bleats, they speak in a weak, high voice» [98] ‘Якщо хтось бекає, він говорить слабким, високим голосом’.

англ. *to brum* ‘бурмотіти’.

англ. *to caterwaul* ‘кричати’ «If a person or animal caterwauls, they make a loud, high, unpleasant noise like the noise that cats make when they fight» [98] ‘Якщо людина або тварина кричить, вона видає гучний, високий, неприємний звук, схожий на шум, який видають коти, коли б’ються’.

англ. *to chortle* ‘хихикати’.

англ. *to chuckle* ‘хихикати’ «When you chuckle, you laugh quietly» [98] ‘Коли ти хихикаєш, ти тихо смієшся’.

англ. *to croak* ‘бурчати’ або ‘хрипіти’ «If someone croaks something, they say it in a low, rough voice» [98] ‘Якщо хтось щось хрипить, він говорить це низьким, грубим голосом’. Наприклад, *Tiller moaned and managed to croak, 'Help me'* [98]. ‘Тіллер застогнав і зміг прохрипіти: "Допоможіть!"’.

англ. *to crow* ‘курликати’ від радості «If someone crows, they make happy sounds or say something happily» [98] ‘Якщо хтось курликає, він видає радісні звуки або щось радісно говорить’.

англ. *to drone* ‘бубоніти’ «If you say that someone drones, you mean that they keep talking about something in a boring way» [98] ‘Коли ви говорите, що хтось бубонить, ви маєте на увазі, що він постійно про щось нудно говорить’.

англ. *to giggle* ‘хихикати’ «If someone giggles, they laugh in a childlike way, because they are amused, nervous, or embarrassed» [98] ‘Якщо хтось хихикає, він сміється по-дитячому, тому що йому весело, він нервує або збентежений’.

англ. *to groan* ‘бурчати’ або ‘стогнати’ «If you groan something, you say it in a low, unhappy voice» [98] ‘Якщо ви стогнете, то вимовляєте це низьким, нещасним голосом’.

англ. *to growl* ‘бурмотіти’ або ‘буркотіти’ «If someone growls something, they say something in a low, rough, and angry voice» [98] ‘Якщо хтось щось буркоче, він говорить це низьким, грубим і сердитим голосом’. *His fury was so great he could hardly speak. He growled some unintelligible words at Pete* [98]. ‘Його лють була такою великою, що він ледве міг говорити. Він бурчав якісь незрозумілі слова на Піта’.

англ. *to grumble* ‘бурчати’ «If someone grumbles, they complain about something in a bad-tempered way» [98] ‘Якщо хтось бурчить, він скаржиться на щось у недоброзичливій формі’. Наприклад, *I shouldn't grumble about Mum – she's lovely really* [98]. ‘Я не повинен бурмотіти чи скаржитися на маму – вона справді чудова’.

англ. *to haw* ‘бурмотіти’. Зазвичай вказує на неголосне, нерішуче бурмотіння або непевне вираження думок чи невдоволення.

англ. *to hoot* ‘гигикати’ або ‘хрюкати’ «If you hoot, you make a loud high-pitched noise when you are laughing or showing disapproval» [98] ‘Якщо ви хрюкаєте, то видаєте гучний звук високої частоти, коли смієтеся або демонструєте несхвалення’.

англ. *to hum* ‘кричати’.

англ. *to jabber* ‘бурмотіти’ або ‘торохтіти’ «If you say that someone is jabbering, you mean that they are talking very quickly and excitedly, and you cannot understand them» [98] ‘Якщо ви кажете, що хтось торохтить, ви маєте на увазі, що він говорить дуже швидко і збуджено, і ви не можете його зрозуміти’. Наприклад, *The girl jabbered incomprehensibly* [98]. ‘Дівчина незрозуміло

пробурмотіла'. У цьому реченні слово використовується в значенні «бурмотіти».

англ. *to low* 'мугикати'.

англ. *to moan* 'бурчати' або 'стогнати' «If you moan, you make a low sound, usually because you are unhappy or in pain» [98] 'Якщо ви стогнете, ви видаєте низький звук, зазвичай тому, що ви нещасні або коли відчуваєте біль'.

англ. *to mumble* 'бурмотіти' «If you mumble, you speak very quietly and not at all clearly with the result that the words are difficult to understand» [98] 'Якщо ви бурмочете, то говорите дуже тихо і зовсім не чітко, в результаті чого слова важко зрозуміти'. Наприклад, *Her grandmother mumbled in her sleep* [98]. 'Бабуся бурмотіла уві сні'.

англ. *to murmur* 'бурмотіти' «If you murmur something, you say it very quietly, so that not many people can hear what you are saying» [98] 'Якщо ви щось бурмочете, то кажете це дуже тихо, так, щоб небагато людей могли почути, що ви говорите'. Наприклад, *He turned and murmured something to the professor* [98]. 'Він повернувся і щось пробурмотів професорові'.

англ. *to mutter* 'бурмотіти' «If you mutter, you speak very quietly so that you cannot easily be heard, often because you are complaining about something» [98] 'Якщо ви бурмочете, то говорите дуже тихо, так, щоб вас було важко почути, часто тому, що ви на щось скаржитесь'. Наприклад, *She can hear the old woman muttering about consideration* [98]. 'Вона чує, як стара бурмоче про роздуми'.

англ. *to patter* 'бурмотіти'. Може мати значення ритмічного, швидкого та неперервного мовлення або звукового бурмотіння, наприклад, дощу чи кроків.

англ. *to quaver* 'говорити тремтячим голосом' «If someone's voice quavers, it sounds unsteady, usually because they are nervous or uncertain» [98] 'Якщо чийсь голос тремтить, він звучить невпевнено, як правило, через те, що людина нервує або невпевнена в собі'.

англ. *to rumble* 'бурчати'. Голос має потужне звучання.

англ. *to scream* 'кричати' «When someone screams, they make a very loud, high-pitched cry, for example because they are in pain or are very frightened» [98]

‘Коли хтось кричить, він видає дуже гучний, пронизливий крик, наприклад, тому що йому боляче або він дуже наляканий’.

англ. *to shriek* ‘верещати’ «When someone shrieks, they make a short, very loud cry, for example because they are suddenly surprised, are in pain, or are laughing» [98] ‘Коли хтось кричить, він видає короткий, дуже гучний крик, наприклад, від раптового здивування, болю або сміху’.

англ. *to snigger* ‘хихикати’.

англ. *to snuffle* ‘гундосити’.

англ. *to splutter* ‘бурмотіти’ «If someone splutters, they make short sounds and have difficulty speaking clearly, for example because they are embarrassed or angry» [98] ‘Якщо хтось бурмоче, він видає короткі звуки і йому важко говорити чітко, наприклад, через те, що він збентежений або злий’. Наприклад, *Molly leapt to her feet, spluttering and howling with rage* [98]. ‘Моллі схопилася на ноги, бурмочи та виючи від люті’.

англ. *to squawk* ‘верещати’ або ‘пищати’ «If a person squawks, they complain loudly, often in a high-pitched, harsh tone» [98] ‘Якщо людина пищить, вона скаржиться голосно, часто на підвищених тонах, різким тоном’.

англ. *to whisper* ‘шепотіти’ «to speak or utter (something) in a soft hushed tone, esp without vibration of the vocal cords» [98] ‘говорити або вимовляти (щось) м’яким тихим тоном, особливо без вібрації голосових зв’язок’.

англ. *to yell* ‘верещати’ «If you yell, you shout loudly, usually because you are excited, angry, or in pain» [98] ‘Якщо ви верещите, ви кричите голосно, зазвичай тому, що ви схвилювані, розлючені або вам боляче’.

англ. *yell* ‘вереск’ «A yell is a loud shout given by someone who is afraid or in pain» [98] ‘Вереск – це гучний крик, який видає той, хто боїться або відчуває біль’.

фр. *piailler* ‘кричати’, ‘верещати’ або ‘ревіти’. Описує веселий, гомонний сміх або вереск, який може бути характерним для радості або жартів.

фр. *chantonner* ‘музикати’ Описує вимову «гм» або інші звуки під ніс, можливо, як спосіб самовираження чи розваги.

фр. *chevroter* ‘говорити дрижачим голосом’. Вказує на мовлення з деяким дрожжям чи дрижанням голосу, може бути зумовлено страхом чи збудженням.

фр. *chuter* ‘освистувати актора чи п’єсу’. Це слово вказує на дію освистування, яка супроводжується свистом, часто в адресу актора чи виступаючої трупи.

фр. *clamer* ‘верещати’, ‘волати’ або ‘кричати’. Вказує на гучне кричання чи волання.

фр. *crier* ‘кричати’ або ‘вити’ (від болю). Вказує на гучне, різке кричання або виклик, яке може виражати різні емоції.

фр. *babiller* ‘белькотати’ (нерозбірливо говорити). Це слово вказує на балакучість або невиразне, нерозбірливе мовлення, яке може бути характерним для дитини або для когось, хто говорить нерозбірливо.

фр. *bafouiller* ‘бурмотіти’. Вказує на змішане, невпорядковане мовлення, яке може бути характерним для того, хто важко виражає свої думки.

фр. *balbutier* ‘белькотати’. Вказує на важкість вимови слів, невиразну вимову.

фр. *bégayer* ‘белькотати’. Слово описує розлад мовлення, коли людина має труднощі з вимовою слів чи звуків, що може призводити до белькотання.

фр. *bêler* ‘говорити тремтячим голосом’. Описує мовлення з деяким тремтінням, що може бути викликане страхом або хвилюванням.

фр. *beugler* ‘верещати’. Описує гучне та різке кричання, яке може вказувати на стан або емоції особи.

фр. *brailler* ‘кричати’, ‘верещати’ або ‘волати’. Вказує на гучне, емоційне кричання або волання.

фр. *bredouiller* ‘бурмотіти’. Схоже на «*bafouiller*» і вказує на нерозбірливе чи заплутане мовлення.

фр. *fredonner* ‘мугикати’. Вказує на те, що людина повторює якусь мелодію чи звук, можливо, без великої уваги до точності.

фр. *glousser* ‘хихикати’. Вказує на сміх, який може мати характеристику хихоту або голосного сміху.

фр. *grogner* ‘бурмотіти’. Описує глибокий, низький звук, який може бути характерним для бурмотіння чи невдоволення.

фр. *grommeler* ‘бурмотіти’. аож вказує на невдоволення, але може мати більш невиразний характер, ніж «*grogner*».

фр. *gronder* ‘бурчати’. Вказує на буркотливі докори чи невдоволення.

фр. *marmonner* ‘бурчати’. Описує невдоволене бурмотіння.

фр. *marmotter* ‘бурчати’. Вказує на тихе, невиразне бурмотіння, яке може виявляти невдоволення або неприязнь.

фр. *maronner* ‘бурчати’. Також вказує на буркотливе вираження невдоволення.

фр. *murmurer* ‘шепотіти’. Це слово вказує на тихе, ледь чутне мовлення слів чи звуків, яке характерне для шептання. Воно передає враження спокою та конфіденційності.

фр. *râler* ‘бурчати’. Описує невдоволене бурмотіння.

фр. *rouspéter* ‘бурмотіти’. Описує невдоволене, можливо, розгніване бурмотіння, що супроводжується вираженням незадоволення чимось.

фр. *rousser* ‘бурчати’. Описує буркотливий звук, який може бути характерним для озлобленої людини, яка не хоче розмовляти.

фр. *susurrer* ‘шепіт’. Вказує на легкий, тихий шепіт або гомон, який може викликати враження таємничості чи конфіденційності.

фр. *vociférer* ‘волати’. Вказує на гучне, емоційне воання чи крик, що може супроводжувати сильні емоції.

ОЛ на позначення дефектної мови (9.2%). Ономатопеїчна лексика, що використовується для позначення дефектів мовлення, відіграє важливу роль у вираженні особливостей та нюансів аудіального враження. Ці звукові наслідування дозволяють не тільки уявити або відчуті специфіку мовного висловлення, але й відобразити його недоліки чи особливості. Дефекти мовлення — це аномалії чи недоліки в виразі мовленнєвої діяльності, які можуть виникати на різних рівнях мовленнєвої системи: фонетичному, морфологічному, синтаксичному та семантичному. Ці дефекти можуть

впливати на розуміння та сприйняття мовлення, а також на сам процес комунікації. Дефекти мовлення бувають тимчасові та вродженні. Їхня поява зумовлена неправильною роботою мовного апарату, патологіями та іншими порушеннями, пов'язаними з мовною діяльністю людини.

англ. *to burr* 'гаркавити' «If someone has a burr, they speak English with a regional accent in which 'r' sounds are pronounced more strongly than in the standard British way of speaking» [98] 'Якщо у когось є гаркавість, він розмовляє англійською з регіональним акцентом, в якому звук "r" вимовляється сильніше, ніж у стандартній британській мові'.

англ. *to lisp* 'шепелявити' «If someone has a lisp, they pronounce the sounds 's' and 'z' as if they were 'th'. For example, they say 'thing' instead of 'sing'» [98] 'Якщо хтось шепелявить, він вимовляє звуки "с" і "з" як "ш"'.

англ. *to mumble* 'шамкати'. Говорити нечітко через відсутність зубів.

англ. *to stammer* 'заїкатися' «If you stammer, you speak with difficulty, hesitating and repeating words or sounds» [98] 'Якщо ви заїкаєтеся, ви говорите з труднощами, запинаючись і повторюючи слова або звуки'. Наприклад, *People cursed and stammered apologies* [98]. 'Люди лаялися і заїкалися, вибачаючись'.

англ. *to stut* 'заїкатися' «If someone has a stutter, they find it difficult to say the first sound of a word, and so they often hesitate or repeat it two or three times» [98] 'Якщо хтось заїкається, йому важко вимовити перший звук слова, тому він часто запинається або повторює його два-три рази'.

фр. *balbutier* 'заїкатися'. Використовується, людина не може чітко висловлювати свої думки через хвилювання, страх чи стрес. Це дієслово використовується для опису ситуації, коли людина має труднощі в висловлюванні своїх думок через хвилювання, страх чи стрес. Заїкання може бути фізіологічною або психологічною реакцією на невпевненість або напругу.

фр. *bléser* 'сюсюкати'. Вимовляти «з» замість «ж». Це дієслово вказує на вимову звуку «з» замість «ж». Сюсюкання може виникати через особливості мовлення чи як артикуляційна особливість, коли мовець вимовляє звуки не вірно.

фр. *chuintier* ‘шепелявити’. Це дієслово описує ситуацію, коли людина вимовляє звуки з легким шепелявінням. Шепелявлення може бути результатом анатомічних особливостей або стати частковим ефектом природжених або набути вад мовлення.

фр. *grasseyer* ‘гаркавити’. Це дієслово описує грубу, низьку, гаркаву вимову звуків чи слів. Це може бути характерним для певного діалекту або особливості мовлення конкретної людини.

фр. *marmotter* ‘шамкати’. Це дієслово вказує на монотонне та невиразне вимовляння слів або фраз. Шамкання може виникати як результат втомленості, нецікавості чи відсутності емоційного вираження в мовленні.

фр. *zézayer* ‘шепелявити’.

Подані дієслова наочно відтворюють перманентні дефекти мовлення, які не піддаються впливу ситуаційних чи емоційних факторів, що визначають стан мовця під час висловлювання. Навіть при великому словниковому запасі та глибокому розумінні різних аспектів мови людина може стикатися з ускладненнями у взаємодії з оточуючим суспільством через існування вищезазначених мовленнєвих особливостей. Ці фактори часто утруднюють адекватне висловлювання звуків та заважають належному сприйняттю інформації з боку співрозмовника. Потрібно враховувати, що навіть із розвиненим мовленням та високим інтелектом існують мовленнєві виклики, які можуть бути важко помітні при поверхневому аналізі. Зазначені дефекти можуть виникати з різних причин, таких як фізіологічні аспекти, розлади в розвитку мовлення чи навіть емоційний стан мовця. Розуміння та толерантність соціуму до таких особливостей грає важливу роль у сприянні ефективній комунікації. Навички адаптації та емпатії стають ключовими взаємодійовими інструментами в уникненні непорозумінь та забезпеченні рівноправності у взаємодії з особами, які мають вищезазначені дефекти мовлення. У світлі цього важливо вдосконалювати не тільки способи виявлення дефектів мовлення, але й працювати над створенням інклюзивного оточення, де кожна особа має

можливість висловлюватися та бути зрозумілою, незалежно від особливостей її мовлення.

2.1.1.3 Ономатопейчна лексика на позначення звуків, що супроводжують рухові дії людини

Рухова діяльність людини – це невід’ємна частина нашого життя, яка виявляється в найрізноманітніших актах – від повсякденних прогулянок до інтенсивного фізичного тренування. Цей процес є складним та багатограним, а звуки, що виникають під час рухів, стають важливою частиною нашого звичного середовища. Рухова діяльність включає в себе широкий спектр активностей, починаючи від простих кроків у повсякденному житті і закінчуючи складними фізичними вправами в спортзалі чи під час занять спортом. Рух – це взаємодія органів і систем тіла, що вимагає від нашого організму згуртованості та координації. Під час різних рухів виникає широка палітра звуків, які можуть бути визначені як ономатопейчні.

Ця підгрупа налічує 40 ЛСВ (24 ЛСВ – в англійській мові та 16 у – французькій), що становить 10.7% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видає людина як біологічна істота.

Першою групою є ОЛ на позначення звуків, утворених пальцями та руками (20%). ОЛ, яка використовується для позначення звуків, утворених пальцями та руками, надає можливість виразно висловлювати різноманітні дії, зокрема рухи та взаємодії, пов’язані з цими частинами тіла. Ці звуки можуть бути асоційовані з різними активностями, такими як тупотіння, стукіт, легке розтирання, або навіть певні ритмічні маніпуляції, наприклад: англ. *snap* ‘кляцання’ пальцями; *to clap* ‘плескати’; *to dabble* ‘хлюпатися’ «to dip, move, or splash (the fingers, feet, etc) in a liquid» [98] ‘занурювати, рухати або хлюпати (пальцями, ступнями тощо) по рідині’; *to drum* ‘тарабанити’ «If something drums on a surface, or if you drum something on a surface, it hits it regularly, making a continuous beating sound» [98] ‘Якщо щось барабанить по поверхні, або якщо ви тарабаните чимось по поверхні, воно регулярно вдаряється об неї, видаючи безперервний звук удару’; *to smash* ‘плескати’ у долоні; *to snap* ‘тарабанити’ пальцями «If you snap your

fingers, you make a sharp sound by moving your middle finger quickly across your thumb, for example in order to accompany music or to order someone to do something» [98] ‘Якщо ви клацаєте пальцями, ви видасте різкий звук, швидко проводячи середнім пальцем по великому, наприклад, щоб супроводжувати музику або наказувати комусь щось зробити’. *He snapped his fingers, and Wilson produced a sheet of paper* [98]. ‘Він клацнув пальцями, і Вілсон витягнув аркуш паперу’.

фр. *clapoter* ‘хлюпатися’ долоньями по воді, плескати руками по воді, видаючи звук «хлюп-хлюп»; *tambouriner* ‘тарабанити’ пальцями по столі чи клавіатурі.

Другою групою є ОЛ наслідування звуків ходи людини. ОЛ, яка використовується для наслідування звуків ходи людини (60%), дозволяє мовою виразно відтворювати різноманітні характеристики та ритми рухів. Ці слова та вирази не лише передають сам акт ходи, а й можуть вказувати на індивідуальні особливості чи стан людини, що пересувається, наприклад: англ. *brattle* ‘тупотіння’; *click* ‘цокання’ або ‘клацання’ підборами; *to click* ‘цокати’ підборами; *to clomp* ‘топати’; *to clump* ‘важко ступати’ (видавати гучні звуки при кожному кроці); *to drub* ‘тупотіти’ ногами; *to flich* ‘шльопати’ ногами по багнюці; *to pad* ‘тупцюти’ «When someone pads somewhere, they walk there with steps that are fairly quick, light, and quiet» [98] ‘Коли хтось кудись тупцює, він іде туди досить швидкими, легкими і тихими кроками’; *to scuff* ‘шарпати’ «If you scuff your feet, you pull them along the ground as you walk» [98] ‘Якщо ви шарпаєте ногами, ви тягнете їх по землі, коли йдете’. *Polly, bewildered and embarrassed, dropped her head and scuffed her feet* [98]. ‘Поллі, розгублена і збентежена, йшла опустивши голову і шарпаючи ногами’; *to shamble* ‘волочитись’ «If you shamble somewhere, you walk clumsily, pulling your feet along the ground» [98] ‘Якщо ви кудись волочитесь, то йдете незграбно, тягнучи ноги по землі’; *to shuffle* ‘човгати’ «If you shuffle somewhere, you walk there without lifting your feet properly off the ground» [98] ‘Якщо ви кудись човгаєте, то йдете не відриваючи ніг від землі’. *Moira shuffled across the kitchen* [98].

‘Мойра прочовгала через кухню’; *to slosh* ‘хлюпатися’ «If you slosh through mud or water, you walk through it in an energetic way, so that the mud or water makes sounds as you walk» [98] ‘Якщо ви хлюпаєте по багнюці або воді, ви йдете по ній досить енергійними кроками’; *to splash* ‘хлюпатися’ ногами по багнюці чи воді; *to squelch* ‘хлюпати’ ногами по калюжах; *to stomp* ‘топати’ «If you stomp somewhere, you walk there with very heavy steps, often because you are angry» [98] ‘Якщо ти тупотиш, то йдеш дуже важкими кроками, часто через злість’; *to stumble* ‘спотикатись’ «If you stumble, you put your foot down awkwardly while you are walking or running and nearly fall over» [98] ‘Якщо ви спотикаєтеся, ви незграбно опускаєте ногу під час ходьби або бігу і ледь не падаєте’.

фр. *piétiner, trépigner* ‘тупотіти’ ногами; *barboter* ‘шльопати’ ногами по багнюці; *patauger, patouiller* ‘хлюпатися’ по багнюці чи воді; *talonner* ‘цокати’ підборами (жінка взута в туфлі на підборах під час пересування пішки видає з кожним своїм кроком звук «цок»); *un piétinement* ‘гупотнява’ (вказує на процес або звук гупотіння чи тупотіння, коли кілька пар ніг одночасно створюють характерний ритмічний бій); *un trotinement* ‘дріботіння’ ніжками.

Третьою групою є ОЛ на позначення звуків, утворених тілом людини (5%):

англ. *to flop* ‘плюхатися’ «If you flop into a chair, for example, you sit down suddenly and heavily because you are so tired» [98] ‘Наприклад, якщо ви плюхаетесь на стілець, ви падаєте на нього миттєво і з важкістю, тому що ви дуже втомилися’. *Bunbury flopped down upon the bed and rested his tired feet* [98]. ‘Бенбері плюхнувся на ліжку і дав відпочити втомленим ногам’.

англ. *to flump* ‘плюхатися’ «to (cause to) fall heavily with a dull thudding noise» [98] ‘важко падати з глухим глухим звуком’.

2.1.1.4 Ономатопеїчна лексика на позначення звуків, що утворюються людиною під час взаємодії з артефактами та музичними інструментами

Група ономатопеїчної лексики, пов'язана із звуками, що утворюються людиною під час взаємодії з артефактами та музичними інструментами, включає в себе багатий асортимент вражень, які виникають в результаті творчості, майстерності і музичної експресії. Ця лексика створює образне та виразне середовище, розкриваючи звукові аспекти взаємодії людини із своїм мистецтвом та артефактами.

Ця підгрупа налічує 26 ЛСВ (16 ЛСВ – в англійській мові та 10 у – французькій), що становить 7% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видає людина як біологічна істота.

Ономатопеїчна лексика, що відображає звуки взаємодії людини з артефактами та музичними інструментами, становить не тільки словниковий аспект мови, але й музичний пласт у самому сенсі. Ця група слів відкриває перед унікальний світ аудіальних вражень, де мистецтво об'єднується із самим актом його створення, відтворюючи відчуття творчого захоплення та глибокого емоційного висловлення. Однією з найчастіше вживаних ономатопей в цьому контексті є англ. *clack*. Цей звук може виникнути, коли людина працює з якимось інструментом. Клацання може бути різновидом ритмічного вираження, так і результатом точних та обдуманих рухів. Шурхіт або легке тертя, відображене як фр. *un froufrou*, дозволяє нам відчувати рух матеріалів під руками творця. При пошитті сукні, це шурхотіння може створювати непередавані візуальні враження у просторі звуку. Стукіт англ. *to knock* виникає під час роботи з важкими інструментами або під час стукоту у двері чи по будь-якій іншій твердій поверхні. Цей звук може передавати фізичне зусилля. У сфері музики, скрипіння струн англ. *to squeak* може виражати інтимність та емоційність. Смичок, що лагідно взаємодіє із струнами, створює виразний саундтрек для власної історії музиканта. Тут кожне скрипіння може бути розглянуто як неповторний слуховий відбиток моменту та емоційного стану

виконавця. Така лексика не лише передає звуки взаємодії людини з артефактами та інструментами, але і розкриває глибокий підтекст митця, його емоції та дотики до власної творчості. Наприклад:

англ. *to bob* ‘ударяти’ по якомусь інструменту під час виконання джазової композиції;

англ. *to drone* ‘бренькати’ на волинці;

англ. *to drum* ‘барабанити’ (грати на барабанах);

англ. *to flick* ‘клацати’ «If you flick a switch, or flick an electrical appliance on or off, you press the switch sharply so that it moves into a different position and works the equipment» [98] ‘Якщо ви клацаєте вимикачем або вмикаєте, або вимикаєте електроприлад, ви різко натискаєте на вимикач, щоб він перемістився в інше положення’;

англ. *to flute* ‘грати на флейті’ «to produce or utter (sounds) in the manner or tone of a flute» [98] ‘виробляти або видавати (звуки) у манері або тоні флейти’.

англ. *to jingle* ‘дзвякати’ ключами чи колокольчиками «When something jingles or when you jingle it, it makes a gentle ringing noise, like small bells» [98] ‘Коли щось дзвенить або коли ви дзвените, воно видає ніжний дзвін, як маленькі дзвіночки’. Наприклад, *Her bracelets jingled like bells* [98]. ‘Її браслети дзвеніли, наче дзвіночки’;

англ. *to ring* ‘дзвонити’ «When you ring a bell or when a bell rings, it makes a sound» [98] ‘Коли ви дзвоните в дзвоник або коли дзвонить дзвіночок, він видає звук’. Наприклад, *The door was opened before she could ring the bell* [98]. ‘Двері відчинили раніше, ніж вона встигла подзвонити’;

англ. *to toll* ‘дзвонити’ «When you ring a bell or when a bell rings, it makes a sound» [98] ‘Коли дзвонять у дзвін або коли хтось дзвонить у нього, він дзвенить повільно і багаторазово, часто на знак того, що хтось помер’. Наприклад, *Church bells tolled and black flags fluttered* [98]. ‘Дзвонили церковні дзвони і майоріли чорні прапори’.

англ. *to tootle* ‘вистукувати’ «If you tootle a tune on an instrument, you play it quietly, without concentrating or taking it seriously» [98] ‘Якщо ви наспівуєте

мелодію на інструменті, ви граєте її тихо, не зосереджуючись і не ставлячись до неї серйозно'. Наприклад, *McCann tootled a tune on the piano* [98]. 'МакКенн вистукував мелодію на піаніно'.

англ. *to trumpet* 'трубити'.

фр. *carillonner* 'дзвонити' (вказує на дію створення музичних звуків, схожих на дзвін, часто пов'язаних із грою на дзвіночках або великому кампанарі);

фр. *claironner* 'трубити' (описує дію гри на трубі, яка може викликати яскраві, пронизливі звуки);

фр. *cliqueter* 'дзвякати' або 'дзвенькати'. Описує дію створення легких, високочастотних звуків, які нагадують дзвінчаті чи дзвінкі звуки. Це може бути пов'язано із використанням металевих об'єктів.

фр. *creuser* 'видовбувати' або 'довбати' інструментом, утворюючи гучні звуки.

фр. *flûter* 'грати на флейті' (вказує на процес гри на флейті, де виконавець використовує цей духовий інструмент для відтворення музичних композицій);

фр. *le claquement* 'дріботіння' (гучний звук при ударі по чомусь (якось інструменту чи предмету);

фр. *sonner* 'дзвонити' в дзвін, в дверний дзвоник (описує дію виклику дзвоном чи дзвінком, також може вказувати на гру на музичних інструментах, що відтворюють дзвінкі звуки);

фр. *tambouriner* 'барабанити' (вказує на акт гри на барабанах, де виконавець використовує руки чи палички для ударів по барабанах, створюючи ритмічні звуки).

Ономатопейчна лексика, що вказує на звуки, випромінює експресивність та емоційні відтінки, надаючи можливість сприймати й виражати аудіальні враження. Більшою мірою було розглянуто дієслова та іменники, які збагачують наше мовлення, забезпечуючи яскраву палітру для вираження різноманітних звукових вражень. Одним із важливих висновків є те, що ономатопейчна лексика на позначення звуків, що видає людина, глибоко

вкорінена в мовній культурі різних народів. Вона відображає та визначає той специфічний спосіб сприйняття та спілкування, який є властивим кожній етнічній групі. За допомогою ономапоєї ми можемо створювати звукові образи, що передають емоції, стани та ситуації, і це дозволяє нам виражатися більш точно. Дослідження ОЛ також підкреслює, наскільки важливо для мовця мати можливість точно передати свої почуття і враження. Дієслова надають можливість опису та вираження динамічних аспектів звуків, вказуючи на їхні різноманітні характеристики. Іменники, у свою чергу, дозволяють зосередитися на конкретних аудіальних подіях чи об'єктах, звукові властивості яких викликають особливий інтерес.

Слова, які використовуються для опису звуків, стають не тільки засобом комунікації, але й частиною культурного спадку. Ономапоєї знаходять своє місце в художніх творах, літературі, музиці та інших сферах, де вони стають необхідною складовою для створення атмосфери та передачі конкретних емоцій. Також важливо відзначити, що ономапоєї виконують роль певного рода мовного коду, яке допомагає сприймати та інтерпретувати реальні звуки навколишнього середовища. Ономапоєїчна лексика стає невід'ємною частиною живої мови та мовного вираження, збагачуючи її арсенал виразних засобів. Використання таких слів сприяє не лише точній передачі ідей, а й поглиблює сприйняття мовленнєвого висловлення в його емоційній та артистичній площині. Таким чином, можна визначити, що ономапоєї вирізняються своєю універсальністю та актуальністю, надаючи мовленню необхідну експресивність. Також слід відзначити, що сфера використання ономапоєїчної лексики на позначення звуків, які видає людина, розповсюджується на всі аспекти життя. Вона об'єднує не лише літературні та художні твори, а й побутові ситуації, комунікацію, аудіальне сприйняття оточення та вираження емоцій. Мовна культура завжди розвивалася взаємодією із звуковим оточенням, і ономапоєї в цьому відіграють ключову роль у створенні повноцінної, емоційно насиченої мовної картини світу.

Отже, вивчення ономотопеїчної лексики на позначення звуків, які видає людина, дозволяє не лише розкрити багатство асоціацій та емоцій, але й визначити її значущість у різноманітних контекстах вживання мови. Це поле дослідження відкриває нові горизонти для розуміння мовного вираження та допомагає розкрити глибину звукового світу, що оточує нас у повсякденному та творчому житті.

2.1.2 Ономотопеїчна лексика на позначення звуків, які видають представники тваринного світу

Ономотопеїчна лексика, яка використовується на позначення звуків, що видають представники тваринного світу, є унікальною та цікавою галуззю мовознавства. Вона не лише збагачує мову, але і віддзеркалює взаємодію людини з природою, сприйманням тварин та створенням звукових образів навколишнього світу. У цьому контексті слід розглянути зоофони та описати, як вони впливають на мовлення. Зоофони — це особливий вид ономотопеї, який відображає звуки, що видають різні тварини. Ці слова дозволяють людині точно передавати та відтворювати акустичні сигнали, які є характерними для певних видів тварин. Зоофони включають в себе широкий спектр звуків, від м'якого щебетання пташок до глухого рева ведмедя. Вони стають ключовим елементом утворення живописних образів та реалістичних сцен у мовленні. Кожен вид тварин видає унікальні звуки, і це різноманіття віддзеркалюється у мовленні різних культур. Така лексика є важливою частиною культурного спадку та мовного багатства, адже вона дозволяє сприймати і розуміти навколишній світ та його мешканців.

Кількість відібраних звуконаслідувальних слів на позначення звуків, які видають представники тваринного світу складає 135 лексико-семантичних варіантів (80 в англійській мові та 55 у французькій), що складає 26.6% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків живої природи.

2.1.2.1 Ономатопеїчна лексика на позначення звуків, які видають свійські тварини та птахи

Ще в доісторичний період, коли люди лише починали вивчати світ тварин, їхня ідентифікація та взаємодія з ними відбувалася переважно за допомогою звуків. Ономатопеї стали першими словами, які люди використовували для назви та розрізнення різних видів тварин. Вони дозволяли визначати, яка тварина є в околиці, просто слухаючи її голос чи інші звуки, які вона видає.

Ця підгрупа налічує 61 ЛСВ (40 ЛСВ – в англійській мові та 21 у – французькій), що становить 45.2% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видають представники тваринного світу.

Доцільним є розбити аналізовану групу на підгрупи:

а) рогата худоба (корови, кози, вівці тощо), наприклад: англ. *bellow* ‘мукання’ або ‘ревіння’ «the characteristic noise of a bull» » [98] ‘характерний звук, який видає бик’; *to bellow* ‘мукати’ або ‘ревіти’ «When a large animal such as a bull or an elephant bellows, it makes a loud and deep noise» [98] ‘Коли велика тварина, така як бик або слон, реве, вона видає гучний і глибокий звук’. Наприклад, *A heifer bellowed in her stall* [98]. ‘Телиця заревіла у своєму стійлі’; *to moo* ‘мукати’ «When cattle, especially cows, moo, they make the long low sound that cattle typically make» [98] ‘Коли велика рогата худоба, особливо корови, мукає, вони видають довгий низький звук, який їм притаманний’; *to blart* ‘бекати’; *to blat* ‘бекати’; *to bleat* ‘мукати’ або ‘бекати’; *to low* ‘мукати’; англ. *moo* ‘мукання’; *to quaver* ‘мекати’; фр. *bêler* ‘мекати’; *un bêlement* ‘мекання’; *beugler* ‘мукати’ (підкреслює акт видавання звуку, який є характерним для деяких тварин, особливо телят чи молоді худоби і зазвичай вказує на гучний, голосний звук); *blatérer* ‘мукати’ або ‘бекати’ (це слово передає характерний звук, який видають телята, козенята або вівці під час спілкування чи вираження несамовитості); *hevroter* ‘мекати’ (описує дію видавання звуку, специфічного для кіз; зазвичай це короткий, високочастотний звук, що виражає комунікативність чи потребу тварини); *mugir* ‘мукати’ або ‘ревіти’. Описує

глибокий, довгий звук, який видається коровою чи биком – ревіння, що може служити як звуковий сигнал або вираження стану тварини);

б) коні, наприклад: англ. *clap* ‘стук копит’; *to clatter* ‘стукати копитами’ (це дієслово описує звуковий ефект, який виникає при ударі копитами кіньми чи іншими копитними тваринами об тверду поверхню, які рухаються швидко чи виражають хвилювання тварини); *to gee* «to move (an animal, esp a horse) ahead; urge on» [98] ‘спрямовувати (тварину, особливо коня) вперед; підганяти’. Підганяти коня, використовуючи певний звук «gee», аби той йшов бистріше; *to haw* (описує дію, що супроводжується певними звуками, коли людина спонукає коня до ходи, або змушує його повернути наліво); *to neigh* ‘іржати’ або ‘пирхати’ «When a horse neighs, it makes a loud sound with its mouth» [98] ‘Коли кінь ірже, він видає гучний звук ротом’. *The mare neighed once more, turned and disappeared amongst the trees* [98]. ‘Кобила ще раз пирхнула, розвернулася і зникла серед дерев’; *to nicker* ‘іржати’ (вказує на особливий звук, який видає кінь чи поні, виявляючи певні емоції, такі як радість, зацікавленість чи привітання; іржання може бути використане як засіб комунікації між конями чи як вираз радості під час взаємодії з людиною); *to whicker* ‘іржати’ або ‘фиркати’ «(of a horse) to whinny or neigh; nicker» [98] ‘(про коня) іржати або фиркати; пирхати’; *to whinny* ‘іржати’ «When a horse whinnies, it makes a series of high-pitched sounds, usually not very loudly» [98] ‘Коли кінь ірже, він видає низку високочастотних звуків, зазвичай не дуже голосно’; фр. *un hennisement* ‘іржання’; *hennir* ‘іржати’;

в) віслюки, наприклад: англ. *bray* ‘іржання’; *to bray* ‘іржати’ «When a donkey brays, it makes a loud harsh sound» [98] ‘Коли осел ірже, він видає гучний різкий звук’. *The donkey brayed and tried to bolt* [98]. ‘Віслюк іржав і намагався втекти’; *to snicker* ‘іржати’; *braire* ‘іржати’;

г) свині наприклад: англ. *to grunt* ‘хрюкати’ (характерний низький, короткий звук, який видається свинею; може використовуватися для вираження різних емоцій або станів, таких як задоволення, дратівливість або невдоволення); *to oink* ‘рохкати’ (описує звук, який видає свиня); фр. *grogner*

‘рохкати’; *grognonner* ‘хрюкати’ (може метафорично використовуватися для звуків, які продукує людина, воно переносить ідею бурчання чи невдоволення, використовуючи метафору свині, що може надати висловлюванню негативний відтінок); *gronder* ‘хрюкати’; *un grognement* ‘рохкання’.

Ця підгрупа група включає в себе також ОЛ на позначення звуків, які видають свійські птахи:

а) кури: англ. *to cackle* ‘кудкудакати’ «to make the shrill, broken vocal sounds of a hen» [98] ‘видавати пронизливі, ламані гортанні звуки курки’; *to cackle-cluck* ‘квокати’ (зазвичай використовується для передачі звуків, які може видати курка під час гніздування або як відгук на щось); *to cheep* ‘пищати’ (вказує на звук, який видається малими курчатами або іншими молодими птахами; це може бути спробою комунікації, виявлення страху або вираження інших емоцій); *to chuck* ‘кудкудакати’ (використовується для опису типового звуку, який видається куркою під час гніздування); *to clock* ‘кудкудакати’; *to cluck* ‘кудкудакати’ «When a hen clucks, it makes short, low noises» [98] ‘Коли курка кудкудакає, вона видає короткі, низькі звуки’; *to crow* ‘кукурікати’ або ‘співати’ «When a cock crows, it makes a loud sound, often early in the morning» [98] ‘Коли півень кукурікає, він видає гучний звук, часто рано вранці’. *The cock crows and the dawn chorus begins* [98]. ‘Співає півень і після починається світанковий хор’.

Півень (*un coq*) є національним символом Франції. Він став частиною французького герба та інших національних символів. Цей символ може представляти сміливість, гордість і силу, що є важливими аспектами французької національної ідентичності, наприклад; фр. *claqueter* ‘квокати’ або ‘кудкудакати’ (описує звук, який може видавати кури або інші птахи; *caqueter* ‘кудкудакати’; *glousser* ‘кудкудакати’ (про курчат);

б) качки: англ. *to quack* ‘крякати’ «When a duck quacks, it makes the noise that ducks typically make» [98] ‘Коли качка крякає, вона видає звук, який притаманний їм’; фр. *cancaner* ‘крякати’ або ‘кахкати’ (у непрямому значенні

використовується для позначення пустих балачок, тобто говорити на неважливі теми, базікати або балакати).

в) гуси: англ. *cronk* ‘гоготання’; *to gabble* ‘гелготіти’ «(of geese and some other birds or animals) to utter rapid cackling noises» [98] ‘(гусі та деякі інші птахи) видавати гелготіння’; *to gaggle* ‘гоготати’ (використовується, переважно, для опису звуків, які видає гуска або гусенята; гоготання може бути характерною формою комунікації у гусей та їх соціальних групах); *to hiss* ‘сичати’; фр. *chuintier* ‘сичати’ або ‘шипіти’ (може описувати схожі звуки, які видають гуси або інші птахи під час захисту або у загрозованих ситуаціях; іноді використовується і для опису звуків, які робить людина, наприклад, коли вона шипить через зуби, виражаючи невдоволення або обурення); фр. *glousser* ‘гелготіти’ (укр. *бурмотати*, якщо людина, наприклад, не має бажання розмовляти).

г) голуби: англ. *crool*, *croon* ‘воркотливе наспівування’; *to coo* ‘воркотіти’ «When a dove or pigeon coos, it makes the soft sounds that doves and pigeons typically make» [98] ‘Коли голуб воркує, він видає тихі звуки, характерні для горлиць і голубів’. *Pigeons fluttered in and out, cooing gently* [98]. ‘Голуби пурхали туди-сюди, ніжно воркуючи’; *to croon* ‘воркотливо наспівувати’; *to curr* ‘воркотливо наспівувати’ або ‘воркотіти’; фр. *ronchonement* ‘воркотіння’; *roucouler* ‘воркотати’.

2.1.2.2 Ономатопеїчна лексика на позначення звуків, які видають одомашнені тварини та пташки

Ономатопеї відіграють важливу роль у спілкуванні між людьми та їхніми домашніми тваринами. Вони допомагають зрозуміти настрій тварини та виявляти її потреби. Люди можуть відчувати не лише зовнішні події, а й емоції, які виражаються через звуки своїх улюбленців. Ономатопеї використовуються також у процесі виховання та взаємодії з домашніми тваринами. За допомогою специфічних звуків, люди можуть навчити своїх улюбленців розрізняти різні ситуації чи виражати свої потреби.

Аналізована підгрупа налічує 40 ЛСВ (25 ЛСВ – в англійській мові та 15 у – французькій), що становить 29.6% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видають представники тваринного світу.

а) собаки:

англ. *bowwow, buff, woof* ‘гавкання’; *to woof* ‘гавкати’; *to yelp, to yap, to yip* ‘гавкати’ або ‘тявкати’; *to yowl* ‘вити’ «If a person or an animal yowl, they make a long loud cry, especially because they are sad or in pain» [98] ‘Коли людина або тварина виє, вона видає довгий гучний крик, особливо коли їй сумно або боляче’; *to bark* ‘гавкати’; *to bay, to bowwow* ‘гавкати’ «If a dog or wolf bays, it makes loud, long cries» [98] ‘Якщо собака або вовк гавкає, він видає гучний, протяжний крик’; *to growl* ‘гарчати’ «When a dog or other animal growls, it makes a low noise in its throat, usually because it is angry» [98] ‘Коли собака чи інша тварина гарчить, вона видає низький звук горлом, зазвичай це означає, що вона розлючена’; *to howl* ‘вити’ «If an animal such as a wolf or a dog howls, it makes a long, loud, crying sound» » [98] ‘Коли тварина, наприклад, вовк або собака виє, вона видає довгий, гучний, плаксивий звук’ (*Somewhere in the streets beyond a dog suddenly howled, baying at the moon* [98]. ‘Деся далеко на вулиці раптом завив собака, гавкаючи на місяць’); *to kyoodle* ‘гавкати’ «to bark or yelp noisily or foolishly; yap» [98] ‘гавкати або дзявкати галасливо або нерозумно; тявкати’; *to snarl* ‘гарчати’ «When an animal snarls, it makes a fierce, rough sound in its throat while showing its teeth» [98] ‘Коли тварина гарчить, вона видає лютий, грубий звук горлом, показуючи зуби’; *to whine* ‘скиглити’ «If something or someone whines, they make a long, high-pitched noise, especially one which sounds sad or unpleasant» [98] ‘Коли хтось або щось скиглиє, він видає довгий, пронизливий звук, особливо такий, що здається сумним або неприємним’. *He could hear her dog barking and whining in the background* [98]. ‘Він чув, як на фоні гавкав і скиглив її собака’;

фр. *aboyer* ‘гавкати’ (будь-який гавкіт собаки, коли він попереджає про небезпеку, грається чи спілкується зі своїм родом); *aboyer* ‘гавкати’; *faire ouah-ouah* ‘гавкати’ (використовується для опису експресивного способу опису

гавкання); *glapir* ‘гавкати’ або ‘скавчати’ (зазвичай це характерний голосовий вираз, який вказує на різні стани та емоції тварини, такі як зацікавленість або схвильованість); *gronder* ‘гарчати’ або ‘ричати’ (використовується, переважно, для опису звуків, що видає зла собака, це може відбуватися в збудженому стані, наприклад, коли тварина відчуває небезпеку або відчуває потребу захищати свою територію); *japper* ‘гавкати’ (описує звук, що видають щенята або інші дрібні тварини); *mugir* ‘скавчати’, ‘вити’ або ‘скиглити’; *rauquer* ‘гарчати’ (коли собака знаходиться у збудженому стані); *rugir* ‘гарчати’; *un aboiement* ‘гавкання’ (використовується для опису акту гавкання, як явища, що може бути спровоковано різними негативними ситуаціями); *un glapissement* ‘гавкання’ (вказує на високий, пронизливий звук гавкання, зазвичай пов’язаний із стресом або хвилюванням); *un grondement* ‘гарчання’ або ‘ричання’ (описує глибокий, загрозливий звук, який може видавати собака чи інша тварина як прояв агресії або невдоволення); *un jappement* ‘гавкання’; *un rugissement* ‘гарчання’ або ‘ричання’;

б) коти: англ. *purr* ‘мурчання’ або ‘муркотіння’; *to caterwaul* ‘кричати’ (коли коти б’ються); *to hiss* ‘шипіти’ (.про агресивну поведінку кота); *to meow*, *to miaou*, *to miaow*, *to mew* ‘нявкати’; *to purr* ‘мурчати’ «When a cat purrs, it makes a low vibrating sound with its throat because it is contented» [98] ‘Коли кішка муркоче, вона видає низький вібруючий звук горлом, тому що вона задоволена’; *to yowl* ‘вити’ або ‘кричати’ (про кота, який реагує голосними звуками на біль чи зовнішній подразник); фр. *miauler* ‘нявчати’; *ronronner* ‘мурчати’. Це слово описує глибокий звук, який видає кіт під час різного виду задоволення, коли його чешуть за вушками. Наприклад, *Les chatons domestiques peuvent ronronner dès l’âge de deux jours* [100]. ‘Домашні кошенята можуть муркотіти вже з дводенного віку’.

2.1.2.3 Ономастична лексика на позначення звуків, які видають дикі/хижі тварини та пташки

Представники дикої природи ростуть у місцевості, де вони ведуть природний спосіб життя, далекий від впливу цивілізації. Різні види тварин, від ссавців до птахів, існують у притаманному їм середовищі, де вони взаємодіють з природою і використовують свої навички для виживання. Оскільки ці тварини живуть в дикому просторі, вони майже не зіштовхуються з людьми. Такий відсутній контакт із світом людей створює обставини, за яких не кожна людина може легко розпізнати цих диких представників тваринного світу за їхнім голосом чи звуками, що вони видають. Зазвичай, дикі та хижі тварини асоціюються зі страхом у свідомості людей. Цей страх виникає, напевно, від невідомості та віддаленості цих тварин від нашого повсякденного життя. Для багатьох людей ці тварини є символами дикості, величі та природної сили. Їхній рев чи гомін призводять до асоціацій із чимось могутнім і загадковим.

Однак цей страх і невідомість не завжди відображають реальність. Справжнє життя цих тварин в природі включає в себе складні соціальні структури, вивчення довкілля та власну боротьбу за виживання. Багато з цих тварин вирізняються розвиненим інтелектом та високим рівнем адаптації до змін у природних умовах. Для того щоб покращити наше сприйняття цих диких видів тварин, важливо намагатися розуміти їхнє поведінкове співвідношення та природний інстинкт. Вивчення їхнього звукового супроводу може бути ключем до розуміння їхніх потреб, комунікації та взаємодії в їхньому природному середовищі.

Ця підгрупа налічує 42 ЛСВ (27 ЛСВ – в англійській мові та 15 у – французькій), що становить 31.1% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видають представники тваринного світу.

а) хижаки і дикі тварини:

англ. *to bellow* ‘волати’ (про слона); *to growl* ‘ричати’ « (of animals, esp when hostile) to utter (sounds) in a low inarticulate manner» [98] ‘(про тварин, особливо вороже налаштованих) видавати (звуки) низьким невиразним

голосом»; у переносному значенні в англійській мові дієслово використовується для позначення звуку, що видає живіт, тобто укр. *урчати*); *to howl* ‘вити (про вовка або собаку)»; *to roar* ‘ричати (про лева)»; *to trumpet* ‘трубіти’ (про слона); фр. *baréter* ‘трубіти’ (про слона); *blaténer* ‘кричати (про верблюда)’ (ймовірно, верблюд видає цей звук у випадку стресу, страху або іншого відчуття небезпеки, зазвичай, це виражається в голосних, хриплих звуках); *glapir* ‘ричати»; *grincer* ‘кричати’ (про кажанів (представники ссавців)); *gronder* ‘ричати’ або ‘кричати’ (про лева, тигра, вовка, лисицю, гієну, шакала тощо); *raire* ‘ричати’ (про оленя); *rugir* ‘ричати’ (на позначення дієслів, що видають тварини, аби захистити себе від нападу, наприклад: *Ou plutôt ses lions qui rugissent* [98]. ‘Точніше, його леви, що ревуть’);

б) хижі та дикі птахи:

англ. *cheep* ‘писк’ «the short, faint, shrill sound made by a young bird; peep; chirp» [98] ‘короткий, слабкий, пронизливий звук, який видає птах; писк; цвірінкання»; *cocket* ‘крик’ (фазана); *skirr* ‘дзижчання’ «a whirring or grating sound, as of the wings of birds in flight» [98] ‘дзижчання або скрегіт, як від крил птахів у польоті»; *to bate* ‘хлопати’ крилами, коли птах летить; *to saw* ‘каркати’ (про сороку чи ворону); *to chatter* ‘стрекотіти’ (наприклад, *Birds were chattering somewhere* [98]. ‘Десь щебетали птахи’); *to cheep* ‘пищати’; *to chirk, to chirp, to chirrup, to chitter, to chizz* ‘цвірінчати’; *to creak* ‘кричати’ (про хижих птахів); *to croak* ‘каркати’ (про сороку чи ворону); *to hoot* ‘ухкати’ або ‘кричати’ «When an owl hoots, it makes a sound like a long ‘oo’» [98] ‘Коли сова ухкає, вона видає звук, схожий на довге «уу»»; *to peep* ‘пищати’ «to make the short, high-pitched cry of a young bird or chick; chirp; cheep» [98] ‘видавати короткий, пронизливий крик (молодий птах або пташеня; цвірінкати; цвірінкати’); *to pip* ‘цвірінкати’ або ‘пищати’ про маленьку пташку; *to trill* ‘співати’ «If a bird trills, it sings with short, high-pitched, repeated notes» [98] ‘Якщо птах співає трелі, він співає короткими, високими, повторюваними нотами’; *to twitter* ‘співати’ або ‘щебетати’ «When birds twitter, they make a lot of short high-pitched sounds» [98] ‘Коли птахи щебечуть, вони видають багато коротких високих звуків’. *There were birds*

twittering in the eucalyptus trees [98]. ‘На евкалиптах щебетали птахи’; *to warble* ‘співати’ або ‘щебетати’ «When a bird warbles, it sings pleasantly» [98] ‘Коли птах щебече, він приємно співає’; *to whoop* ‘ухкати’;

фр. *couiner* ‘пищати’ (використовується, наприклад, для опису звуків, що видають маленькі пташенята); *gazouiller* ‘цвірінчати’ або ‘щебетати’ (використовується для опису приємних, мелодійних звуків, які видають птахи (особливо дорослі)); *huer* ‘ухкати’ або ‘кричати’ (про сову); *jaboter* ‘цвірінчати’ або ‘щебетати’ (також може мати негативне значення, описуючи гомін); *jacasser* ‘стрекотіти’ (про сороку), зазвичай використовується для опису гомонливого чи надто активного чвиргання, наприклад, сороки; *margoter* ‘кричати’ (про перепела); фр. *répier* ‘цвірінчати’ (цвірінчати або видавати веселий, гомонливий звук, зазвичай описує цвірінчання птахів); *zinzinuler* ‘співати’ (про вільшанку або синицю).

Ця підгрупа викликає великий інтерес у лінгвістів та вчених-орнітологів, оскільки за допомогою вокалізації птахи можуть спілкуватися не тільки в межах свого власного класу, але й взаємодіяти в широкому контексті. Вокалізація птахів – це складний та різноманітний набір звуків, які вони виробляють для спілкування, передавання інформації, привертання уваги, повідомлення про небезпеку та вираження інших потреб. Вивчення вокалізації птахів має велике значення для розуміння їхнього поведінкового репертуару, взаємодії та адаптації до змін у середовищі. Цей вид спілкування відіграє ключову роль у різноманітних аспектах життя птахів, від залучення партнерів для розмноження до попередження про небезпеку та обміну інформацією про ресурси. Орнітологічні дослідження дозволяють вивчити не лише типи звуків, а й їхні функції в природному середовищі. За допомогою різноманітних звуків птахи можуть висловлювати свої емоції, взаємодіяти у соціальних групах, а також пристосовуватися до змін у середовищі та знаходити шляхи вирішення конфліктів. Важливо також відзначити, що вивчення вокалізації птахів надає можливість врахувати аспекти їхнього екологічного взаємодії з іншими видами

та довкіллям загалом. Такі дослідження сприяють збільшенню рівня розуміння природних екосистем та їхнього впливу на збереження біорізноманіття.

в) гризуни: англ. *to squeak* ‘пищати’; фр. *guioerer* ‘пищати’ (про щурів та пацюків).

2.1.2.4 Ономатопеїчна лексика на позначення звуків, які видають комахи, земноводні та плазуни

Ця підгрупа налічує 12 ЛСВ (8 ЛСВ – в англійській мові та 4 у – французькій), що становить 8.9% від загальної кількості ОЛ на позначення звуків, які видають представники тваринного світу, наприклад: англ. *birr, boom* ‘дзижчання’; *to bumble* ‘дзижчати’; *to buzz* ‘дзижчати’ або ‘гудіти’ «If something buzzes or buzzes somewhere, it makes a long continuous sound, like the noise a bee makes when it is flying» [98] ‘Якщо щось десь дзижчить або гуде, це видає довгий безперервний звук, подібний до шуму, який видає бджола під час польоту’; *to chirr* ‘дзижчати’ або ‘гудіти’ (описує повільний та приємний звук, схожий на дзижчання або гудіння, вживається для позначення легкого та ритмічного звуку, подібного до дзижчання комахи або гудіння механізму); *to croak* ‘квакати’ (використовується для позначення глибокого та хрипкого звуку, схожого на квакання жаби або гомін великої кількості жаб); *to hiss* ‘шипіти’ (про змію); *to hum* ‘дзижчати’ або ‘гудіти’ (використовується для опису приємного, низькочастотного гудіння або дзижчання); фр. *chuintier* ‘шипіти’ (позначає шипіння змії, коли вона знаходиться в агресивному стані); *craqueter* ‘цикати’ (про цикад) (використовується для позначення звуку, що супроводжує цикади, особливо під час їхнього гомону або співу влітку); фр. *coasser* ‘квакати’ (описує звук, який видає жаба, коли вона квакає, загалом звук є характерним для жаб та амфібій); *gresiller* ‘скреготати’ або ‘стрікотіти’ (описує звук, що схожий на скреготання чи стрікотіння, яке часто пов’язане із звуками, які видають комахи, зокрема коники цвіркуни, оскільки завдяки своїм фізіологічним особливостям вони можуть продукувати лише два звуки; цікаво те, що видавати подібний звук здатні лише істоти чоловічої статі).

ОЛ відіграє вагомую роль у формуванні культурних стереотипів та уявлень про тварин. Певні ономапопеї можуть впливати на сприйняття конкретних видів тварин у суспільстві. Наприклад, деякі звуки можуть асоціюватися із небезпекою чи милосердям, формуючи стереотипи та визначаючи емоційний підтекст спілкування.

Отже, ономапопеїчна лексика, яка відображає звуки тварин, не лише сприяє точнішому передаванню природних аспектів звукового середовища, але й використовується для створення образів, впливає на літературні та культурні вияви, а також використовується для навчання та розвитку мовленнєвих навичок. Загальний вплив ономапопеїчної лексики на мовлення та культурну спадщину підкреслює її значення в різних аспектах сучасного суспільства.

2.2 Ономапопеїчна лексика на позначення звуків неживої природи

На самому початку створення нашої планети сформувалася нежива природа, яка є невід'ємною складовою земного оточення, в якому існує і розвивається людина. Нежива природа включає в себе різноманітні явища та об'єкти, що існують у різних станах – твердому (наприклад, пісок), газоподібному (такий як повітря) та рідкому (наприклад, вода). Вона включає усі природні явища, від вітру та дощу до блискавки та інших феноменів. Хоча нежива природа визначається відсутністю свідомості, це далеко не означає, що вона не може впливати на оточуючий нас світ. Об'єкти та явища можуть мати значний вплив на наше повсякденне життя та навколишнє середовище. Одним із цікавих аспектів є те, що нежива природа також може продукувати звуки, надаючи природі своєрідну акустичну. Звуки, які видають неживі об'єкти, часто стають частиною природного звукового концерту. Від розлому ґрунту до шелеста вітру через листя, ці звуки можуть переплітатися в непередбачувані мелодії, створюючи враження живої та рухливої природи. Проте важливо розрізняти способи, якими нежива та жива природа генерують звуки. Якщо живі істоти можуть виражати свої емоції через звуки, отримані від імпульсів головного мозку, нежива природа реагує на зовнішні фактори та впливи. Наприклад, звук падіння каменю або грозового удару виникає як результат

зовнішнього впливу – землетрусу або грози. Це свідчить про те, що нежива природа не реагує на світ навколо себе усвідомлено, а відображає природні процеси та взаємодії, які її оточують.

Таким чином, нежива природа, навіть не маючи свідомості чи волі, залишає величезний слід у нашому сприйнятті природного світу. Звуки, які вона генерує, вказують на постійні зміни та взаємодії у навколишньому середовищі, створюючи унікальний акустичний фон, який варто досліджувати та розуміти.

Ця група налічує 65 ЛСВ в англійській мові та 44 – у французькій, що становить 17.7% від загальної кількості.

а) звуки природних явищ:

– звуки дощу та граду: англ. *patter* ‘дріботіння’ «A patter is a series of quick, quiet, tapping sounds» [98] ‘Дріботіння – це серія швидких, тихих, постукуючих звуків’; *to drib* ‘барабанити’; *to drip, to drop* ‘тарабанити’; *to drum* ‘барабанити’ (про краплі дощу, які тарабаняють по якійсь поверхні (склу, асфальту тощо)); *to patter* ‘тарабанити’ «If something patters on a surface, it hits it quickly several times, making quiet, tapping sounds» [98] ‘Якщо щось тарабанить по поверхні, воно швидко вдаряє по ній кілька разів, видаючи тихі, постукуючі звуки’. *Rain pattered gently outside, dripping on to the roof from the pines* [98]. ‘Надворі тихенько накрапав дощ, стікаючи з сосен на дах’; фр. *dégoutter* ‘барабанити’ (описує звук, який може нагадувати звук барабану, зокрема, коли вода крапліє чи втикає в якийсь контейнер чи поверхню); фр. *tambouriner* ‘барабанити’ або ‘тарабанити’; *gifler* ‘тарабанити’ (про краплі дощу); *goutter* ‘тарабанити’ (наявне порівняння з грою на музичному інструменті, на барабані, тому що якщо прислухатися до падіння крапель, то можна почути певний ритм);

– звуки струмка, водоспаду, хвиль: англ. *to babble* ‘дзюрчати’; *to brawl* ‘дзюрчати’ (описує гучне, сильне дзюрчання води, зазвичай швидкої річки або потоку); *to bubble* ‘бити джерелом’ (про джерело або струмок); *to chatter* ‘дзюрчати’; *to ripple* ‘дзюрчати’ (вказує на м’яке і плавне дзюрчання, подібне до коливань водної поверхні); фр. *découler* ‘дзюрчати’; *gazouiller* ‘дзюрчати’ (дзюрчати, видавати тихий, безперервний шум води, що тече по

камінню); *gicler* ‘дзюрчати’ або ‘бризкати’; *jaillir* ‘дзюрчати’; фр. *murmuer* ‘дзюрчати’; *ruisseler* ‘дзюрчати’.

– звуки грому: англ. *rumble* ‘гуркіт’. Наприклад, *The rain was teeming down and she thought she heard a rumble of thunder* [98]. ‘Дощ лив як з відра, і їй здалося, що вона чує гуркіт грому’; *to boom* ‘гриміти’ (гучний короткочасний звук) «to make a deep prolonged resonant sound, as of thunder or artillery fire» [98] ‘видавати глибокий тривалий резонансний звук, як грім або артилерійський постріл’); *to growl* ‘гриміти’; *to mutter* ‘гуркотіти’; англ. *to thunder* ‘гриміти’ «When it thunders, a loud noise comes from the sky after a flash of lightning» [98] ‘Коли гримить грім, після спалаху блискавки з неба доноситься гучний шум’; фр. *éclater, gronder* ‘гриміти’; *tonner* ‘гриміти’ (про грім з блискавкою).

– звуки вітру: англ. *bluster* ‘ревіння’ бурі або звук ревіння; *to bluster* ‘ревіти’ (про бурю, яка є одним з різновидів штормового вітру); *to fuff* ‘дути’ (про легкий вітерець) (вказує на легкий, невеликий порив вітру, що видається приємним чи непомітним); *to howl* ‘вити’ (вітер, від якого йде сильний шум) (описує сильний вітер, який видає гучний шум, схожий на виття); *to puff* ‘дути’ (про легкий вітерець, вказує на легкий подих вітру, часто приємний та непомітний); *to wail* ‘вити’; *to whistle* ‘свистіти’; фр. *glapir* ‘свистіти’; *murmurer* ‘вити’ (рписує легкі пориви вітру, що можуть бути досить приємними); *soupirer* ‘шелестіти’;

– звуки дерев, листя, трави: англ. *to groan, to murmur* ‘шелестіти’; *murmur* ‘шелест’; фр. *un murmure, un susurrement* ‘шелест’;

б) звуки, що продукуються предметами:

– звуки приладів і механізмів (звучання дзвонів та звуки годинника; звуки електричних і електронних приладів; звуки механізмів і різних механічних пристроїв), наприклад: англ. *chang* ‘дзвін’; *tock* ‘цокання’ «to make the sound characteristic of a clock» [98] ‘для створення звуку, характерного для годинника’; англ. *chink, clonk* ‘дзвін’; *to clink* ‘дзвеніти’, *to chime* ‘дзвеніти’ (ввикористовується для того, щоб описати дзвін будильника); *click* ‘клацання’; *din* ‘дзвін’ (описує звук дзвону або маленьких дзвоників); *dong* ‘дзвін’; *to rumble*

‘гуркотіти’ (використовується для опису звуку, що видає друкарська машинка); *rump-rump* ‘шум пральної машини’; фр. *bourdonner* ‘дзвеніти’; *grincer* ‘скрипіти’ (використовується для позначення звуку, який видає віз, коли їде по нерівній дорозі); *siffler* ‘дзвенькати’; *sonner* ‘дзвеніти’; *tinter* ‘дзвеніти’; *un carillon* ‘дзвоніння’ або ‘дзвін’.

– звуки сигнальних пристроїв (сигнали транспортних засобів; радіо і телефонні сигнали; звуки сирен), наприклад: англ. *beep* ‘гудок’; *bleep* ‘звуковий сигнал’ (зазвичай досить голосний та потужний звук); *bloop* ‘гудіння’; *to beep* ‘гудіти’ (описує звук, який видає гудок автівки); *to blare* ‘вити’ (використовується для опису роботи сирени або радіо); *to pip* ‘пікати’ (у Британії «pips» – це серія коротких, високочастотних звуків, які використовуються як сигнал відрахування часу); *to warble* ‘дзвеніти’ або ‘вібрувати’ «When machines such as telephones warble, they make high-pitched sounds» [98] ‘Коли машини, такі як телефони, дзвенять, вони видають високочастотні звуки’; фр. *racler* ‘шипіти’ (про грамофон); *un chahut, un tintement* ‘дзвоніння’ або ‘дзвін’;

– звуки транспорту (звуки двигуна, який працює; шум рухів): англ. *to buzz, to drone* ‘дзиччати’ (описує роботу мотора літака); *to hoot* ‘гудіти’ (описує гудіння транспорту під час роботи мотора); *to hum* ‘дзиччати’ (про шум затору, коли одночасно працює велика кількість двигунів); *to purr* ‘воркотати’ «When the engine of a machine such as a car purrs, it is working and making a quiet, continuous, vibrating sound» [98] ‘Коли двигун машини, наприклад, автомобіля, працює і видає тихий, безперервний, вібруючий звук, це означає, що він функціонує’; *to rumble* ‘гуркотіти’ (використовується для опису звуку, що видає зламана автівка); *to screech* ‘гуркотіти’ (використовується для опису роботи двигуна будь-якого транспорту); *to throb* ‘пульсувати’ або ‘вібрувати’ (використовується для опису звуку, який видає мотор транспортного засобу, що перебуває у несправному вигляді); фр. *corner* ‘гудіти’ (про автівку із заведеним мотором); *un tapage, un vacarm* ‘гудіння’; *un vrombissement* ‘дзиччання’ (використовується для опису роботи мотора); *vrombir* ‘ревіти’

(використовується на позначення звуку, який видає мотор, коли спортивна машина їде на великій швидкості, або коли мотор є несправним);

– звуки зброї (звуки куль, снарядів; звуки стрілянини, вибухів): англ. *to burst* ‘вибухати’; *crump* ‘вибух’; фр. *cogner* ‘бахкати’ або ‘гупати’; *éclater* ‘вибухати’ (про снаряд); *flagellar* ‘гепати’; *sauter* ‘вибухати’; *un claquement* ‘дріботіння’ (про гучні постріли або удари); *un cliquetis* ‘брякання’ (зброї); *un frisson* ‘дрижання’; *un roulement* ‘гуркотіння’;

в) звуки, які утворюються внаслідок протікання хімічної реакції: англ. *to babble* ‘булькати’ (при нагріванні до 100 градусів, вода булькає, бо кипить); *to brastle* ‘тріщати’ або ‘ревіти’ (використовується для опису звуку тріскотіння, коли горить багаття); *to fizzle* ‘шипіти’ (про газовані напої, такі як вода, шампанське, лимонад тощо); *to frizz*, *to sizzle*, *to fizz* ‘шипіти’. «*to fry with a sputtering, hissing noise; sizzle*» [98] ‘смажити з бризканням, шипінням; шипіти’; *to sputter* ‘тріскати’ (використовується для передачі звуку, який утворюється внаслідок розгорання дров у багатті); фр. *gréssiller* ‘шипіти’ (при нагріванні до високих температур жир або масло на гарячій пателі можуть утворювати тріскіт або шипіння); *pétiler* ‘шипіти’ (про бульбашки шампанського чи лимонаду).

Висновки до розділу 2

Здійснена семантична класифікація ономатопеїчної лексики продемонструвала, що ці лексеми не лише передають акустичні характеристики, але й містять елементи емоційної та концептуальної інформації.

Ономатопеїчна лексика, яка позначає звуки, що видають тварини, відображає різноманітність і виразності природного світу. На підставі аналізу використання ономатопеї для позначення звуків тварин, можна зробити кілька важливих висновків. ОЛ не просто передає акустичні характеристики звуків, але і додає до них елемент емоційної зарядженості та враження від оточуючого світу. Звук, який видає тварина, може бути виявом її настрою, стану чи намірів, і ономатопеї відображають цю інформацію у вигляді лінгвістичних елементів.

Вони відзначаються високим ступенем мовної гнучкості. У різних культурах та мовах можуть існувати різні способи позначення одного й того ж звуку. Це свідчить про те, що ономотопейчна лексика на позначення звуків тварин не є універсальною, але, навпаки, залежить від конкретного мовного середовища та культурних особливостей.

Виокремлення інтегральних сем у відібраних лексемах дозволив виокремити дві групи: 1) ОЛ на позначення звуків живої природи (найчисленніша група: 326 ЛСВ в англійській мові та 182 у французькій); 2) ОЛ на позначення звуків неживої природи (65 ЛСВ в англійській мові та 44 у французькій). У межах групи на позначення звуків живої природи найчисленнішою підгрупою в обох мовах виявилася підгрупа ОЛ, що позначає звуки людини як біологічної істоти (англ. – 246 ЛСВ, фр. – 127 ЛСВ). Другою за чисельністю підгрупою є ОЛ, що позначає звуки представників тваринного світу (зоофони) (англ. – 80 ЛСВ, фр. – 55 ЛСВ). У межах групи на позначення звуків неживої природи найчисельнішою є ОЛ, що позначає звуки природних явищ (англ. – 28 ЛСВ, фр. – 20 ЛСВ). Другою за чисельністю є ОЛ, що позначає звуки, що продукуються предметами (англ. – 30 ЛСВ, фр. – 22 ЛСВ). Найменш чисельною виявилася підгрупа ОЛ, що позначає звуки, які утворюються внаслідок протікання хімічної реакції (англ. – 7 ЛСВ, фр. – 2 ЛСВ).

РОЗДІЛ 3

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ

Ономатопеї в англійській мові використовуються різними чином. Вони можуть бути словами, що повторюють звук, або відтворюють конкретний шум чи звуковий ефект.

Французька ономатопеїчна лексика також має свої особливості. Вона часто відрізняється за своєю фонетикою та структурою. Французькі ономатопеї можуть бути більш асоціативними та реалістичними. У французькій мові ономатопеї переважно формуються шляхом повторення звуків чи слів для створення звукового ефекту. Наприклад, *coin-coin* відтворює крякання качки, а *tic-tac* імітує тикання годинника. Незважаючи на відмінності в структурі, англійські та французькі ономатопеї мають тенденцію відображати реальні звуки та створювати враження живого світу. Вони слугують не лише мовним засобом, а й важливим елементом культурної спадщини.

Важливою характеристикою ономатопеї є їхня фонетична точність відтворення звуку. Оптимальна фонетична *відтворюваність* може підсилити ефективність ономатопеї, допомагаючи їм відтворювати звукові аспекти реальності так, щоб слухач або читач міг легко визначити об'єкт чи явище, яким передається звук. В інших випадках, часткова фонетична відтворюваність може використовуватися для створення ефекту асоціацій, а не точного відтворення звуку.

Крім того, ономатопеї можуть виявлятися і як окремі слова, так і фрази чи навіть складні конструкції, що дозволяє їм виражати різноманітні звукові враження. *Морфологічна різноманітність* ономатопеї робить їх гнучким інструментом для творчого використання в мовленні.

Значущою рисою структурних типів ОЛ є їхня спроможність передавати не лише фонетичні властивості звуків, але і ритмічні та мелодичні аспекти. Деякі ономатопеї використовують повторення чи ритмічні структури для створення особливого звукового ефекту. Це робить їх ефективними не лише для

передачі конкретних звуків, а й для створення загальної атмосфери або емоційного фону.

Асоціативність також є важливим аспектом структурних типів ОЛ. Ономатопеї ефективно передають асоціації чи емоційні враження, пов'язані із звуком. Це робить їх важливим елементом для створення атмосфери в тексті чи усної мови.

3.1 Фонетична вмотивованість ономатопеїчної лексики англійської і французької мов

Закономірності структурування ономатопеїчних слів в англійській і французькій мовах визначаються багатьма факторами, такими як фонетика, мовна традиція, культурні особливості та звичаї мовців. У цьому контексті слід говорити про передачу якісних елементів денотата (наприклад, шок, шум тощо), через якісні елементи мови (наприклад, вибухові приголосні, фрикативні звуки тощо), що може бути пов'язано з акустичною фонетикою та фонологією. Конкретні фонемі або фони відтворюють певні природні звуки або шуми. Наприклад, вибухові приголосні можуть бути використані для передачі вибухів чи ударів. Фрикативні звуки можуть імітувати шуми або інші акустичні характеристики. Дослідження такого роду включає аналіз акустичних характеристик фонем, спрямований на з'ясування того, які звуки найкраще передають певні природні явища. Такий підхід допомагає зрозуміти, які аспекти мовленнєвого виразу використовуються для передачі певних звукових ефектів чи шумів.

Так, в аналізованому матеріалі було виокремлено групу ОЛ на позначення миттєвих звуків, таких як удари, клацання тощо. В англійській і французькій мовах фонемами, що передають акустичні характеристики, схожі з цими звучаннями, є проривні /p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/.

Для вираження стукоту або клацання можна використовувати слова, що містять ці фонемі. Наприклад:

Природні звуки:

Фонема /k/ відтворює звук клацання, як у випадку з іменниками англ. *clack, click* та похідними від них ономатопеями англ. *click-clack, click-click, click-clock, clickety-clack, clickety-clickety*; фр. *clic-clac*.

У слові англ. *tap* міститься дві фонем /t/ і /p/, що належать до цього фонотипу, і під час реалізації в мовленні вони набувають акустичних характеристик стукоту.

Взаємодія фонем:

Фонема /b/ може відтворювати короткий, легкий звук, такий як англ. *blip*; фр. *bib*.

Розширення акустичного зображення:

Комбінація фонем /t/ та /k/ може передати регулярний ритмічний звук, як у тиканні годинника. Наприклад, англ. *tick-tock*, фр. *toc-toc*.

Ці слова є акустичними прикладами різких уривчастих звуків. Голосні у складі цих слів відіграють другорядну роль. Більш відкриті голосні позначають гучніші та нижчі звучання, ніж закриті. Для англійської мови найважливішою дистинктивною ознакою голосних є (історична) стислість. Ця дистинктивна ознака виникла внаслідок історичних процесів скорочення приголосних, що вплинуло на артикуляцію та акустичні характеристики голосних.

Ще однією групою є ономатопеї, що відображають тривале звучання, що можуть відображати тонові або шумні звуки, або ж поєднання цих звуків. Наявність довгої голосної притаманна словам на зразок дієслова англ. *to beep* /bi:p/ з довгою голосною /i:/, яка вказує на писк. Наприклад, англ. *to bleep, bweep*. У досліджених ЛСВ ономатопеїчної лексики французької мові такого явища не було помічено.

Прикладами тривалого шумового звучання є дзижчання, шипіння, шелест, свист тощо. Найважливішим елементом їхньої структури є фрикативні звуки, за своїми акустичними характеристиками схожі з номінованими звуками, зокрема в англійській мові це /v/, /f/, /s/, /z/, /ʃ/, /ʒ/, /h/, /w/. Наприклад, англ. *to hiss, to fizz, to siff, swish, to swoosh*. Також, як і у випадку з попередньою групою, голосні відіграють другорядну роль.

Приголосний /r/ є елементом, що вказує на різні різкі звучання, такі як ричання чи ревіння. Прикладами можуть слугувати ономапопеїчні вигуки, а саме англ. *arr, fnarr-fnarr, rowrr, rrowff*, а також дієслова англ. *to curr, to purr*. У французькій мові спостерігається подібність: фр. *ronfler, rincer*.

Звуконаслідування, що позначають удари із наступним тоном. Удар в такому випадку передається за допомогою проривних, а тон – сонорних /m/, /n/, /ŋ/. Наприклад, дієслово англ. *to plump* /plʌmp/, звуконаслідувальний вигук англ. *thump*.

Звуконаслідування на позначення удару, що в подальшому супроводжується шумом. Удар передається проривним, шум – фрикативним. До прикладу, дієслова англ. *to clash* /klæʃ/, *to crack* /kræk/. Ономапопеїчні вигуки можуть передавати звук удару: англ. *smack*, а також іменники англ. *slap, smash*.

Звуконаслідування, що позначають шум, після якого одразу відбувається удар: англ. *flap* /flæp/, *plop* /plɒp/.

Звуконаслідування, що позначають різні поєднання тону і шуму. Тон виражається сонорними, а шум – фрикативними: англ. *slump* /slʌmp/.

Модель «удар-звук-удар» можна чітко прослідкувати на іменнику англ. *crick* /krik/ або на дієслові англ. *to cawk* /krɔ:k/.

Латеральні сонорні відтворюються таким чином, що потік повітря прокладається через одну або обидві сторони язика та йде вздовж одного або обох боків язика. Головний представник латеральних сонорних – це латеральна передня (апіксальна) альвеолярна /l/. Наприклад, дієслово англ. *to lick* /lɪk/. Зазвичай, подібні слова вказують на процес лизання. На процес жування, а саме чавкання, в англійській мові вказують африкати: англ. *to champ* /tʃæmp/. Наявність у слові глухої свистячої або шиплячої /s/ або /ʃ/ є показником процесу дихання або всмоктування повітря. До прикладу, дієслово англ. *to seep* або іменник англ. *sip*. У свою чергу, фрикативний /f/ передає подих: англ. *fuff*, а смичковий /p/ притаманний словам, що вказують на процес плювка чи сильного видиху: англ. *to puff, to pant*. /k/ або /g/ імітують звук, що видається при кашлі. Наприклад, ономапопеїчний вигук англ. *keck*.

Звуки, що імітуються за допомогою м'язів щелепи, змикання зубів тощо відображаються у вигляді зімкнених приголосних, таких як /d/, /t/ англ. *dodder*, або майже відсутнім при вимові звуком /n/ англ. *to nib*. Дзвінкий проривний /b/, глухий проривний /p/ і носовий /m/ вказують на те, що дія, яку виконується за допомогою міміки, ротової порожнини та дихальних шляхів: англ. *to mumble* /mʌmbəl/.

Під впливом стійких смислових і звукових асоціацій слово набуває низки додаткових значень. Таким чином, людина асоціює почуті звуки з певними об'єктами, процесами, діями тощо. Наприклад:

bl- об'єднує групу слів із низкою спільних значень, таких як «дути», «вибухати» тощо: англ. *blast, bluster, to blow*.

br- надає значення чогось раптового та гучного: англ. *to brattle, bratata, brattle, brum-brum*.

cl- вказує на щось голосне та взривне: англ. *to clack, to clap, to clock, clonk, cltkty* (передає звук монети), *clump*.

cr- об'єднує слова, що мають значення чогось неприємного на дотик, жосткого: англ. *crash, crepitation, crunch*.

gr- передає значення чогось грубого та різкого: англ. *gr-k, to grinch, gruff, to growl*.

scr- вказує на щось різке та гостре: англ. *to scrape*.

sw- є показником миттєвої швидкої дії: англ. *to swallow, swish*.

3.2 Способи творення ономаіопейної лексики англійської і французької мов

Для творення ОЛ у зіставлюваних мовах переважно використовується морфологічний спосіб творення, що полягає у використанні морфем (переважно суфіксів) для створення слів, що імітують звуки. Цей метод включає в себе зміни в словах або використання морфем, які передають акустичні особливості природних звуків. Наприклад, за допомогою дублювання голосних чи приголосних, додавання певних суфіксів, метатези (зміни порядку літер) чи

інших морфем, мовець може створити слова, які максимально наближені до звукових ефектів, які вони описують. Таким чином, морфологічний спосіб творення ономапопеї охоплює граматичні та морфемні елементи для передачі звукових образів у мові.

Ономапопеїчні слова англійської мови можуть утворюватися за допомогою суфіксів. Найпопулярнішими є *-le* та *-er*, які більшою мірою зустрічаються в іменниках і дієсловах. Наприклад, суфікс *-le* в дієсловах англ. *to crackle* ‘тріскати’, *to giggle* ‘хихикати’, *to sizzle* ‘шипіти’, *to jingle* ‘дзвеніти’, *to rustle* ‘шелестіти’, *to shuffle* ‘шарпати ногами’, *to gurgle* ‘булькотати’.

Суфікс *-er*: англ. *to whisper* ‘шепотіти’, *to chatter* ‘стрекотіти’, *to splatter* ‘плескати’, *clatter* ‘лязгання’.

Прикметники утворюються шляхом додавання закінчення *-ing* до стем: англ. *hissing*, *roaring*, *whirring*.

Англійські звуконаслідувальні слова здебільшого складаються з одного кореня (англ. *bang*, *plop*) або приєднують одну-дві флексії (англ. *screamed*, *creaking*, *squeaker*).

Наступним способом є повторення стем, а саме редуплікація морфем. Прикладами таких слів є іменники та дієслова, оскільки саме вони найчастіше утворюються за допомогою повторення, а також можуть переходити з однієї частини мови в іншу (конверсія). Наприклад, англ. *murmur* – *to murmur*.

ОЛ може утворюватися шляхом повторення стемі зі зміненою голосною в середині кореня. Ними переважно будуть іменники та звуконаслідувальні вигуки. Наприклад: англ. *chit-chat*, *ding-dong*, *tick-tock*, *drip-drop*, *tingle-tangle*, *timiny-piminy*, *clip-clop*, *click-clock*, *click-clack*. Або такими словами можуть бути ті, що змінюють приголосний у другій частині: англ. *razzle-dazzle*, *bough-wough*, *bow-wow*.

Більшість з перерахованих слів пишуться через дефіс. Використання дефіса між повторюваними фрагментами вказує на періодичність чи повторюваність звуків у мовленні. Це створює враження акустичного ритму та

відтворює природній звук або процес, що супроводжується звуком. Такий спосіб написання слів допомагає точніше передати акустичні особливості звуку, що виникає під час вимови цих слів.

Редуплікація букв може відображати повторення звуків, що є характерним для онома топей. Найпоширенішими є подвоєння голосних «о», «е», що вказують на тривалий процес, який супроводжується характерними для нього звуками. До прикладу, англ. *to scroop* 'скреготіти', *bloop* 'ревіння', *boom* 'гудіння', *to goo* 'курликати', *to hoot* 'кричати', *to poop* 'трубіти'; англ. *to screech* 'кричати', *to beep* 'пищати', *bleep* 'звуковий сигнал', *to cheer* 'цвірінчати', *to peep* 'пищати', грек 'скрипіння металевого шарніру', *to sneeze* 'пчихати'.

Також, типовим є подвоєння приголосних: англ. *to buzz* 'дзижчати', *to chizz* 'стрекотати', *to fizz* 'шипіти', *to frizz* 'шипіти', *to huzz* 'дзижчати', *to zizz* 'хропіти', *to chirr* 'стрекотати', *birr* 'дзижчання', *to curr* 'урчати', *to bellow* 'мукати', *to gaggle* 'гоготати', *to gibber* 'бурмотіти'.

Онома топеїчні слова французької мови можуть утворюватися за допомогою суфіксів, а саме -erie, -ence, -age, -ment, які характерні для іменників. Наприклад, фр. *un aboiement, un roucoulement, un sifflement, une gloutonnerie*. Переважно іменники, що походять від онома топеїчної лексики, позначають назви дій, які виконує людина або будь-яка тварина, а також окремі звуки неживої природи. Утворення онома топеїчних прикметників відбувається за допомогою наступних суфіксів: -euse, -eur, -ant(e), -eux(se), -é(e). Наприклад: *râpeux; croassant, frisseuse*.

В залежності від того, якого роду (жіночого чи чоловічого) особа чи предмет, якому приписують опис процесу, стану тощо, буде залежати форма обранного суфіксу.

Серед досліджуваної лексики найбільшою групою є дієслова першої (закінчення на -er) та другої групи (закінчення на -ir). Такі дієслова позначають дії, які виконують об'єкти живої або неживої природи, або звуки, які ці об'єкти продукують.

Закінчення -er: фр. *ronronner, froufrouter, tintinnabuler, siffler, bruissier, gargouiller, ronfler, claquer*. Деякі з цих дієслів утворені від ономапопей: фр. *clac – claquer, tintin – tintinnabuler, froufrou – froufrouter*. Слід зазначити, що у французькій мові вона не є окремою частиною мови, проте в той же час, ономапопоеитичні слова є словотворчими, тому від них можуть утворюватися нові слова інших частин мови.

Закінчення -ir: фр. *gémir, frémir, rugir, mugir, vrombir, barrir, clapir*.

Французькій мові також, як і англійській, притаманний спосіб утворення ономапопоеичної лексики за допомогою редуплікації морфем:

- а) злиття морфем, де два елементи поєднані між собою: фр. *cricri, crincrin, coucou, glouglou, froufrouter*;
- б) елементи розділені дефісом: фр. *clic-clac, crou-crou, pan-pan*;
- в) елементи пишуться окремо: фр. *cot cot, oua oua, can can*.

Також популярним є утворення ономапопей шляхом повторення стем, але зі зміною голосної: фр. *tic-tac, cric-crac, clic-clac, ding-dong*.

Ще одним досить розповсюдженим явищем є складна редуплікація: фр. *patati-patata*.

Ономапопи у французькій мові характеризуються високою продуктивністю конверсійного способу словотворення, тобто переходом з однієї частини мови в іншу: фр. *coucou – le coucou, ronron – le ronron, cri-cri – le cricri*. У цьому випадку слова-ономапопи переходять у розряд іменників без приєднання афіксів.

Ономапоп може складатися тільки з приголосних:

- а) якщо ономапоп складається з одного приголосного, то він потроюється: фр. *fff, mmm, rrrr, zzz*;
- б) якщо ономапоп складається з двох приголосних, то подвоюється останній: фр. *brrr, crrr, grrr*;
- в) якщо ономапоп складається з трьох приголосних, то подвоюється другий за умови, що другим є r: фр. *frrr, vrrr*.

Висновки до розділу 3

У процесі створення ономаіопеї використовуються фонемн та морфемн, якї максимально передають акустичнї характеристики конкретного звучання чи шуму.

Фонетичний спосїб творення ономаіопеїчної лексики в англїйськїй та французькїй мовах є складним і має свої унікальні особливостї. Взяти до уваги, наприклад, ономаіопеї для звукїв ударїв чи клацань. В англїйськїй мовї, фонемн, якї володїють акустичними характеристиками, схожими на цї звучання, включають зїмкненї /p/, /t/, /k/ і /b/, /d/, /g/.

Важливо вїдзначити, що голоснї в таких словах вїдїграють другорядну роль, а фонетична особливїсть, така як стислїсть голосних, стає важливою для вїдтворення певних аспектів звучання. Дослїдження французької мови також вказує на наявнїсть схожих механїзмїв, але їз власними вїдмїнностями. Наприклад, використання латеральних сонорних у французькїй мовї, таких як /l/, у словах, що вказують на дїї. Крім того, можна визначити певнї фонетичнї особливостї, якї асоціюються з певними дїями чи об'єктами. Наприклад, комбїнацїя фонем /b/ та /l/ може передати короткий, легкий звук, як у словї *blip* англїйської мови чи *bib* у французькїй.

Морфологїчний спосїб творення ономаіопеїчної лексики у англїйськїй та французькїй мовах є захоплюючим та багатогранним явищем. Здїснюючи творення слїв, що їмїтують звуки, мовцї обох мов вдаються до використання морфем – найменших значущих одиниць мови. Цей спосїб включає в себе не лише змїни в словах, але й використання специфїчних морфем. У англїйськїй мовї суфїкси виявляються важливими для творення ономаіопеїчних слїв. Суфїкси *-le* та *-er*, що переважно зустрїчаються в їменниках та дїєсловах, надають словам звучання, яке вїдтворює вїдповїднї звуки. Через використання суфїксїв, таких як *-ing*, створюються описовї прикметники, розкриваючи звуковї аспекти. У французькїй мовї, подїбно до англїйської, суфїкси вїдїграють ключову роль у формуванні ономаіопеїчної лексики, зокрема суфїкси *-erie*, *ence*, *-age*, *-ment*. Їменники, утворенї з цих суфїксїв, найчастїше вказують на дїї

людей або тварин та звуки навколишнього світу. Обидві мови використовують різні механізми для створення оноματοпеїчних слів: подвоєння голосних та приголосних, редуплікація морфем, зміни голосних в середині кореня – це лише кілька прикладів того, як морфологічний спосіб впливає на формування оноματοпеї.

Важливо відзначити, що оноματοпеїчна лексика в обох мовах є продуктивною та дозволяє мовцям точно виражати звукові явища та враження. Крім того, оноματοпеї в обох мовах можуть переходити з однієї частини мови в іншу за допомогою конверсії. Усі ці морфологічні особливості в оноματοпеїчній лексиці додають глибину та експресивність мовленню, допомагаючи мовцям наводити звукові образи в їхньому мовному виразі.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки.

Ономатопейна лексика відіграє важливу роль у розширенні можливостей комунікації, дозволяючи не лише описувати події та явища, але й відтворювати звуки та враження, які вони продукують, а також сприяє більш ефективному сприйняттю та розумінню мовлення в цілому.

Ономатопея в обох аналізованих мовах демонструє унікальні фонетичні та культурні особливості, що відображають специфіку сприйняття та інтерпретації звуків в різних культурах. В мовах представників різних культур наявна різна кількість звукових слів, які імітують природні звуки чи виражають емоції, що пов'язано з тим, що різні народи сприймають та виражають звуки навколишнього світу та емоції різними способами відповідно до їхніх традицій, оточення та способу життя.

Ономатопеї знаходять своє місце не тільки в художніх творах, літературі, кіно, але й у музиці та інших сферах, де вони стають необхідною складовою для створення атмосфери та передачі конкретних емоцій. Також важливо відзначити, що ономатопеї виконують роль певного мовного коду, яке допомагає сприймати та інтерпретувати реальні звуки навколишнього середовища. Ономатопейна лексика стає невід'ємною частиною живої мови та мовного вираження, збагачуючи її арсенал виразних засобів. Використання таких слів сприяє не лише точній передачі ідей, а й поглиблює сприйняття мовленнєвого висловлення в його емоційній та артистичній площині.

У пропонованому дослідженні було зібрано та проаналізовано 808 ЛСВ в англійській (516 ЛСВ (63.9%)) та французькій (292 (36.1%)) мовах. Така кількісна різниця пояснюється відмінностями в розвитку мов. Зокрема, для англійської мови характерний більш високий ступінь розвитку полсемії, ніж у французькій мові. Крім того широке розповсюдження англійської мови сприяє і її стрімкому розвитку, зокрема і поповненню словникового складу, що можна прослідкувати на прикладі неологізмів, запозичень з інших мов зокрема з французької.

Класифікація ономаіопеїчної лексики в англійській та французькій мовах здійснювалася за семантичним принципом, на основі джерела звуку. Слід відзначити, що сфера використання ономаіопеїчної лексики на позначення звуків, які видає людина, розповсюджується на всі аспекти життя.

Виокремлення інтегральних сем у відібраних лексемах дозволив виокремити дві групи: 1) ОЛ на позначення звуків живої природи (найчисленніша група: 326 ЛСВ в англійській мові та 182 у французькій); 2) ОЛ на позначення звуків неживої природи (65 ЛСВ в англійській мові та 44 у французькій). У межах групи на позначення звуків живої природи найчисленнішою підгрупою в обох мовах виявилася підгрупа ОЛ, що позначає звуки людини як біологічної істоти (англ. – 246 ЛСВ, фр. – 127 ЛСВ). Другою за чисельністю підгрупою є ОЛ, що позначає звуки представників тваринного світу (зоофони) (англ. – 80 ЛСВ, фр. – 55 ЛСВ). У межах групи на позначення звуків неживої природи найчисельнішою є ОЛ, що позначає звуки природних явищ (англ. – 28 ЛСВ, фр. – 20 ЛСВ). Другою за чисельністю є ОЛ, що позначає звуки, що продукуються предметами (англ. – 30 ЛСВ, фр. – 22 ЛСВ). Найменш чисельною виявилася підгрупа ОЛ, що позначає звуки, які утворюються внаслідок протікання хімічної реакції (англ. – 7 ЛСВ, фр. – 2 ЛСВ).

У роботі було визначено структурні особливості ономаіопеїчної лексики англійської і французької мов. Дослідження проведено за двома аспектами: фонетична вмотивованість та способи творення. У французькій мові шляхом повторення звуків чи слів для створення звукового ефекту.

Конкретні фонемн або фонн відтворюють певні природні звуки або шуми. В англійській мові ономаіопеїчні слова часто містять вибухові та фрикативні звуки, такі як /p/, /t/, /k/ для імітації різких, коротких і ритмічних звуків. Натомість у французькій мові в ономаіопеїчній лексиці для передачі тривалості та інтенсивності звуку частіше використовуються довгі голосні звуки та сполучення голосних звуків.

Для творення ономаіопеїчних слів в обох мовах використовуються морфологічні засоби, зокрема суфікси. Найчастотнішими суфіксами

англійської мови є -le та -er, які більшою мірою використовуються для творення іменників і дієслів. Англійські звуконаслідувальні слова здебільшого складаються з одного кореня або приєднують одну-дві флексії. Для французької мови притаманні суфікси -ment, -erie, які беруть участь у творенні іменників. Крім того, ономапоєї в обох мовах можуть переходити з однієї частини мови в іншу за допомогою конверсії.

Усе зазначене дозволяє зробити висновок про те, що вивчення та дослідження ономапоєчної лексики англійської та французької мов у зіставному аспекті дозволяє розширити уявлення про ономапоєю як лінгвістичне явище, яке відіграє значущу роль у формуванні лексичного арсеналу досліджуваних мов. Дослідження ономапоєчної лексики англійської і французької мов відкриває широкий спектр мовних можливостей для виразного передавання звукових вражень. Вивчення цього лінгвістичного аспекту сприяє не лише глибшому розумінню мовної системи, а й розкриває креативний потенціал мови в утворенні образів та вираженні емоцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійченко Ю.В., Швець Г.О. Лінгвостилістичні особливості вживання звуконаслідувань в іспаномовних текстах художніх творів. *Проблеми семантики прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2010. Вип. 18. С. 28–34.
2. Бабакова О.В. Етнокультурний аспект сприйняття звуків, відображених українськими дієсловами звучання: дис. ... канд. філол. наук: 2006. 85–88 с.
3. Бабакова О.В. Семантична структура та функціонування дієслів звучання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова”. Запоріжжя, 2007. 20 с.
4. Бабенко О.В., О. В. Іванова Семантичні й структурні особливості звуконаслідувальної лексики (на матеріалі української й англійської мов). *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Філологічні науки. 2015. Вип. 215(1). С. 39-46.
5. Багмут І.В. Виділення лексико-семантичного поля звуконайменувань у сучасній українській мові. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Зб. наук. праць факультету лінгвістики Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету*. К.: ІВЦ Держкомстату України, 2011. Вип. 9. С. 56–64.
6. Багмут І.В. Звук і слуховий образ: екстралінгвальна природа звуконайменувань. *Система і структура східнослов'янських мов: До 60-річчя наукової і педагогічної діяльності проф. М.Я. Брицина*: Зб. наук. праць. К.: Знання України, 2004. С. 94–100.
7. Багмут І.В. Класифікація звуконайменувань в українській мові. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія №8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство): Зб. наук. праць. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. Вип. 1. С. 15–19.

8. Багмут І.В. Лексико-семантичне поле звуконайменувань у сучасній українській літературній мові (склад, структура, парадигматика): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец.: 10.02.01. Київ, 2007. 22 с.
9. Вихованець І.Р. Теоретична морфологія української мови. К.: Пульсари, 2004. 400 с.
10. Гаценко І. Оноματοпезя як репрезентація звукосфери в мові. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). 2013. Вип. 17. С. 256–261.
11. Гаценко І.О. Звукозображальні слова в сучасному мовознавстві. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*: зб. наук. пр. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2009. Вип. 23. С. 20–27.
12. Гаценко І.О. Класифікація звуконаслідувальних слів за їх семантичними ознаками (на матеріалі англійської мови). *Вісник КДЛУ*. Серія «Філологія». 2003. Т. 5. № 1. С. 87–91.
13. Гаценко І.О. Класифікація звуконаслідувальних слів української мови. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ, 2003. Вип. № 7. С. 122–127.
14. Гаценко І.О. Особливості структури звуконаслідувальних слів української мови. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2003. Вип. №8. С. 50–56.
15. Гаценко І.О. Типологічне зіставлення ономатопез у сучасному мовознавстві. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2009. Вип. 16. С. 129–135.
16. Гаценко І.О. Типологічні особливості звуконаслідувальних слів (на матеріалі української, російської та англійської мов): дис... канд. філол. наук: 10.02.15; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. К., 2003. 261 с.
17. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовної картини світу. К., 2004. С. 41.

18. Добринчук О.О. Функціонування оноματοпоетичної лексики в романі Тані Наузе «Берлін, Майербер 26». *Нова філологія*. 2021. № 1(81), С. 96–101.
19. Єсперсен О. Філософія граматики. М. : КомКнига, 2006. 408 с.
20. Калита А.А. Фоносемантика у загальній системі фоносемантичного знання слова. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. 1998. Серія 8: Мовознавство. №1. С. 130–135.
21. Каптюрова О. В. Роль англійських вигуків у прагматичній організації дискурсу. *Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць*. К.: Вид-во Київ. націон. ун-ту імені Тараса Шевченка. 2004. №10. С. 290–295.
22. Каптюрова О.В. Вигуки сучасної англійської мови (системний та дискурсний аспекти): автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2005. 13 с.
23. Карпіловська Є.А. Особливості семантики дієслів звучання в сучасній українській літературній мові. *Структура і семантика мовних одиниць*. К., 1985. С. 45–50.
24. Касім Ю.Ф. О.О. Потебня про вигуки: Тези доп. і повідомл. Одеса, 1960. С. 44.
25. Котнюк Л.Г. Звуконаслідування в англійській мові. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка* (1). 1998. С. 84–87.
26. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 368 с.
27. Курило О.Й. Відвигукова лексика сучасної української літературної мови: склад та структура: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. 2009. 20 с.
28. Курило О.Й. Відвигукова лексика сучасної української літературної мови: склад і структура. *Сучасні проблеми мовознавства та*

літературознавства: збірник наукових праць Ужгородського державного університету. 2010. Вип. 2. С.130–135.

29. Курило О.Й. Критерії розмежування власне вигуків та відвигукових одиниць. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету «Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства». Ужгород: УНУ, 2000. Вип. 3. С. 141–147.

30. Курило О.Й. Семантичні та словотвірні явища у відвигуковій лексиці. *Матеріали міжнар. наук. конф. «Семантика мови і тексту»*. 2000. С. 295 - 298.

31. Курінна Н.П. З історії експериментального вивчення звуко символізму. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 1999. № 4. С. 77–79.

32. Кушнерик В. І. Зв'язок фоносемантичних явищ з афіксами лексем сучасної німецької мови. *Проблеми романо-германської філології*: зб. наук. пр. Ужгород: Ліра, 2005. С. 95–101.

33. Кушнерик В.І. Фоносемантизм у германських та слов'янських мовах: синхронія та діахронія: автореф. дис. ... д-ра. філол. наук: 10.02.17. Київський нац. лінгв. ун-т. К., 2009. 32 с.

34. Лексика на перетині наукових парадигм: монографія / за ред. Л. Струганець. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 212 с.

35. Малинюк І. В. Звукообразна лексика у контексті походження мови. *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2012. С. 171–172.

36. Малинюк І. В. Звукообразність у контексті теорій походження мови. *Нова Філологія*: зб. наук. праць / за заг. ред. Т. О. Козлова, Р. Христіанінова та ін. Запоріжжя: Вид-во Запорізького національного університету, 2012. № 51. С. 118–122.

37. Малинюк І.В. Актуалізація проблеми зв'язку звука і значення в європейській і східній наукових традиціях. *Вісник Київського національного*

лінгвістичного університету. Серія Філологія: наук. журн. / за гол. ред. С. В. Волкової. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. Т. 15. № 1. С. 102–108.

38. Малинюк І.В. До проблеми звукозображальності в китайському мовознавстві. *Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі*. Львів : Наукова філологічна організація “Логос”, 2012. С. 42–47.

39. Малинюк І.В. Історія дослідження звукозображальності у китайській лінгвістиці. *Слов'янський збірник: зб. наук. праць / за заг. ред. Н.В. Кондратенко, Н.В. Кутуза*. Одеса: Вид-во Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, 2012. Ч. 2. С. 416–422.

40. Малинюк І.В. Концепції звукозображальності в світовому мовознавстві. *Україна і світ: діалог мов та культур: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. С. 76.

41. Малинюк І.В. Міждисциплінарний підхід до вивчення звукозображальності. *Science and education a new dimension: Philology / Managing editor Barkáts N. Budapest, 2019. С. 38–41.*

42. Малинюк І.В. Семантичні особливості звуконаслідувальної лексики у сучасній китайській мові. *Ad orbem per linguas. До світу через мови: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2020. С. 178–180.

43. Малинюк І.В. Типологія звукозображальних слів у китайській та українській мовах: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ. нац. лінгвіст. ун-т. Київ, 2021. 23 с.

44. Мацько Л.І. Вигук. Українська мова: енциклопедія. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана. 2000. 64 с.

45. Мацько Л.І. Звуконаслідувальні слова. *Українська мова: енциклопедія*. К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана. 2000. С. 186–187.

46. Мацько Л.І. Семантика вигуків та звуконаслідувань. *Українська мова і література в школі*. 1985. № 2. С. 56–62

47. Мацько Л.І. Стилїстика української мови. К. : Вища школа, 2003. 462 с.
48. Мацько Л.І. Стилїстичні функції звуконаслідувальних слів. *Культура слова: Республ. міжвід. збірник*. 1982. Вип. 22. С. 35–39.
49. Мельничук Р.І. Функціонування звукозображувальної системи у звуконаслідувальній і звукосимволічній лексиці сучасної німецької мови. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти* : матеріали II-ї Міжнар. наук.-практ. конф., НТУУ «КПІ» : Київ, 2015. 85 с.
50. Оришечко Т.А. Відтворення вигуків лексики в художньому перекладі (англо-український та українсько-англійський напрямки): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. К., 2010. 19 с.
51. Охріменко В.О. Ономатоїчна лексика сучасної корейської мови: структурно-семантичний та функціональний аспекти: дис. ... кандидата філол. наук: спец. 10.02.13 «Мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії». К., 2017. 214 с.
52. Охріменко В.О. Ономатоїя як об'єкт вивчення фоносемантики. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Філологічні науки. 2015. Вип. 138. С. 603–607.
53. Походження мови. Як ми навчилися говорити. URL : <https://nashformat.ua/products/ebook-pohodzhennya-movy.-yak-my-navchylsya-govoryty-610183> (дата звернення: 11.10.2023).
54. Рак О. М. Про питання походження вигуків. *Науковий вісник Чернівецького університету*: зб. наук. пр. Чернівці: Рута, 2000. Вип. 72. Герман. філол. С. 11-21.
55. Рак О.М. Семантико-функціональні особливості вигуків у французькій мові: діахронічний та синхронічний аспекти: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.05. К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2009. 20 с.

56. Соссюр Ф. Природа лінгвістичного знака. Курс загальної лінгвістики / Перекл. з французької Ф. Сосюр. К. : Основи, 1998. С. 86–92.
57. Теорія походження мови (лекція із циклу загального мовознавства). URL : <https://www.youtube.com/watch?v=a-3fWxUqxhE> (дата звернення :16.10.2023).
58. Тищенко О.О., Грінченко О.Ю. Природа мовних знаків, їх типологія, семіоз у поетичному мовленні ХХ ст. 2015.
59. Федоренко В.Л. Мовні цікавинки. Нестандартні дидактичні матеріали. Х. : Вид. група «Основа», 2006. 320 с.
60. Фоміна А. Семантична класифікація звуконаслідувальних дієслів латинської та французької мов. *Studia linguistica*. 2014. Вип. 8. С. 476–480.
61. Юсип-Якимович Ю.В. Моделювання системи звуконаслідувальної лексики: Семантика. Фонетика. Словотвір (на матеріалі українських говорів Карпат): монографія. Ужгород: Гражда, 2006. 212 с.
62. Юсип-Якимович Ю.В. Оноματοпоетика українських говорів Карпат: семантична, фонетична, словотвірна структура та похідність ономатопів. Ужгород : Гражда. 2007. 268 с.
63. Якобсон Р. Лінгвістика та поезика . Структуралізм: “за” та “проти”: [збірка статей]. М. : Прогрес, 1975. С. 193–230.
64. Allwood J. On the distinction between semantics and pragmatics. *Crossing the boundaries in linguistics*. ed. by W. Klein and W. Levelt. Dordrecht: Reidel, 1981. P. 177–189.
65. Ameka F. Interjections: The universal yet neglected part of speech. *Journal of Pragmatics*. 1992. №18. P. 101–118.
66. Benczes R., Petronella Szabó L., Onomatopoeia and metonymy, *Review of Cognitive Linguistics*, 2022. P. 195-209.
67. Bertram M. F. "The relation between language and theory of mind in development and evolution". *The Evolution of Language out of Pre-language*. Amsterdam: John Benjamins. ISSN 0167-7373. 2002.

68. Bidaud S. Les onomatopées verbales du tchèque. Studies about Languages. *Kalby studijos*, 2022. 41, 21–31.
69. Bow-wow theory. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Bow-wow_theory (дата звернення: 10.10.2023).
70. Definition of Onomatopoeia. URL : <https://literarydevices.net/onomatopoeia/> (дата звернення: 01.10.2023).
71. Den Sik Kan, Vitaliy Okhrimenko, Maryna Okhrimenko, Viktoriya Uryadova. *Theoretical and methodological bases of research of onomatopoeic lexis in modern linguistics: The Asian International Journal of Life Sciences. ASIA LIFE SCIENCES Supplement 1(1). 2020. 1-13 p.*
72. Hallig R., Wartburg W. *Begriffssystem als Grundlage für die Lexikographie*. Berlin, 1963. 291 p.
73. Kanero J., Imai M., Okuda J., Okada H. & Matsuda T. How sound symbolism is processed in the brain: A study on Japanese mimetic words. *PLoS One*, 2014. 8 p. URL : [10.1371/journal.pone.0097905](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0097905).
74. Kockelman P. The Meanings of Interjections in Q'eqchi' Maya: From Emotive Reaction to Social and Discursive Action. *Current Anthropology* 44(4). 2003. P. 467– 497.
75. Laing C.E. "A phonological analysis of onomatopoeia in early word production". *First Language*. 34 (5): 2003. P. 387–405.
76. Lestari E. *Onomatopoeia Translation in Wreck-it Ralph The Movie*. State Islamic University Jakarta. Fakultas Adab dan Humaniora UIN Syarif Hidayatullah, 2014.
77. Lockwood G. & Dingemans M. Iconicity in the lab: A review of behavioral, developmental, and neuroimaging research into sound-symbolism. *Frontiers in Psychology*. Vol 6., 2015. 14 p.
78. Lowrey T.M. & Shrum L.J. Phonetic symbolism and brand name preference. *J. Cons. Res* 34, 2007. P. 406–414.
79. Marchand H. *Phonetic Symbolism in English word formation*. *Indogermanische Forschungen*. 1998. Vol. 64. P. 146–277.

80. McCloud S. *Understanding Comics*. New York: Harper Paperback, 1993. 216 p.
81. Meinard Maruszka Eve Marie. Distinguishing onomatopoeias from interjections. *Journal of Pragmatics* 76. 2015. P. 150–168.
82. Nobile L. "Le symbolisme phonétique à l'âge de l'oralité numérique : Une perspective sur le langage par delà 'nature' et 'culture' [archive]" (Signifiences (Signifying). *Symbolisme phonétique et transmodalité [archive]*, 3 (1), 2019. P.1-35.
83. Nobile L. et Jordi Ballester, "Du goût des mets au son des mots : recherches expérimentales sur le symbolisme phonétique des goûts et des arômes [archive]" (dans Françoise Argod-Dutard. *Le français, à table : huitièmes Lyriades de la langue française*, Presses universitaires de Rennes, 2017. P.125-144.
84. Onomatopoeia as a Figure and a Linguistic Principle. Hugh Bredin, The Johns Hopkins University. URL : <https://muse.jhu.edu/article/24304> (дата звернення: 19.10.2023).
85. Robins. R H. *General Linguistics: 4th Edition*: USA: Routledge. 2013.
86. Rubinyi M. Das Problem der Lautnachahmung. *Germ.-Rom. Monatschrift*. 1913. Bd. 5. 497 S.
87. Seyedi Hosein; Baghoojari ELham Akhlaghi. The Study of Onomatopoeia in the Muslims' Holy Write: Qur'an. *Language in India*. 13 (5): 2013. P. 16–24.
88. Shrum L. J., Lowrey T. M., Luna D., Lerman D. B. & Liu M. Sound symbolism effects across languages. *Int. J. Res. Mark.* 29, 2012. P. 275–279.
89. *Sound Symbolism*, edited by Leanne Hinton, Johanna Nichols, and John J. Ohala. Cambridge University Press, 2006.
90. Sprinker Michael. "Gerard Manley Hopkins on the origin of language". *Journal of the History of Ideas*. 41 (1): 113–128. doi:10.2307/2709105. JSTOR 2709105.
91. The anatomy of onomatopoeia. URL : <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0028317> (дата звернення: 20.10.2023).

92. Thomas T., Clara C. Characteristics of Onomatopoeia. *Journal of Linguistics*. 6: 2004. P.12-18.
93. Thompson P. D. & Estes, Z. Sound symbolic naming of novel objects is a graded function. *Q. J. Exp. Psychol.* 64, 2392–2404, doi:10.1080/17470218.2011.605898. 2011.
94. Trask R.L. *A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics*. R. L. Trask. London: Routledge, 1993. 352 p.
95. Vundt V. On the Question of the Origin of Language. Onomatopoeia and Sound Metaphors. *Phonosemantic Ideas in Foreign Language Studies*. 1990. P. 58–65.
96. Wharton T. Interjections, language and “showing-saying” continuum. T. Wharton. *Pragmatics and Cognition*. 2003. № 11 (1). P. 39-91.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ЕМПІРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

97. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс] URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/>
98. Collins Dictionary [Електронний ресурс] URL: <https://www.collinsdictionary.com>
99. Enckell P., Rézeau P.: «Dictionnaire des onomatopées», Paris: Puf, 2005. 626 p.
100. EnglishLib [Електронний ресурс] URL: <https://uk.englishlib.org>
101. La langue française [Електронний ресурс] URL: <https://www.lalanguefrancaise.com/dictionnaire>
102. Macmillan Dictionary [Електронний ресурс] URL: <https://macmillaneducation.my.salesforce-sites.com/help/>
103. Nodier, Charles. Dictionnaire raisonné des onomatopées françaises. Paris: Hachette, 2012. 264 p.
104. Onomatopoeia Dictionary Online (ODO) [Online]. – URL: <http://www.writtensound.com/index.php>
105. Oxford Learner's Dictionaries [Електронний ресурс] URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>
106. Vocabulary.com [Електронний ресурс] URL: <https://www.vocabulary.com>
107. White E. Charlotte's Web [Електронний ресурс] URL: https://cleveracademy.vn/wp-content/uploads/2016/10/Charlotte_s_Web_.pdf